

แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐที่ส่งผลต่อ
การยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย
สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

โดย

นายภูมิวิศาล เกษมสุข
เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 65
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2565 - 2566

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ นายภูมิวิศาล เกษมสุข เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๖๕-๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายภูมิวิศาล เกษมสุข **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 65

การยกระดับค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ได้ถูกกำหนดเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้จากการศึกษาของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต เห็นพ้องว่าการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยสูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐตามแนวทางการประเมินขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ซึ่งนอกจากจะเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว ยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการลงทุนและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติอีกทางหนึ่ง อีกทั้งการยกระดับค่าคะแนน CPI สามารถสนับสนุนความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติได้ถึง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ โดยการบูรณาการการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และระบบฐานข้อมูลร่วม รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมและภาคเอกชน พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐในรูปแบบการทำ Content Marketing เร่งยกระดับ GovTech เพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างเต็มตัว 2) ด้านการปฏิรูปกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้กฎหมายหรือการเสนอร่างกฎหมายใหม่ก็ตาม ควรเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และข้อความในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด รวมทั้งต้องไม่ขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึง/นำเสนอข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และ 3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมต่อต้านการทุจริตในทุกกระดับ ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และการพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทักษะการทำ Content Marketing

Abstract

Title Driving Guidelines for Disclosure of Government Data with Impact to Enhancement of Thailand's Corruption Perception Index to Achieve the National Strategy Goal.

Field Social-Psychology

Name Mr. Bhumivisan Kasemsook **Course** NDC Class 65

Enhancement of Corruption Perception Index (CPI) is designated as the goal and the Key Performance Index in the National Strategy's model scheme under the category of anti-corruption and misconduct. Based on the study by the Sub-Committee on Driving the Enhancement of Corruption Perception Index, it is agreed that disclosure of government data is one of the crucial factors that will raise Thailand's CPI. The researcher is therefore aware of the importance of developing the disclosure of government data following the assessment guidelines of the Transparency International (TI). Apart from following the Good Governance principles, this will represent a good image of Thailand, which in one way will help promote investment and confidence from foreign investors. Furthermore, enhancement of CPI can contribute to the success of the National Strategy in 2 aspects : Competitiveness Enhancement, and Public Sector Re-balancing and Development.

The study finds that the driving guidelines for disclosure of government data consist of 3 aspects: 1) government sector management through integrated implementation related to disclosure of government data from the levels of policy, action plan to joint database system including forming cooperation and collaboration among civil society and private sector as well as improvement of government data's quality in the form of content marketing and GovTech enhancement to fully become "Digital Government"; 2) legal reform, whether on amendment or proposal of new laws in which the laws should give authority to public officials' consideration and statements in blocking data as little as possible, and must not obstruct the rights and freedom in accessing/presenting government data, and 3) human resource development through instilling honesty and anti-corruption value in the public and government sectors at all levels along with development of human resources with skills necessary to the improvement of disclosure of government data which are foreign languages, digital technology, and content marketing.

คำนำ

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) คือ ดัชนีที่สะท้อนภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จัดทำโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ซึ่งนับว่าเป็นค่าคะแนนที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือของประเทศ และเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่นักลงทุนต่างชาติ ใช้ในการประเมินความน่าสนใจในการลงทุน เนื่องจากการทุจริตเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เป็นต้นทุน หรือ เป็นความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการยกระดับค่าคะแนน CPI เป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ.2561 - 2580) ซึ่งจากการศึกษาของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตที่ผ่านมา เห็นพ้องว่าการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้เป็นผลสำเร็จจะเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่จะส่งผลให้ค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยสูงขึ้น สอดคล้องกับการประเมินผลคะแนน CPI ในปี 64 ประเทศไทยมีคะแนนการประเมินที่ลดลงเนื่องจากขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ทั้งนี้ ในปี 65 ถึงแม้ประเทศไทยจะมีคะแนนปรับตัวดีขึ้น แต่โดยเฉลี่ยในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาแล้วในภาพรวมก็ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ซึ่งแตกต่างจากเกาหลีใต้ เวียดนาม ทิมอร์-เลสเต ที่มีพัฒนาการค่อนข้างก้าวกระโดด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐตามแนวทางการประเมินของ TI ซึ่งนอกจากจะเป็นเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว ยังเป็นการสร้างความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการลงทุนและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติอีกทางหนึ่ง อีกทั้งการยกระดับค่าคะแนน CPI สามารถสนับสนุนความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติได้ถึง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ดังนั้นจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้

(ลงชื่อ)

(นายภูมิวิศาล เกษมสุข)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์สนับสนุนข้อมูลและคำแนะนำจาก นายเทพสุ บวรโชติดารา เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) รวมทั้งยังได้รับคำปรึกษา และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จาก พลโท ชวนากร ผดุงกิจ ที่ปรึกษาสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ครอบครัว ที่ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจที่ดี มาโดยตลอด และสุดท้าย ขอขอบคุณ คณะทำงานสนับสนุนข้อมูล (นิลมณี วัฒนชนก ปัทมา) และ พี่ๆ หมู่ข้าง วปอ.65 ทุกท่าน

(ลงชื่อ)

(นายภูมิวิศาล เกษมศุข)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการทุจริต	8
แนวคิดเรื่องการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ	13
ข้อมูลการประเมินผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX : CPI)	18
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร	26
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม	29
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	32
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	33
แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 – 2570) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)	35
แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570	36
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ	37
งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กรอบแนวคิดของการวิจัย	45
สรุป	45
บทที่ 3 วิเคราะห์ผลการดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงาน	
ภาครัฐในประเทศไทย	47
การดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย	47
วิเคราะห์ผลการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย	57
ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ค่า CPI ประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย	66
สรุป	79
บทที่ 4 แนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อ การยกระดับ	
ค่าคะแนนดัชนี CPI	81
วิเคราะห์การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศ	81
วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการยกระดับค่าคะแนน CPI จากแหล่งต่าง ๆ	94
ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่สอดคล้อง	
ตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI	99
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI	106
สรุป	112
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	114
สรุป	114
ข้อเสนอแนะ	121
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก	127
ผนวก ก แบบสอบถามประชาชน	128
ผนวก ข คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ	131
ผนวก ค คำถามสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	132
ประวัติย่อผู้วิจัย	133

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ	15
2-2 เปรียบเทียบผลคะแนนของประเทศไทยปัจจุบันกับย้อนหลัง 3 ปี	22
3-1 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนสูงขึ้น	58
3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม	60
4-1 สรุปการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของแต่ละประเทศ	92

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2-1	กลุ่มชุดข้อมูล ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)	17
2-2	ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 2	35
3-1	คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย (CPI) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2538 – 2565	57
3-2	ผลการสำรวจเหตุผลของการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ	67
3-3	ผลการสำรวจการตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ	68
3-4	ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ	69
3-5	ผลการสำรวจการรับรู้ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)	71
4-1	แพลตฟอร์ม ACT Ai	96
4-2	ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ	101

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) คือ ดัชนีที่สะท้อนภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จัดทำโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับค่า CPI เป็นอย่างมาก เนื่องมาจากการที่ยุทธศาสตร์ชาติระบุว่าปัญหาการทุจริตในระบบราชการเป็นหนึ่งในปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการแก้ไข นอกจากนี้การยกระดับคะแนน CPI ของประเทศไทย ได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ในยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ ต้องการให้ CPI มีค่าสูงกว่าร้อยละ 50 แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจและประเมินผลตั้งแต่ปี พ.ศ.2560-2564 คะแนน CPI ของประเทศไทย กลับมีคะแนนอยู่ในช่วง 35-37 เท่านั้น และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน CPI กับประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่สำคัญ เช่น เวียดนาม และ อินโดนีเซีย ปรากฏว่าคะแนนของเวียดนามและอินโดนีเซียเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ดังนั้น จึงเป็นเครื่องสะท้อนว่า นักธุรกิจ นักลงทุนชาวต่างชาติ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ที่ประเมินประเทศไทย ยังไม่เชื่อมั่นในการบริหารจัดการเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทยเท่าที่ควร

ค่าคะแนน CPI นับว่าเป็นค่าคะแนนที่แสดงถึงความน่าเชื่อถือของประเทศ และเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่นักลงทุนต่างชาติใช้ในการประเมินความน่าสนใจในการลงทุน เนื่องจากการทุจริตเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เป็นต้นทุน หรือ เป็นความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจ โดยนายชัยณรงค์ อินทรมีทรัพย์ อธิการบดีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา กล่าวว่า “คะแนน CPI อาจถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่นักลงทุนต่างชาติใช้ในการตัดสินใจลงทุน ซึ่งน่าจะมีน้ำหนักมากกว่า เรื่องของค่าแรง และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเสนอให้เสียอีก” ดังนั้นค่าคะแนน CPI จึงมีความสำคัญ สามารถส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโต/การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้อีกด้วย ทั้งนี้จากการศึกษาผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตที่ผ่านมา เห็นพ้องว่าการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้เป็น

ผลสำเร็จจะเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่จะส่งผลให้ค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยสูงขึ้น สอดคล้องกับการประเมินผลคะแนน CPI จากแหล่งข้อมูล IMD World Competitiveness Yearbook (IMD) ซึ่งในปี 64 ประเทศไทยมีคะแนนการประเมินที่ลดลงเนื่องจากขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่ภาครัฐมีการนำมาใช้ในการอนุมัติ-อนุญาต แก่ผู้ประกอบการ นอกจากนี้องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยระบุว่ารัฐบาลยังคงต้องสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลในเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้กล่าวไปนั้น จะเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เป็นประเด็นสำคัญที่มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้การยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

สำหรับในประเทศไทยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานต้องเข้ารับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีการเปิดเผยข้อมูลในการดำเนินการของหน่วยงาน เผยแพร่สู่สาธารณะผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือช่องทางการสื่อสารของหน่วยงานที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ในขณะที่ในแง่ของกฎหมายการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และนอกจากนี้ยังมีประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง มาตรฐานและหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลที่ต้องเปิดเผยตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ โดยต้องให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถนำไปเผยแพร่ ใช้ประโยชน์ หรือพัฒนาบริการและนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ซึ่งจากการที่หน่วยงานภาครัฐต้องทำการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานออกสู่สาธารณชนนี้เอง จึงเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปที่ต้องการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ อาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนที่จะช่วยสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานของรัฐ และถือเป็นการลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน อีกทั้งผู้บริหารยังสามารถนำข้อมูลปัญหาและความต้องการไปประกอบการ พิจารณากำหนดนโยบายหากต้องการอาสาทำงานด้านการเมืองได้ในอนาคต

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในไทย โดย ดร.เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ อดีตผู้อำนวยการวิจัยด้านการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจ (TDRI) โดยใช้กรอบดัชนีการเปิดเผยข้อมูลระดับสากล หรือ Open Data Barometer (ODB) ในการอธิบาย พบว่าข้อมูลที่รัฐควรเปิดเผย

ตามมาตรฐานสากล เช่น ตารางการเดินรถ สัญญาระหว่างรัฐ-เอกชน (public contract) ข้อมูลแผน ที่ ระบุที่อยู่หน่วยงานราชการ สถานที่สาธารณะทั้งหมด ยังไม่มีข้อมูลใดเป็น open data โดยสมบูรณ์ ในขณะที่การเปิดเผยข้อมูลของไทยได้คะแนนสูงคือฐานข้อมูลบริษัทเอกชน และที่ได้คะแนนต่ำมากคือ สัญญาสัมปทาน (public contract) ทั้งที่ใน พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารระบุชัดเจนว่าต้องเปิดเผยสัญญา สัมปทาน แต่ในความเป็นจริงมีหน่วยงานภาครัฐไม่กี่แห่งที่เปิดข้อมูลนี้ (เดือนเด่น, 2561)

จากผลการประเมิน ODB และ CPI โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ และการวิเคราะห์ข้อมูลของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงการ บริหารงานของหน่วยงานภาครัฐยังคงต้องการตรวจสอบ และยังไม่มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ตามหลักสากลเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐตาม แนวทางที่สอดคล้องกับบริบทสังคมโลก สามารถสร้างความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงาน ภาครัฐของประเทศไทย และเมื่อพิจารณาแล้วประเทศไทยยังไม่มีแนวทางการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เพื่อมุ่งการยกระดับค่า CPI เป็นการเฉพาะมาก่อน ประกอบกับได้เล็งเห็นถึงประเด็นเรื่องการรับรู้ของ ประชาชนต่อข้อมูลเปิดภาครัฐ เพราะหากข้อมูลรัฐเปิดเผยแล้ว แต่ประชาชนหรือชาวต่างชาติที่เป็นผู้ ประเมินตามแหล่งการประเมิน CPI ไม่เกิดการรับรู้ก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อการยกระดับคะแนน CPI ดังนั้นจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารทั้งภาคการเมืองและหน่วยงานภาครัฐได้นำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ให้ประชาชนเข้าถึง หยิบใช้ และตรวจสอบ ข้อมูลเปิดภาครัฐได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเทียบเท่ากับระดับสากล ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ แนวทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร จัดการภาครัฐ ได้ถูกผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูล ภาครัฐ ทั้งในส่วนองภาครัฐ และภาคประชาชน ให้สอดคล้องตามกรอบการเปิดเผยข้อมูลในระดับ สากล และการประเมินค่าดัชนี CPI

3. เพื่อเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

1.2 ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ให้เป็นไปตามกรอบดัชนีการเปิดเผยข้อมูลระดับสากล หรือ Open Data Barometer (ODB) ทั้งในส่วนองภาครัฐ และภาคประชาชน

1.3 ศึกษาหาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

2. ขอบเขตประชากร

ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหน่วยงานราชการ จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน และผู้บริหารภาคเอกชน จำนวน 2 คน และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของประชาชน จำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านการวิจัยเชิงพื้นที่

งานวิจัยนี้จะดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐของหน่วยงานราชการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานเขต ในกรุงเทพมหานคร และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐของภาคเอกชน และประชาชน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิในห้วงเวลาดังต่อไปนี้ ธันวาคม 2565 – พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงผู้บริหารภาคเอกชน และการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากตำรา เอกสารงานวิจัย ผลการสัมมนาต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยเมื่อทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิแล้ว จะนำมากำหนดกลุ่มหัวข้อและแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) และแบบแผนในการจัดทำบทสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาทำการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ และหาข้อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของหน่วยงานราชการต่อไป

3. การนำเสนอข้อมูล

ดำเนินการนำเสนอข้อมูลโดยนำเอาวัตถุประสงค์การศึกษามาเป็นหลักในการนำเสนอ โดยเป็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบและเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา/อุปสรรค และสาเหตุที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย
2. ทำให้ทราบปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เป็นไปตามกรอบการเปิดเผยข้อมูลในระดับสากล ที่สอดคล้องกับการประเมินค่าดัชนี CPI เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการพัฒนาปรับปรุงกลยุทธ์ รูปแบบและขั้นตอนการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
3. เป็นแนวทางให้ทั้งผู้บริหารประเทศและข้าราชการระดับสูงได้นำไปพัฒนาการกำหนดนโยบาย และการสร้างความร่วมมือด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมุ่ง

การยกระดับค่า CPI ตามมาตรฐานสากล ให้ประชาชนเข้าถึง หยิบใช้ และตรวจสอบ ข้อมูลเปิด ภาครัฐได้อย่างรวดเร็วและโปร่งใส ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันการดำเนินการพัฒนาประเทศ ตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ไปสู่การ ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คำจำกัดความ

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI)	หมายถึง	เป็นค่าดัชนีวัดความโปร่งใสของประเทศ ซึ่งเป็นการ สะท้อนภาพลักษณ์การทุจริตของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ถูกประเมินและจัดอันดับโดยองค์กรเพื่อความ โปร่งใสนานาชาติ ซึ่งเริ่มดำเนินการ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยมีการประกาศค่าดัชนีของประเทศ ต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปี
องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ	หมายถึง	องค์กรอิสระที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันซึ่งมีเครือข่ายใน 120 ประเทศทั่วโลก ร่วมกับมหาวิทยาลัย Göttingen ประเทศเยอรมนี จัดอันดับภาพลักษณ์คอร์รัปชันในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา
การทุจริต	หมายถึง	การใช้อำนาจที่ได้มาหรือการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในทาง มิชอบ เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ การทุจริตมิได้ หมายความว่าเพียงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับ หน่วยงานของรัฐเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงธุรกรรม ระหว่างบุคคล หรือกิจการในระหว่างภาคเอกชน ด้วยกันเองด้วย
ข้อมูลข่าวสาร	หมายถึง	สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือ สิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้น จะทำโดยสภาพ ของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้ จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผ่นผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพ

		หรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งบันทึกไว้ปรากฏได้
ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ	หมายถึง	ข้อมูลข่าวสารทุกประเภท รวมถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานที่ดำเนินการใด ๆ โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสาธารณสมบัติ งบประมาณแผ่นดิน อำนาจของหน่วยงานรัฐ สิทธิหรือหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่มอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทนเพื่อประโยชน์สาธารณะ
ข้อมูลข่าวสารทางราชการ	หมายถึง	ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน
ข้อมูลเปิดภาครัฐ	หมายถึง	ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงและใช้ได้อย่างเสรีไม่จำกัดแพลตฟอร์ม ไม่เสียค่าใช้จ่าย เผยแพร่ ทำซ้ำ หรือใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดวัตถุประสงค์
IMD World Competitiveness Center	หมายถึง	เป็นหน่วยงานในระดับสากลที่ทำการเผยแพร่รายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ในรายงาน The World Competitiveness Yearbook (WCY) เป็นประจำทุกปี มาตั้งแต่ปี 1989 และมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อตัวชี้วัด (criteria) เป็นประจำ
Open Data Barometer (ODB)	หมายถึง	มิติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ จัดทำโดย World Wide Web Foundation ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมิติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 -2558 จำนวน 92 ประเทศ โดยศึกษาจาก 3 มิติ คือ 1) มิติด้านความพร้อม (Readiness) ในการรักษาความปลอดภัยในการเปิดเผยข้อมูล 2) มิติด้านการนำไปปฏิบัติ (Implement) และ 3) มิติด้านผลกระทบ (Impact) ในการเปิดเผยข้อมูล

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ได้มีการกำหนดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริต
2. แนวคิดเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ
3. ข้อมูลการประเมินผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI)
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม
6. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ
8. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
9. แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 - 2570) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
10. แผนพัฒนาวิสัยทัศน์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570
11. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
12. งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
13. กรอบแนวคิดของการวิจัย
14. สรุป

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการทุจริต

1. ความหมายของการทุจริต

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายว่า ประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี ไม่ซื่อตรง โกง คดโกง ฉ้อโกง โดยใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ

เกียรติศักดิ์ จีระธีรนาถ (2539) กล่าวว่า การทุจริต หมายถึง การกระทำโดยตนเอง หรือร่วมมือกับบุคคลอื่นเพื่อรับทรัพย์สิน ผลประโยชน์ หรือบริการอื่นใด โดยวิธีการฉ้อโกง

ปิดบังข้อเท็จจริงหรือโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์
ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. 2561 มาตรา 4 กล่าวถึง “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใด
ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามี
ตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้
เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อ
ตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา
หรือตามกฎหมายอื่น

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (TI) ได้กำหนดนิยามและรูปแบบของการทุจริต
เป็น 7 ประเภท (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2564) ได้แก่

1. การทุจริตขนาดใหญ่ (Grand Corruption) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ
ระดับสูงเพื่อบิดเบือนนโยบายหรือการใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบ เพื่อให้ผู้นำหรือผู้บริหารประเทศได้
รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรของชาติ

2. การทุจริตขนาดเล็ก (Petty Corruption) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ระดับกลางและระดับล่างต่อประชาชนทั่วไป โดยการใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในทางมิชอบ

3. การติดสินบน (Bribery) เป็นการเสนอ การให้ หรือสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์
ทั้งในรูปของเงิน สิ่งของ และสิ่งตอบแทนต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายหรือ
ศีลธรรมอันดี

4. การยักยอก (Embezzlement) คือ การที่พนักงานหรือเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ
นำเงินหรือสิ่งของที่ได้รับมอบหมายให้ใช้ในหน้าที่ราชการ มาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อ
กิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง

5. การอุปถัมภ์ (Patronage) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเล่นพรรคเล่นพวก ด้วยการ
คัดเลือกบุคคลจากสายสัมพันธ์ทางการเมืองหรือเครือข่าย (Connection) เพื่อเข้ามาทำงานหรือเพื่อ
ได้รับผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติและความเหมาะสม

6. การเลือกที่รักมักที่ชัง (Nepotism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเล่นพรรคเล่นพวก
โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจที่มีในการให้ผลประโยชน์หรือให้หน้าที่การงานแก่เพื่อน ครอบครัว
หรือบุคคลใกล้ชิด โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติและความเหมาะสม

7. ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ การขัดกันระหว่างประโยชน์
ส่วนตัวกับประโยชน์ส่วนรวม อันเกิดจากที่บุคคลต้องมีหน้าที่หรือสถานะมากกว่า 1 สถานะ

กล่าวโดยสรุปการทุจริตไม่มีขอบเขตนิยามที่เป็นมาตรฐานเหมือนกันในระดับสากล แต่มีความเหมือนกันตรงที่เป็น “การกระทำความผิดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่หรือกระทำโดยผู้มีอำนาจหน้าที่” สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภาครัฐและเอกชน อาจผิดหรือถูกกฎหมายก็ได้ แต่ผิดศีลธรรม เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

2. การทุจริตในประเทศไทย

2.1 ระดับการทุจริต จำแนก ได้ 2 ระดับ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, อ้างถึงแล้ว) ดังนี้

2.1.1 การทุจริตในระดับชาติการทุจริตเชิงนโยบาย (Policy Corruption)

เป็นรูปแบบการทุจริตที่นักการเมืองใช้อำนาจทางการบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงอำนาจนิติบัญญัติที่ได้มาจากความไว้วางใจของประชาชน เป็นเครื่องมือในการออกกฎหมาย การแก้ไขกฎหมาย การแก้ไขระเบียบ ขอบบังคับและนโยบาย โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย กฎระเบียบ และตีความกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง เพื่อให้การกระทำการทุจริตกลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรม เนื่องจากมีกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบายรองรับการทุจริตเชิงนโยบายยังปรากฏในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การซื้อขายตำแหน่งในระดับสูงทางราชการ ได้แก่ ตำแหน่งอธิบดี ตำแหน่งผู้บริหารในรัฐวิสาหกิจ ในตำแหน่งที่มีอำนาจอนุมัติเห็นชอบโครงการต่าง ๆ ได้นำไปสู่การตรวจสอบที่หละหลวมในโครงการก่อสร้าง การจัดซื้อจัดจ้างในรัฐ และการใช้วิธีพิเศษในการดำเนินการ หลีกเลียงกฎเกณฑ์ มาตรการป้องกันการทุจริตต่าง ๆ ในแต่ละกระบวนการ ขั้นตอนมีการแบ่งผลประโยชน์กันในหมู่พวกพ้อง เช่น การทำแบบก่อสร้างที่ไม่มีความชัดเจน การใช้เงินจากต่างประเทศเพื่อหลีกเลียงการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ รวมทั้งเสนอโครงการเร่งด่วนเพื่อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบของการวางแบบเหมารวม (Turnkey) ซึ่งผู้รับเหมาสามารถดำเนินการออกแบบและก่อสร้างโครงการให้แล้วเสร็จได้ด้วยตัวเอง ซึ่งเอื้อต่อการทุจริต เนื่องจากผู้รับเหมาโครงการสามารถปรับเปลี่ยนแผนงานต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา สามารถปรับเพิ่มค่าใช้จ่ายและขออนุมัติงบประมาณเพิ่มได้ง่าย อีกทั้งยังเปิดช่องให้บริษัทเอกชนเรียกรอราคาชดเชยจากรัฐได้ ซึ่งมักเกิดจากการทำสัญญาที่หละหลวม มีช่องว่างให้หน่วยงานรัฐเสียเปรียบ

2.1.2 การทุจริตในระดับท้องถิ่น การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นที่มี

วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้บริการต่าง ๆ ของรัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติเกิดการทุจริตในท้องถิ่นเพิ่มมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน ลักษณะการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

- การทุจริตดานงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง และการเงิน การคลังสวนใหญ่เกิดจากการละเลยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- สภาพหรือปัญหาการทุจริตที่เกิดจากตัวบุคคล
- สภาพการทุจริตอันเกิดจากช่องว่างของกฎ ระเบียบ และกฎหมาย

- สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม
- สภาพหรือลักษณะปัญหาการทุจริตที่เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ
- สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ
- สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมี และอิทธิพลท้องถิ่น

2.2 สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการทุจริตในสังคมไทย

การทุจริตในสังคมไทย จากงานวิจัยของ มาตาลักษณ์ ออรุณโรจน (2551) พบว่ามาจาก 2 สาเหตุหลัก ได้แก่

2.2.1 การใช้วัฒนธรรมแบบไทย ๆ ในทางที่ผิด

2.2.2 ปัญหาเรื่องตัวบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ

กล่าวคือ ระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์นำไปสู่การเอื้อประโยชน์ในทางมิชอบ ให้แก่ญาติมิตรและพวกพ้อง รวมทั้งการตรวจสอบความโปร่งใสขาดประสิทธิภาพ ทำให้สังคมเห็นว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นเพียงตัวเสริมให้เกิดโอกาสในการทุจริตเท่านั้น ปัญหาสำคัญที่สุดอยู่ที่การขาดจิตสำนึกและความซื่อตรงของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความโลภในอำนาจและทรัพย์สินอยู่เหนือความรับผิดชอบและศักดิ์ศรีในการปฏิบัติหน้าที่จนนำไปสู่การทุจริตด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การทุจริตมีอีกหลายประการ นับตั้งแต่เรื่องของโอกาสในการทำทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มแข็ง การขาดกลไกในการตรวจสอบความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ การผูกขาดผลประโยชน์ทางธุรกิจกับการดำเนินงานของภาครัฐ คาดอบทแทนที่ไม่เหมาะสมของข้าราชการ การขาดจริยธรรมคุณธรรม เอื้อประโยชน์ส่วนตัวตนเป็นที่ตั้งมากกว่าที่จะยึดประโยชน์ส่วนรวม คานิยมยกย่องคนที่มีเงิน ทัศนคติว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติความไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายของบ้านเมือง

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีส่วนทำให้คนมุ่งสร้างควมร่ำรวย วัตถุนิยมเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่มีแนวโน้มที่จะทำการทุจริต รวมทั้ง “โครงสร้างทางสังคมที่บิดเบี้ยว” มีความเหลื่อมล้ำ มีช่องว่างระหว่างคนจน - คนรวย คนมีอำนาจ - คนไร้ซึ่งอำนาจ ทำให้แสวงหาหนทางที่จะลดช่องว่าง โดยการทุจริตมากยิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีการทุจริต

ทฤษฎีการทุจริตเป็นการกล่าวถึงการประเมินความรุนแรงและการผันแปรของการทุจริตโดยใช้กรอบของทฤษฎี และการนำทฤษฎีไปใช้ในภาคปฏิบัติ พอจำแนกได้ดังนี้

3.1 ทฤษฎีการทุจริตที่พัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีความน่าจะเป็น คือ การทุจริตจะเกิดขึ้น เมื่อเหตุปัจจัยทั้ง 3 ประการมีอยู่อย่างพร้อมมูล จะขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ได้ ปัจจัยทั้ง 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความไม่ซื่อสัตย์ (Dishonesty) ความไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลเป็นสิ่งที่อยู่ในสังคม อย่างน้อยก็เป็นจำนวนหนึ่งที่พอจะสร้างความเสียหายแก่องค์กรได้ ความไม่ซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้บุคคลทำการทุจริตได้ การทุจริตทุกกรณีต้องได้รับการเริ่มต้นที่บุคคลหวังประโยชน์ อาจจะเป็นตัวเงิน ทรัพย์สิน หรือบริการ ประการที่สอง โอกาส (Opportunity) ผู้ที่พยายามจะทำการทุจริตย่อมจะหาโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต โอกาสที่เข้ามามีต่อการทุจริตย่อมกระตุ้นให้เกิดการทุจริตได้ง่ายยิ่งขึ้นกว่าโอกาสไม่เปิดช่องให้ จากโครงสร้างขององค์กรและกระบวนการบริหารงานและระบบการควบคุมภายใน ย่อมมีความสัมพันธ์กับโอกาสที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่กำลังตกลงใจกระทำการทุจริต ประการที่สาม การจูงใจ (Motive) มูลเหตุจูงใจนี้อาจจะเพิงกระทบมโนธรรมของบุคคลนั้น หรือฝังอยู่ภายในจิตสำนึกอยู่แล้วเป็นเวลาที่เนิ่นนานเพียงแต่รอจังหวะที่เหมาะสมก่อนลงมือกระทำก็เป็นได้ มูลเหตุจูงใจที่จะกระทบบุคคลให้กระทำ ความผิย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความหนักแน่นในศีลธรรมย่อมต้องอาศัยสิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากจึงจะสามารถสั่นคลอนความรู้สึกให้ละดีหันไปประพฤติชั่วได้ (เกียรติกศักดิ์ จีระเจียรนาถ, อ้างถึงแล้ว)

3.2 แนวคิดทฤษฎีผู้เป็นเจ้าของ-ผู้แทน (Principal - Agent Problem) เป็นแนวคิดการมอบอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจของอำนาจหรือสิทธิให้แก่ตัวแทนหรือผู้แทน ในการดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของ เช่น ในการบริหารงานของบริษัทธุรกิจ ผู้จัดการได้รับมอบหมายงานบริหารจัดการแทนเจ้าของกิจการ เพื่อสร้างผลประโยชน์หรือผลกำไรให้แก่เจ้าของ หรือในการบริหารงานภาครัฐ นักการเมืองได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้เป็นผู้แทนเข้าไปบริหารงานในรัฐสภาเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน และข้าราชการ ได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติราชการจากภาษีที่ประชาชนจ่าย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน เช่นกันการมอบอำนาจให้ผู้แทนตัดสินใจดำเนินการนั้น มักมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาที่เรียกว่า ปัญหาผู้แทน (Agent Problems) ซึ่งเป็นผลมาจากการแยกอำนาจความเป็นเจ้าของและอำนาจการบริหารจัดการออกจากกัน ทำให้ผู้แทนสามารถใช้อำนาจนั้นในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของ (Rose - Ackerman, 1975)

3.3 ทฤษฎีหัวหน้า - ตัวแทน (Proprietary Theory of State) การคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผู้ปกครอง (Ruling Class) และพรรคพวกที่ต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ โดยการเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบ ตลอดจนผลักดันกฎหมายขึ้นมาเพื่อสร้างส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Rent Creating) จากนั้นก็แสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Rent Seeking) ในรูปแบบที่หลากหลาย (ขวัญฤทัย ใจทัน, 2554)

แนวคิดเรื่องการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

1. ความหมาย

ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง มาตรฐานและหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ แห่งพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลเปิดภาครัฐ” หมายความว่า ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงและใช้ได้อย่างเสรีไม่จำกัดแพลตฟอร์ม ไม่เสียค่าใช้จ่าย เผยแพร่ ทำซ้ำ หรือใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดวัตถุประสงค์

องค์การสหประชาชาติ ได้นิยาม “ข้อมูลเปิดภาครัฐ” คือ ข้อมูลของรัฐบาลที่ถูกเปิดเผยผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึง นำไปใช้ต่อ หรือแจกจ่ายได้โดยปราศจากข้อจำกัดใด ๆ (United Nations Public Administration Country Studies, 2016)

2. คุณลักษณะของข้อมูลเปิด

World Wide Web Foundation (2015) ได้กำหนดคุณลักษณะของข้อมูลเปิดไว้ 5 ประการ คือ

- 1) สามารถเข้าถึงได้ผ่านช่องทางออนไลน์ (Available Online) เพื่อเข้าถึงผู้ใช้งานจำนวนมากและหลากหลาย
- 2) ทุกคนได้รับอนุญาตให้นำข้อมูลนั้นไปใช้และใช้ซ้ำได้ (Open-licenced)
- 3) ประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้ (Machine-readable) เพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) รวบรวมข้อมูลที่กระจัดกระจายให้อยู่ในชุดข้อมูล (Dataset) เดียวกัน และสามารถนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย (Available in bulk)
- 5) ไม่เสียค่าใช้จ่าย (Free of charge) เพื่อให้ประชาชนไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรสามารถเข้าถึงได้โดยเสมอภาคกัน

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ได้กล่าวถึงข้อมูลภาครัฐที่จะถูกนำมาเปิดเผยต่อสาธารณะ ควรพิจารณาให้เป็นไปตามคุณลักษณะของข้อมูลเปิดภาครัฐ ทั้ง 10 ประการ ดังนี้

- 1) สมบูรณ์ (Complete) ข้อมูลเปิดต้องพร้อมใช้งาน และไม่ปนข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลความมั่นคง หรือมีข้อยกเว้นในการเปิดเผยข้อมูล

- 2) ปฐมภูมิ (Primary) ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลโดยตรง ไม่มีการปรับแต่ง หรืออยู่ในรูปแบบข้อมูลสรุป
- 3) เปนปัจจุบัน (Timely) ข้อมูลต้องเปนปัจจุบัน และเปิดเผยในเวลาเร็วที่สุดเท่าที่เปนไปได้ เพื่อเพิ่มประโยชน์ให้กับผู้ใช้ข้อมูล
- 4) เข้าถึงได้ง่าย (Accessible) ข้อมูลต้องเข้าถึงได้ง่าย ผู้ใช้ข้อมูลสามารถค้นหาเข้าถึง และใช้งานชุดข้อมูลได้หลายช่องทาง
- 5) อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable) ข้อมูลต้องมีโครงสร้าง สามารถอ่านได้ด้วยเครื่อง และนำข้อมูลไปใช้งานต่อได้
- 6) ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) ผู้ใช้ข้อมูลต้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ อย่างอิสระ โดยไม่ต้องระบุตัวตน หรือเหตุผลของการนำไปใช้งาน
- 7) ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary) ข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบมาตรฐานเปิดที่สามารถใช้ได้หลายแพลตฟอร์ม และต้องไม่ถือครองกรรมสิทธิ์หลังจากนำข้อมูลเปิดไปใช้ประโยชน์
- 8) ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free) ข้อมูลต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย วาดวยลิขสิทธิ์สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือความลับทางการค้า
- 9) คงอยู่ถาวร (Permanence) ข้อมูลต้องสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา และมีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุดข้อมูล
- 10) ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge) ผู้ใช้ข้อมูลต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงข้อมูล

3. การนำข้อมูลเปิดไปใช้ประโยชน์

ปัจจุบันการพัฒนาองค์กร บุคลากร หรือการวางแผนดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ต้องอาศัยข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเปิดจากหน่วยงานต่าง ๆ ของทุกภาคส่วน และการควบคุมคุณภาพของข้อมูลจึงเปนปัจจัยสำคัญที่ทำให้การตัดสินใจวางแผนดำเนินงานในแต่ละเรื่องเปนไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนำข้อมูลเปิดไปใช้ส่งผลที่สำคัญ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ดังนี้

- เกิดการวิเคราะห์และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น การแก้ปัญหาทุจริต การป้องกันการเกิดอาชญากรรมซ้ำ การปรับปรุงประสิทธิภาพทางธุรกิจ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และลดต้นทุนการผลิต

- เกิดประโยชน์กับข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพที่แม่นยำมากขึ้นโดยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาประมวลผลข้อมูลเพื่อส่งเสริมภารกิจหรือความต้องการใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ ประโยชน์ของการนำข้อมูลไปใช้ แบ่งออกเปน 3 ระดับ ดังนี้

3.1 ประโยชน์ต่อภาครัฐ

- 3.1.1 ส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน
- 3.1.2 สร้างความโปร่งใส โดยประชาชนหรือภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน
- 3.1.3 วางแผนเชิงนโยบายโดยไซเบอร์โยชนจากข้อมูลเปิดโดยมีคุณภาพ
- 3.1.4 ผลักดันให้เกิดการบูรณาการการไซเบอร์โยชนจากข้อมูลรวมกัน ส่งเสริมการสร่างนวัตกรรมด้านข้อมูล
- 3.1.5 ปรับปรุงการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.2 ประโยชนต่อภาคเอกชน
 - 3.2.1 นำข้อมูลเปิดไปต่อยอดการสร้างมูลค่า เพิ่มทางธุรกิจ
 - 3.2.2 ส่งเสริมการขับเคลื่อนนวัตกรรมจากข้อมูลสำหรับภาคเอกชนมากขึ้น
 - 3.2.3 เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพทางธุรกิจและการลดต้นทุนการผลิตในภาพรวม
- 3.3 ประโยชนต่อภาคประชาชน
 - 3.3.1 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
 - 3.3.2 ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการทางดิจิทัลภาครัฐที่ดีขึ้น
 - 3.3.3 เข้ามถึงและไซเบอร์โยชนจากข้อมูลเปิดภาครัฐแบบดิจิทัล
 - 3.3.4 นำข้อมูลไปพัฒนาหรือต่อยอดนวัตกรรมต่าง ๆ

4. การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในประเทศไทย

4.1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ โดย data.go.th ได้กำหนดระดับการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้สามารถพิจารณาถึงการนำไปใช้ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น โดยจัดระดับการเปิดเผยข้อมูล 5 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 2-1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

ระดับการเปิดเผย	รายละเอียด	ประเภทข้อมูล
★ (1 ดาว)	เผยแพร่ข้อมูลในทุกรูปแบบบนเว็บไซต์	PDF, DOC, TXT, TIFF, JPEG
★★ (2 ดาว)	เผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Structured data ที่เครื่องสามารถอ่านได้ (Machine-readable) เช่น ข้อมูลอยู่ในรูปแบบไฟล์ Excel	XLS

ตารางที่ 2-1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (ต่อ)

★★★★ (3 ดาว)	เผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Non-proprietary format เช่น ข้อมูลในรูปแบบ CSV แทนรูปแบบ Excel	CSV, ODS, XML, JSON, KML, SHP, KMZ
★★★★★ (4 ดาว)	ใช้ URI (Uniform Resource Identifier) ในการระบุตัวตนของทรัพยากร (ข้อมูล) และชี้ไปยังตำแหน่งของทรัพยากรนั้น	RDF (URIs)
★★★★★★ (5 ดาว)	ข้อมูลมีการเชื่อมโยงไปสู่แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันได้	RDF (Linked Data)

ที่มา : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), เอกสารประกอบการบรรยายงานสัมมนา Open Government Data Conference 2015 วันที่ 26 พฤษภาคม 2558

4.2 วิธีการในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการตามข้อกำหนดและเงื่อนไขการให้บริการของศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐตามที่กำหนด โดยต้องจัดทำชุดข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถใช้งานต่อได้ ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 กำหนดชุดข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของการเปิดเผยข้อมูลเปิดตามที่ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐกำหนดใน 2 รูปแบบ คือ ชุดข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ (Bulk Data) ซึ่งการใช้งานต้องอ่านข้อมูลทั้งไฟล์ และหากหน่วยงานของรัฐมีการปรับปรุงข้อมูล ผู้ใช้ข้อมูลต้องดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลใหม่ และชุดข้อมูลที่เป็นรายการ (Transaction) ใช้งานได้กับชุดข้อมูลที่ต้องการความเป็นปัจจุบัน เช่น API และเมื่อหน่วยงานของรัฐมีการปรับปรุงชุดข้อมูล ผู้ใช้ข้อมูลสามารถใช้ API เดิมได้

4.2.2 ช่องทางในการเปิดเผยข้อมูลเปิด หน่วยงานของรัฐสามารถเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐโดยจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ ได้ที่เว็บไซต์ <https://data.go.th> แต่หากหน่วยงานของรัฐที่มีความต้องการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านทางเว็บไซต์ภายในหน่วยงาน ต้องจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐด้วย โดยลงทะเบียนและให้ความยินยอมในข้อกำหนดหรือเงื่อนไขของการเปิดเผยชุดข้อมูลของข้อมูลเปิดภาครัฐภายในศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ

4.2.3 การเผยแพร่ชุดข้อมูล หลังจากที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นแล้ว หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการเผยแพร่ชุดข้อมูลให้เป็นไปตามหมวดหมู่ของข้อมูลเปิดภาครัฐ ทั้งนี้ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐได้มีการกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลเปิดภาครัฐ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2-1

แผนภาพที่ 2-1 กลุ่มชุดข้อมูล ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)

ที่มา : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2565

4.3 ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)

ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) ภายใต้ชื่อ “data.go.th” ที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิดการเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลเปิดภาครัฐของประเทศที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้สะดวก รวดเร็ว ตลอดเวลา โดยข้อมูลที่เผยแพร่อยู่ในรูปแบบไฟล์ที่สามารถแสดงตัวอย่างข้อมูล (Preview) การแสดงข้อมูลด้วยภาพ (Visualization) และเอพีไอ (API) แบบอัตโนมัติให้กับชุดข้อมูลที่เผยแพร่ได้ รวมทั้งยังสามารถจัดการชุดข้อมูลและเมทาดาทาของข้อมูลได้อีกด้วย ซึ่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยเรื่องการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดแนวทางและมาตรฐานให้หน่วยงานของรัฐจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวเพื่อเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ เป็น Open Government Data Platform ที่ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ต้องตั้งงบประมาณใหม่ เพื่อมาพัฒนาแพลตฟอร์มของตนเอง ผู้ใช้ข้อมูลสามารถมาใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน และมี API เชื่อมข้อมูลอยู่แล้ว ไม่เกิดปัญหาข้อมูลซ้ำซ้อนและผิดพลาด ซึ่งภายใน data.go.th นอกจากมีบริการเผยแพร่ข้อมูลเปิดภาครัฐให้หน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ผู้ใช้งานยังสามารถค้นหาชุดข้อมูลหรือกลุ่มชุดข้อมูลต่าง ๆ ได้สะดวก โดยสามารถดูองค์กรในเครือข่ายได้ นอกจากนี้ยังสามารถติดตามกิจกรรมข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับข้อมูลเปิดภาครัฐได้อย่างครอบคลุม ทั้งนี้กลุ่มชุดข้อมูลเปิดภาครัฐภายในเว็บไซต์ จำนวน 15 ชุดข้อมูล ได้แก่ 1) ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม 2) กฎหมาย ศาล และอาชญากรรม 3) การศึกษา 4) เศรษฐกิจ การเงิน และอุตสาหกรรม 5) สาธารณสุข 6) เกษตรกรรม 7) สถิติทางการ 8) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล

และนวัตกรรม 9) เมืองและภูมิภาค 10) สังคมและสวัสดิการ 11) คมนาคมและโลจิสติกส์ 12) การท่องเที่ยว และกีฬา 13) การเมืองและการปกครอง 14) งบประมาณและการใช้จ่ายของภาครัฐ 15) ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลการประเมินผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI)

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) มาจากการเก็บข้อมูล สถานการณ์การทุจริตของแต่ละประเทศจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ จำนวน 13 แหล่งข้อมูล ประเมินโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ซึ่งเป็นองค์กร ภาครัฐประชาสังคมระหว่างประเทศก่อตั้งขึ้นในประเทศเยอรมนี เมื่อ ปี ค.ศ. 1993 มีวัตถุประสงค์ใน การต่อสู้กับการทุจริตในทุกรูปแบบด้วยการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความ ตระหนักถึงผลเสียของการทุจริต การประเมิน CPI แต่ละประเทศจะถูกประเมินจากแหล่งข้อมูล อย่างน้อย 3 แหล่งข้อมูล สำหรับประเทศไทยได้ถูกประเมินจาก 9 แหล่งข้อมูล (สำนักงาน ป.ป.ช., 2565)

1. แหล่งข้อมูลการประเมินผลดัชนีการรับรู้การทุจริต

1.1 แหล่งข้อมูล Bertelsmann Foundation Transformation Index : BF (TI) (ดัชนีการเปลี่ยนแปลงของสถาบันเบอร์เทลแมนน์)

จัดทำโดยมูลนิธิสถาบันเบอร์เทลแมนน์ (Bertelsmann Stiftung) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1977/พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยนาย Reinhard Mohn นักธุรกิจชาวเยอรมัน ตั้งอยู่ในประเทศเยอรมนี วัตถุประสงค์องค์กร คือ เป็นคลังสมอง (Think tank) มุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มี ประสิทธิภาพ พัฒนาระบบสาธารณสุข พัฒนาภาคประชาสังคมและสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ ขอบเขตการประเมิน ดำเนินการใน 7 ภูมิภาค 129 ประเทศโดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเมือง (Political Transformation) 2) ด้านเศรษฐกิจ (Economic Transformation) 3) ด้านบริหารจัดการของรัฐบาล (Governance Index) โดยมีหลักเกณฑ์ 17 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1) ความเป็นรัฐ 2) ส่วนร่วมทางการเมือง 3) หลักนิติธรรม 4) ความมั่นคงของ สถาบันประชาธิปไตย 5) การบูรณาการทางการเมืองและสังคม 6) ระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม 7) องค์กรของตลาดและการแข่งขัน 8) สกูลเงินและเสถียรภาพด้านราคา 9) ทรัพย์สินส่วนบุคคล 10) ระบบของรัฐบาลสวัสดิการ 11) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ 12) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 13) ระดับความยาก 14) ความสามารถในการปฏิบัตินโยบาย 15) การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 16) การสร้างฉันทามติ และ 17) ความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.2 แหล่งข้อมูล Economist Intelligence Unit Country Risk Service : EIU (รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงเศรษฐกิจเชิงลึก)

จัดทำโดย The Economist intelligence Unit ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งใน Economist Group ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของหนังสือพิมพ์ Economist Newspaper เริ่มก่อตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946/พ.ศ. 2489 ในประเทศอังกฤษ มีวัตถุประสงค์ คือ เป็นหน่วยงานให้บริการในการประมาณการ/คาดการณ์และให้คำปรึกษาผ่านการวิเคราะห์ วิจัย การจัดทำรายงานสถานะประเทศในแต่ละเดือน การคาดการณ์เศรษฐกิจระยะ 5 ปี รายงานความเสี่ยงในภาคธุรกิจบริการ และภาคอุตสาหกรรม โดยขอบเขตการประเมิน Country Risk Ratings ถูกออกแบบมาสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินเชิงลึกและทันต่อสถานการณ์ ดำเนินการโดยนักวิเคราะห์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกว่า 270 คน ครอบคลุม 205 ประเทศทั่วโลก องค์ประกอบการประเมินแบ่งเป็น 5 หัวข้อสำคัญ คือ Politics/Institutions (การเมือง/สถาบัน) Economic Policy (นโยบายทางเศรษฐกิจ) Economic Structure (โครงสร้างทางเศรษฐกิจ) Macroeconomic (เศรษฐกิจมหภาค) และ Financing and liquidity (การเงินและสภาพคล่อง)

1.3 แหล่งข้อมูล Global Insights Business Conditions and Risk Indicators : GI (การจัดลำดับความเสี่ยงเชิงลึกในระดับโลก)

จัดทำโดยบริษัท Information Handling Services (IHS) ซึ่งเป็นบริษัทข้อมูลระดับโลกที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 มีสำนักงานสาขาตั้งอยู่ใน 30 ประเทศทั่วโลก และมีพนักงานมากกว่า 5,100 คน เป็นบริษัทให้คำปรึกษาด้านการดำเนินธุรกิจ และวิจัยตลาด พร้อมกันนั้นยังให้บริการข้อมูล online เกี่ยวกับข้อมูลเศรษฐกิจมหภาค ความเสี่ยงของประเทศและการวิเคราะห์ Individual sector ของประเทศมากกว่า 204 ประเทศทั่วโลก ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น HIS Markit ดำเนินการประเมินความเสี่ยงประเทศต่าง ๆ จาก 6 ปัจจัยความเสี่ยง คือ การเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย ภาษี การดำเนินงาน ความมั่นคง โดยมีตัวชี้วัดย่อย 22 ตัวชี้วัด ดังเช่น ความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล และความไม่แน่นอนทางนโยบาย

1.4 แหล่งข้อมูล IMD World Competitiveness Yearbook : IMD (การสำรวจความคิดเห็นจากสถาบันการศึกษาด้านการบริหารธุรกิจ)

จัดทำโดย International Institute for Management Development หรือ IMD ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำในการศึกษาทางธุรกิจ ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยร่วมมือกับเครือข่าย 55 สถาบันทั่วโลกในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศทั่วโลก ซึ่งในส่วนของประเทศไทยมีสมาคมจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่าย (Partner with IMD World Competitiveness Center) กับ IMD ด้วย โดยการดำเนินการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. Economic Performance 2. Government Efficiency 3. Business Efficiency 4. Infrastructure

1.5 แหล่งข้อมูล Political and Economic Risk Consultancy : PERC (รายงานการให้คำปรึกษาความเสี่ยงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชีย)

จัดทำโดย บริษัท Political and Economic Risk Consultancy, Ltd. หรือ PERC ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1976 มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ฮ่องกง จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นองค์กรที่ปรึกษาด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่มีความเชี่ยวชาญด้านข้อมูลยุทธศาสตร์ทางธุรกิจสำหรับการลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทำการสำรวจรายงานสถานะความเสี่ยงของประเทศในเอเชีย โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับตัวแปรทางสังคมและการเมืองที่สำคัญ เช่น การทุจริต สิทธิและความเสี่ยงในทรัพย์สินทางปัญญา คุณภาพแรงงาน และระบบต่างๆ ที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนเฉพาะของประเทศหรือเขตเศรษฐกิจในเอเชีย

1.6 แหล่งข้อมูล The PRS Group International Country Risk Guide : PRS (รายงานข้อแนะนำด้านความเสี่ยงของประเทศในระดับนานาชาติ)

จัดทำโดยทีมงานของ The PRS group ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำทางด้านวิเคราะห์การลงทุน โดยเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979/พ.ศ. 2522 โดยมี ดร.Christopher McKee เป็นผู้ก่อตั้งและเจ้าของ วัตถุประสงค์ขององค์กร คือ เป็นบริษัทที่ปรึกษาการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะให้ข้อมูลแก่นักธุรกิจ เพื่อใช้ประโยชน์โดยตรงสำหรับการประกอบการตัดสินใจลงทุนของบริษัทข้ามชาติต่างๆ โดยใช้แบบจำลองข้อมูลเชิงสถิติในการพยากรณ์ทางการเงิน (Forecasting Financial) พยากรณ์เศรษฐกิจ รวมถึงการประเมินความเสี่ยง เป็นการประเมินความเสี่ยง โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ 22 ประเด็น คือ ด้านการเมือง ด้านการเงิน ด้านเศรษฐกิจ

1.7 แหล่งข้อมูล World Economic Forum Executive Opinion Survey : WEF (การสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารสภาเศรษฐกิจโลก)

จัดทำโดย World Economic Forum (WEF) สภาเศรษฐกิจโลกเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ก่อตั้งขึ้นในปี 1971 โดย Klaus Martin Schwab มีสำนักงานใหญ่ในกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศของผู้นำภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านการเมือง ภาครัฐกิจและภาคสังคม โดยการสำรวจนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน The Global Competitiveness Report ในเอกสารแนบ B (APPENDIX B) ชื่อว่า The Executive Opinion Survey : The Voice of the Business Community โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต อยู่ในหัวข้อ Institutions โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็นคือ Incidence of Corruption Conflict of Interest regulation

1.8 แหล่งข้อมูล World Justice Project Rule of Law Index : WJP (ดัชนีการสำรวจหลักนิติธรรมของโลก)

จัดทำโดย World Justice Project ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ตั้งอยู่ที่ Washington D.C. และเมืองซีแอตเทิล ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นดัชนีชี้วัดที่ประเมินระดับนิติธรรม (Rule of Law) มีกรอบ 8 ประเด็น ได้แก่ 1. ขอบเขตอำนาจของรัฐบาล (Constraints on Government Powers) 2. การไม่มีอยู่ของการทุจริต (Absence of Corruption) 3. การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government) 4. สิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) 5. ระเบียบข้อบังคับ และความมั่นคง (Order & Security) 6. การกำกับดูแลการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) 7. ความยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) 8. ความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice)

1.9 แหล่งข้อมูล Varieties of Democracy Project : V-DEM (รายงานความหลากหลายทางประชาธิปไตย)

จัดทำโดย V-Dem Institute , University of Gothenburg, Sweden โดยเป็นโครงการการประเมินที่ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการจากทั่วโลกและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเพื่อวัดความหลากหลายของประชาธิปไตย การเลือกตั้งและเสรีภาพ พิจารณาพฤติกรรมการคอร์รัปชันในระบบการเมืองในฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ

2. ผลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต ประจำปี 2565

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้ประกาศผลคะแนนดัชนีชี้วัดการรับรู้การทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2565 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2566 โดยในครั้งนี้มีประเทศที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 180 ประเทศ ดำเนินการสำรวจโดยอาศัยการประเมินจาก 13 แหล่งการประเมิน ปรากฏว่า 2 ใน 3 ของประเทศที่เข้ารับการประเมินมีระดับคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 43 คะแนน ซึ่งประเทศที่ได้รับคะแนนสูงที่สุด 10 อันดับแรก คือ Denmark มีคะแนน 90 คะแนน Finland (87 คะแนน) New Zealand (87 คะแนน) Norway (84 คะแนน) Singapore (83 คะแนน) Sweden (83 คะแนน) Switzerland (82 คะแนน) Netherlands (80 คะแนน) Germany (79 คะแนน) และ Ireland (77 คะแนน) สำหรับประเทศที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุดคือ South Sudan (13 คะแนน) Syria (13 คะแนน) และ Somalia (12 คะแนน) (สำนักงาน ป.ป.ท., 2566)

คะแนนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565

ประเทศไทยได้รับคะแนน 36 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 101 จากประเทศที่เข้าได้รับการประเมิน 180 ประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 ที่ได้รับคะแนน 35 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 110

ในปีนี้ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้ใช้แหล่งการประเมิน ทั้งหมด 13 แหล่งการประเมิน ซึ่งประเทศไทยได้รับการประเมินจาก 9 แหล่งการประเมิน ดังนี้

1. World Economic Forum Executive Opinion Survey 2021 : WEF
2. IMD World Competitiveness Yearbook 2022 : IMD
3. The PRS Group International Country Risk Guide 2022 : PRS
4. Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2021 : GI
5. Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2022 : BF (TI)
6. World Justice Project Rule of Law Index 2021 : WJP
7. Economist Intelligence Unit Country Risk Service 2022 : EIU
8. Political and Economic Risk Consultancy 2022 : PERC
9. Varieties of Democracy Project 2022 : V-DEM

ทั้งนี้ ข้อคำถามในแต่ละแหล่งข้อมูลยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคะแนนในแต่ละแหล่งการประเมินของประเทศไทยที่ผ่านมา ปรากฏตามตารางเปรียบเทียบผลอันดับคะแนนของประเทศไทยย้อนหลัง 3 ปี

ตารางที่ 2-2 ตารางเปรียบเทียบผลคะแนนของประเทศไทยปัจจุบันกับย้อนหลัง 3 ปี

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล	คะแนน			
		2562	2563	2564	2565
เพิ่มขึ้น (+4) 	IMD World Competitiveness Center World Competitiveness Yearbook Executive Opinion Survey : IMD การให้สินบนและการทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีอยู่หรือไม่	45	41	39	43
เพิ่มขึ้น (+3) 	World Economic Forum Executive Opinion Survey : WEF การจ่ายเงินสินบนเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออก การเข้าถึงสาธารณูปโภคการประเมินภาษีประจำปี การได้รับสัมปทาน การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม และการนำเงินงบประมาณภาครัฐไปให้กับบริษัทบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ เพื่อการคอร์รัปชัน	43	43	42	45

ตารางที่ 2-2 ตารางเปรียบเทียบผลคะแนนของประเทศไทยปัจจุบันกับย้อนหลัง 3 ปี (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล	คะแนน			
		2562	2563	2564	2565
ลดลง (-1) 	Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence : PERC คุณให้คะแนนการคอร์รัปชันในประเทศที่คุณอาศัย/ทำงานอยู่เท่าใด	38	38	36	35
ลดลง (-1) 	World Justice Project Rule of Law Index Expert Survey : WJP การใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของข้าราชการเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายทหาร และตำรวจ	38	38	35	34
เท่าเดิม 	Global Insight Country Risk Ratings : GI ความเสี่ยงด้านทางธุรกิจ การติดสินบนเจ้าหน้าที่ และการออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจบางธุรกิจ	35	35	35	35
เท่าเดิม 	The PRS Group International Country Risk Guide : PRS การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ การนำเข้าส่งออก การประเมินภาษี การได้รับความคุ้มครองจากตำรวจ	32	32	32	32

ตารางที่ 2-2 ตารางเปรียบเทียบผลคะแนนของประเทศไทยปัจจุบันกับย้อนหลัง 3 ปี (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล	คะแนน			
		2562	2563	2564	2565
เท่าเดิม 	Economist Intelligence Unit Country Risk Service : EIU การตรวจสอบการใช้งบประมาณ การใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ และความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ	37	37	37	37
เท่าเดิม 	Varieties of Democracy (V-Dem) : V-DEM การทุจริตในภาคการเมืองมีการแพร่ขยายตัวอย่างไร	20	20	26	26
เท่าเดิม 	Bertelsmann Stiftung Transformation Index : BF (TI) การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์มิชอบและประสิทธิภาพของรัฐบาลในการควบคุมปัญหาการทุจริต	37	37	37	37
เพิ่มขึ้น 	<u>สรุป</u> ระดับคะแนน/ ประเทศไทยอยู่อันดับที่เทียบกับจำนวนประเทศทั้งหมด	36/ 101 จาก 180	36/ 104 จาก 180	35/ 110 จาก 180	36/ 101 จาก 180

ที่มา : สำนักงาน ป.ป.ท., 2566

คะแนนของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนของประเทศในระดับเอเชียแปซิฟิกที่ได้รับการประเมิน ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทย มีคะแนนอยู่ในอันดับที่ 19 จาก 31 ประเทศในเอเชียแปซิฟิกที่ได้รับการประเมิน ซึ่งอันดับดีกว่าปี พ.ศ. 2564 ประเทศที่ได้คะแนนสูงสุด 5 อันดับแรกในเอเชียแปซิฟิกนั้นยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย 1) New Zealand 2) Singapore 3) Hong Kong 4) Australia และ 5) Japan

ผลคะแนนของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนของประเทศในระดับอาเซียนที่ได้รับการประเมิน ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีผลคะแนนอยู่ในอันดับที่ 4 จาก 9

ประเทศในระดับอาเซียนที่ได้รับการประเมิน ซึ่งอันดับดีขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 ไม่ปรากฏคะแนนการประเมินดัชนี CPI ของประเทศ Brunei)

โดยสรุปภาพรวมผลคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งได้รับการประเมินจาก 9 แหล่งการประเมิน พบว่า ประเทศไทยได้รับคะแนน 36 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 101 จากประเทศที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 180 ประเทศ ซึ่งมีคะแนนและอันดับเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 ดังนั้น จึงนำมาสู่บทสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ภาพรวมคะแนนของประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีคะแนนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีจำนวน ๔๙ ประเทศ ขณะที่ประเทศที่มีคะแนนลดลงมีจำนวน ๗๓ ประเทศ และมีประเทศที่คะแนนเท่าเดิม ๕๘ ประเทศ สะท้อนว่าการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยในสายตานานาชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ดีขึ้นกว่าปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และเมื่อเทียบคะแนนรวมจากแต่ละแหล่งประเมินในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้นถึง ๕ คะแนน

2. คะแนนของประเทศอาเซียนลดลงอย่างมากในหลายประเทศ ได้แก่ Indonesia (ลดลง 4 คะแนน) Myanmar (ลดลง 5 คะแนน) Malaysia (ลดลง 1 คะแนน) Singapore (ลดลง 2 คะแนน) ซึ่งสะท้อนถึงระดับความโปร่งใสที่ลดลงของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ขณะเดียวกันประเทศที่เคยได้คะแนนระดับน้อยในช่วงปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2565 กลับมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ Thailand (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) Laos (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) Cambodia (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) และ Vietnam (เพิ่มขึ้น 3 คะแนน) โดยเฉพาะ Vietnam ถือเป็นประเทศที่น่าจับตา เพราะในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา คะแนนสูงขึ้นอย่างมาก (ปี พ.ศ. 2565 ได้ 42 คะแนน) ซึ่งถือว่าเป็นช่วงคะแนนที่ก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ

3. สาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้คะแนน CPI เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ คือ

3.1 มีคะแนนเพิ่มขึ้นในแหล่งการประเมิน ๒ แหล่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นกลุ่มคำถามด้านการติดสินบน คือ IMD (เพิ่มขึ้น 4 คะแนน) และ WEF (เพิ่มขึ้น 3 คะแนน) ซึ่งพบว่าคะแนนของทั้งสองแหล่ง ที่เพิ่มสูงขึ้นอยู่ในระดับคะแนนที่ประเทศไทยเคยได้รับในช่วงก่อน โดย IMD มีคะแนนเทียบได้กับปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นคะแนนที่ประเทศไทยได้สูงเป็นอันดับ 3 ของแหล่งการประเมินนี้ สำหรับ WEF คะแนนในปีนี้เป็นคะแนนที่ประเทศไทยได้รับการประเมินดีที่สุดในรอบปี นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประเมิน ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐผ่านอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมากขึ้น เป็นรัฐบาลดิจิทัลที่ประชาชนสามารถติดต่อรับบริการภาครัฐได้อย่างสะดวก และมีการเปิดเผยข้อมูลของรัฐให้ประชาชนเข้าถึงได้มากขึ้น

3.2 มีคะแนนลดลงในแหล่งการประเมิน 2 แหล่ง คือ WJP (ลดลง 1 คะแนน) และ PERC (ลดลง 1 คะแนน) ซึ่งเป็นแหล่งการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ของ

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม กระบวนการนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ทหาร ตำรวจ และเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการดำเนินการต่อต้านการทุจริต ในช่วงที่ผ่านมาอาจมีประเด็นสำคัญอันเป็นที่น่าสนใจของสังคม ในเรื่องการใช้อำนาจตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง ดังนั้นจึงควรมีการเร่งรัดกระบวนการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และเปิดเผยความคืบหน้าการดำเนินการในประเด็นสำคัญให้สาธารณชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม อันมีผลต่อคะแนนใน ๒ แหล่งการประเมินนี้ในปีถัดไป

3.3 คะแนนของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ได้รับการประเมิน คะแนนของประเทศไทยมีคะแนนมากกว่าค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ได้รับการประเมิน จำนวน 2 แหล่งการประเมิน คือ BF(TI) และ WEF คะแนนของประเทศไทยที่มีค่าคะแนนเท่ากับค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ถูกประเมิน มีจำนวน 2 แหล่ง คือ EIU และ GI และคะแนนของประเทศไทยที่มีค่าน้อยกว่าค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ถูกประเมิน มีจำนวน 5 แหล่ง คือ IMD PERC PRS V-DEM และ WJP

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนมาก และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใดการสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคม จะนำมาซึ่งความสลับซับซ้อนหรือความสับสนต่าง ๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น จึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1. กระบวนการเลือกรับข่าวสาร

โจเซฟ ทีแคลปเปอร์ (Klapper, J.T., 1960 อ้างถึงใน ศรีนธ์ ยี่หลั่นสุวรรณ, 2558) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการกลั่นกรอง 4 ชั้น ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1.1 การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้ง ทักษะและความชำนาญในการรับรู้ ข่าวสารของคนเรานั้นก็ต่างกัน บางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่าน ก็จะชอบฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

1.2 การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุน

ทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

1.3 การเลือกรับรู้ และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารเสมอไป เพราะคนเรามักเลือกรับรู้ และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว นอกจากนี้จะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไปยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าพอใจของแต่ละบุคคลด้วย

1.4 การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ฯลฯ ของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไป ถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้งกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกรู้สึกดี ทัศนคติ ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป ส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ทำให้ไม่สบายใจขึ้นสำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสาร

ทอดด์ ฮันท์ และ เบรนท์ดี รูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993:65 อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ดังนี้

- ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์ คือ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจ ทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคมเพื่อความพอใจ ฯลฯ

- ทัศนคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทัศนคติ คือความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่าง ๆ ส่วนค่านิยม คือหลักพื้นฐานที่เรายึดถือเป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและคน ซึ่งทัศนคติและค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ

- เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้ จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

- ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งความสามารถด้านภาษามีอิทธิพลต่อเราในการที่จะเลือกรับข่าวสาร เลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาข่าวของข่าวนั้นไว้

- การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

- สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

- สถานะ (Context) สถานะในที่นี้ หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ การสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วย มีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

- ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

นอกจากนี้ วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm, 1973 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ. 2551) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคลดังนี้

- ประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับส่งสารแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน
- การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่งอย่างใด
- ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน
- การศึกษา สภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสาร
- ความสามารถในการรับสาร ซึ่งเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกัน

- บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และ พฤติกรรม
ของผู้รับสาร

- อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้เข้าใจความหมายของ ข่าวสาร
หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้

- ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือ ข่าวสารที่
ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันมี
วัตถุประสงค์ ในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน และมีความต้องการในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่าง
กัน แต่โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะทำการเปิดรับข่าวสารอยู่ 3 ลักษณะ (ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, 2544) คือ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า
การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย เปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้โดยการเลือกบริโภค
สื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการ หรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมี
วัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยสื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำข่าวสาร
จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)
ที่จะมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความ
เข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประชนโดยตรง

- การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) โดยกลุ่มจะมี
อิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เพราะเมื่อกลุ่มมีความ
สนใจมุ่งไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจในทางนั้นด้วย

3. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ โดยสื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมา
โดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม

1. ความหมาย

ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) ได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้
ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2551) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่าหมายถึง สิ่งใหม่ที่
เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม และหมายรวมถึงสิ่ง

ที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ ในรูปแบบของการเกิดธุรกิจการลงทุนผู้ประกอบการหรือตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่รวมทั้งการจ้างงานใหม่

พันธุอาจ ไชยรัตน์ (2547) ได้นิยามความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า นวัตกรรม คือ การนำแนวคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ โดยให้ความหมายในเชิงแคบไว้ว่า นวัตกรรม คือ ผลผลิตของความสำเร็จทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับพลวัตของกิจกรรมของสังคม ในขณะที่ความหมายในเชิงกว้าง หมายถึง แนวความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใหม่ ที่ส่งผลต่อปัจเจกบุคคลหรือองค์กรที่รับเอาสิ่งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการนำกิจกรรมไปสู่การแสวงหาความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ การสร้างตลาดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการและบริการใหม่ โดยลักษณะการทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวให้กลายมาเป็นโอกาส และนำไปสู่แนวคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

โทมัส ฮิวส์ (Thomas Hughes, 1987) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรมเป็นการนำเอาวิธีการใหม่ มาปฏิบัติหลังจากที่ได้ผ่านการทดลอง และได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับแล้ว และมี

ความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

พงศกร เอี่ยมสะอาด, ศุภกร ลี้มคุณธรรมโม และประสพชัย พสุนนท์ (2559) ให้ความหมายว่า นวัตกรรม คือ กระบวนการการสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งใหญ่และเล็กไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อยต่อผลิตภัณฑ์บริการและกระบวนการในการเสนอความใหม่กับองค์กร ซึ่งเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าและความรู้ขององค์กร

กล่าวโดยสรุป นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม เกิดจากความคิดของคน เป็นการสร้างสิ่งที่มีอยู่เดิมให้กลายเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัวให้ในการสร้างโอกาสใหม่ ๆ และมีการถ่ายทอด หรือส่งต่อแนวคิดนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

2. องค์ประกอบของนวัตกรรม

นวัตกรรมนับเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางธุรกิจ (Innovation as a Core Business Process) เปรียบเสมือนหัวใจของกระบวนการทางธุรกิจ ที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม ประกอบกับการนำความคิดริเริ่มเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งกระบวนการทางนวัตกรรมนี้เอง

จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่และเจริญเติบโตต่อไปได้ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การค้นหา การเลือกสรร การนำไปปฏิบัติ และการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด (David Smith, 2006) ดังนี้

2.1 การค้นหา (Searching) เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เพื่อตรวจจับสัญญาณของโอกาสและอุปสรรค สำหรับการไปสู่จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.2 การเลือกสรร (Selecting) เป็นการตัดสินใจเลือกสัญญาณที่สำรวจพบแบบนั้น เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ทั้งนี้ การเลือกสรรจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับหลักกลยุทธ์ขององค์กรด้วย

2.3 การนำไปปฏิบัติ (Implementing) เป็นการแปลงสัญญาณที่มีศักยภาพไปสู่การสร้างสรรค สิ่งใหม่ ๆ และนำสิ่งเหล่านั้นออกไปเผยแพร่สู่ตลาด ทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- การรับ (Acquiring) คือ ขั้นตอนของการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นนวัตกรรมขึ้น เช่น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่จากกระบวนการทางการวิจัยและพัฒนา การทำวิจัยทางการตลาด ตลอดจนการได้รับองค์ความรู้จากแหล่งอื่น ๆ โดยการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี หรือ การค้นคว้าร่วมกัน

- การปฏิบัติ (Executing) คือ การนำโครงการดังกล่าว มาปฏิบัติงานภายใต้สภาพของความไม่แน่นอนต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยทักษะของการแก้ปัญหา

- การนำเสนอ (Launching) คือ การนำนวัตกรรมที่ได้นั้นออกสู่ตลาด โดยอาศัยการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นวัตกรรมนั้นสามารถเป็นที่ยอมรับจากตลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการนำออกสู่ตลาด

- การรักษาสภาพ (Sustaining) คือ การรักษาสถานภาพการยอมรับจากตลาดให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคงอยู่ให้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในขณะที่เดียวกันอาจต้องนำนวัตกรรมนั้น ๆ กลับมาทำการแก้ไขปรับปรุง ในแนวความคิดหรือทำการเริ่มใหม่ตั้งแต่ต้น (Re-innovation) เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ถูกพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาดมากขึ้น

- การเรียนรู้ (Learning) เป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรควรที่จะศึกษาและเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการทางนวัตกรรมเพื่อก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่แข็งแกร่ง และสามารถนำไปใช้พัฒนาวิธีการสำหรับจัดการกับกระบวนการทางนวัตกรรมเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการแห่งการสร้างนวัตกรรม

กระบวนการสร้างหรือการพัฒนาวัตกรรมการนั้นเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความคิดเหล่านั้นพัฒนาเป็นนวัตกรรม การพัฒนาวัตกรรมการมักมีการเริ่มต้นจากปัญหาภายในองค์กร และเกิดการคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ มาช่วยในการแก้ไขปัญหา การสร้างหรือพัฒนาวัตกรรมการแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2561) ดังต่อไปนี้

3.1 การรับรู้ถึงโอกาส การศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดหลักการ เพื่อค้นหาปัญหาสำรวจว่ามีพัฒนาเรื่องที่น่าสนใจไว้อย่างไร มีใครที่เคยประสบปัญหาเรื่องนี้มาก่อนหรือไม่ คนที่มีปัญหานี้เขามีแนวทางในการแก้ไขปัญหายังไง เพื่อหากรอบแนวคิดหรือแนวทางที่จะนำมาแก้ปัญหของตนเองต่อไป อาจทำได้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสวงหาแนวคิด หลักการ การศึกษาเอกสารงานวิจัย และประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง

3.2 การพัฒนาแนวคิด คือ การเลือกรอบแนวคิดมาทำการวางแผนสร้างนวัตกรรม โดยพิจารณาเลือกจากลักษณะของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ดี เช่น มีการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ ความจำเป็น ความน่าเชื่อถือ และความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาต่อยอดได้ มีแนวคิดหรือหลักการทางวิชาการรองรับน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ได้จริง ใช้ง่าย สะดวกต่อการใช้และการพัฒนาต่อไป และมีผลการพิสูจน์ว่าใช้ได้จริงในสถานการณ์จริงสามารถแก้ปัญหาได้อย่างน่าพอใจ

3.3 การแก้ไขปัญหา คือ การสร้างหรือพัฒนาวัตกรรมการเพื่อให้สามารถนำมาแก้ไขปัญหามีจะสร้างและดำเนินการตามขั้นตอน เช่น วิเคราะห์จุดประสงค์กำหนดและออกแบบลงมือทำ ตรวจสอบคุณภาพ ทดลองใช้ระยะสั้นเพื่อปรับปรุง และนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนาการเรียนรู้

3.4 การพัฒนาต้นแบบ คือ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเพื่อพิสูจน์ว่านวัตกรรมที่สร้างมานั้น สามารถนำมาใช้ได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ มีการทำได้หลายวิธี เช่น การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การบรรยายคุณภาพ การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม และการประเมินผล

3.5 การแก้ไขจุดบกพร่อง คือ การปรับปรุงนวัตกรรมที่สร้างขึ้น นำความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะมาปรับปรุงนวัตกรรมให้มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้มากขึ้น หากค่าประสิทธิภาพโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจ และการบรรยายคุณภาพก่อนการทดลองใช้และหลังการทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มเล็กจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นรายละเอียดที่จะปรับปรุงนวัตกรรมได้ง่ายขึ้น

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาท

หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่

1. ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส
2. ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่
3. ภาครัฐมีขนาดเล็ก กลม เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
4. ภาครัฐมีความทันสมัย
5. บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ
6. ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ
7. กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น
8. กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคน และการพัฒนาระบบเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยให้ความสำคัญกับการปรับและหล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท

สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบมีเป้าหมายในระยะ ปี พ.ศ. 2561 – 2565 คือการยกระดับค่า CPI ให้ไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน หรือต้องอยู่ในอันดับที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย 2 แผนย่อย ได้แก่

1. แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

1.1 มีเป้าหมาย

1.1.1 การพัฒนาคน เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคม ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มนักการเมือง โดยเน้นการสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมสุจริตควบคู่กับส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

1.1.2 การพัฒนา “ระบบ” ให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหา และพลวัตการทุจริตของแต่ละหน่วยงาน พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือและมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้

1.2 แนวทางการพัฒนา

1.2.1 ปลุกและปลุกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และการปลูกฝังและหล่อหลอมวัฒนธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ทุกระดับ

1.2.2 การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความใสสะอาดปราศจากพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต

1.2.3 พัฒนาค่านิยมของนักการเมืองให้มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

1.2.4 ปรับระบบเพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ

1.2.5 ปรับระบบงานและโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการลดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2. แผนย่อยการปราบปรามการทุจริต

2.1 มีเป้าหมาย ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในขั้นตอนการสืบสวน/ตรวจสอบเบื้องต้น การดำเนินการทางคดีให้มีความรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายและตรากฎหมายใหม่เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การปรับกระบวนการทำงานเข้าสู่ระบบดิจิทัล การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การพัฒนา

สมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการของเจ้าหน้าที่ และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่อต้านการทุจริตและองค์กรเอกชนในระดับนานาชาติ

2.2 แนวทางการพัฒนา

2.2.1 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกการปราบปรามการทุจริต

2.2.2 ปรับปรุงกระบวนการปราบปรามการทุจริตที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.2.3 พัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการปราบปรามการทุจริต

แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 – 2570) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 – 2570) มีเป้าหมายในภาพรวม คือ ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤตินิชอบ โดยมีตัวชี้วัดภาพรวม จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย (อันดับ/คะแนน) และหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 2-2

แผนภาพที่ 2-2 ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ ระยะที่ 2

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย				
	ปี ๒๕๖๖	ปี ๒๕๖๗	ปี ๒๕๖๘	ปี ๒๕๖๙	ปี ๒๕๗๐
ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย (อันดับ/คะแนน)	อันดับ ๑ ไม่ ๕๓ และ/หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๑ คะแนน	อันดับ ๑ ไม่ ๕๓ และ/หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๓ คะแนน	อันดับ ๑ ไม่ ๔๘ และ/หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๕ คะแนน	อันดับ ๑ ไม่ ๔๕ และ/หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๖ คะแนน	อันดับ ๑ ไม่ ๔๓ และ/หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า ๕๗ คะแนน
หน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๔ (เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๔ (เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๖ (เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๙๓ (เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐๐ (เกณฑ์ ๘๕ คะแนนขึ้นไป)

ที่มา : แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 – 2570)

แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2566 – 2570) ประกอบด้วย 2 แผนย่อย ได้แก่

1. แผนย่อยการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต และเป้าหมายที่ 2 คดีทุจริตและประพฤติมิชอบลดลง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนและสังคมตื่นตัว และตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อประเทศ มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านการทุจริต ทั้งในชีวิตประจำวันและการแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนในแต่ละช่วงวัยจะได้รับกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม มีวิถีชีวิตที่สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้ ประชาชนจะไม่กระทำการทุจริต และไม่ยอมให้ผู้อื่นกระทำการทุจริต เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อสอดส่องเฝ้าระวังให้ข้อมูล และร่วมตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ และนักการเมืองในการดำเนินการตามเจตจำนงทางการเมืองมากขึ้น รวมทั้งเพื่อพัฒนากลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในทุกหน่วยของสังคมทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตให้เท่าทันต่อพลวัตของการทุจริต สามารถระงับยับยั้งการทุจริตได้อย่างเท่าทัน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐ และกำหนดมาตรการให้หน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนดำเนินงานอย่างโปร่งใส เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตเชิงรุกและสามารถช่วยให้คดีทุจริตลดลง

2. แผนย่อยการปราบปรามการทุจริต ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย คือ การดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เป็นธรรมโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับกลไกและกระบวนการปราบปรามการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ กฎหมายมีความทันสมัย การบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว มุ่งเน้นการส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามการทุจริตให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบข้อมูลเรื่องร้องเรียนที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่อต้านการทุจริตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีรวมทั้ง การปรับปรุงกฎหมายและตรากฎหมายใหม่เพื่อสนับสนุนให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการดำเนินคดีและลงโทษ ทั้งทางวินัยและอาญาอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม เพื่อให้สังคมเกิดความเกรงกลัวต่อการทุจริต

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลฉบับนี้ มุ่งยกระดับภาครัฐไทยสู่เป้าหมายการให้บริการที่ตอบสนองประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำ การเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ การสร้างความโปร่งใส ที่เน้นการเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชน โดยไม่ต้องร้องขอและการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเป็นภาครัฐที่ปรับตัวทันการณอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน” ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 4 ยุทธศาสตร์

โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าหมาย

1.1 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาครัฐ ที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย

1.2 การเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณะโดยประชาชนไม่ต้องร้องขอ และประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

2. มาตรการ

2.1 พัฒนากลไกการตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

2.2 จัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบ และส่งเสริมการนำความเห็นประชาชนไปสู่การพัฒนาบริการจริงรายพื้นที่ (Strong from the Bottom)

2.3 จัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐ

3. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

3.1 ภายในปี 2568 ร้อยละความสำเร็จของการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบหลักด้านการบริหารจัดการงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ภายในปี 2568 ร้อยละความสำเร็จของการจัดให้มีช่องทางความร่วมมือของประชาชนในदानสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 ภายในปี 2569 ร้อยละความสำเร็จในการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่บูรณาการข้อร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อการบริหารจัดการ ติดตามและแจ้งผลอย่างเป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ 100

3.4 ภายในปี 2570 ร้อยละของหน่วยงานรัฐที่มีการให้บริการข้อมูลเปิดภาครัฐบนศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบที่ถูกต้องตามมาตรฐานข้อมูลเปิดภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 ภายในปี 2570 จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่มีการนำข้อมูลเปิดภาครัฐที่ได้รับการเปิดเผยผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐได้รับการนำไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนานวัตกรรมและบริการ โดยภาคเอกชน หรือประชาชน อย่างน้อย 10 กิจกรรม/โครงการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

กฎหมายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐของประเทศไทย มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 59 ระบุว่า รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลความมั่นคงหรือข้อมูลความลับของทางราชการ

2. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนมีโอกาสดังกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งในเรื่องการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ความโปร่งใสในภาครัฐ ความเป็นรัฐบาลโดยประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของภาครัฐมากขึ้น หลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ให้องค์กรของรัฐเปิดเผยข้อมูลเป็นหลัก ปกปิดข้อมูลเป็นข้อยกเว้น และให้สิทธิแก่ประชาชนในการรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ

"ข้อมูลข่าวสารของราชการ" ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน ดังนั้น ความหมายของคำว่าข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงให้ความสำคัญต่อลักษณะหรือสิทธิในการยึดถือข้อมูลข่าวสารนั้นว่าอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยไม่คำนึงว่าเนื้อหาสาระของข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือบุคคลใด ๆ ก็ได้

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 หมวด 1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดังกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่ชัดเจนและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน

มาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร หรือคำแนะนำในการติดต่อกับ

หน่วยงานของรัฐ

(4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 9 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษาตาม มาตรา 7(4)

(3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่กำลังดำเนินการ

(4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อ สิทธิหน้าที่ของเอกชน

(5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงตามมาตรา 7 วรรคสอง

(6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติ คณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อ รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจสอบ ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่เหมาะสม หน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้น ก็ได้ ในการนี้ ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะ บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา แล้วหรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้แล้วหรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการใน ลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควรให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอ ภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นจะขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

มาตรา 12 ในกรณีที่มีผู้มายื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 11 แม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ขอจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานส่วนกลาง หรือส่วนของสาขาของหน่วยงานแห่งนั้น หรือจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นก็ตาม ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นโดยไม่ชักช้า

2.2 หมวด 2 ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย ได้กำหนดข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผย ได้แก่

มาตรา 14 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

มาตรา 15 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2.3 หมวด 3 ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

มาตรา 24 หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

- (1) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
 - (2) เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
 - (3) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
 - (4) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด
 - (5) ต่อหोजดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจคุณค่าในการเก็บรักษา
 - (6) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องร้องคดี ไม่ว่าจะคดีประเภทใดก็ตาม
 - (7) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล
 - (8) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริง
 - (9) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- มาตรา 26 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้นให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หोजดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

3. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

3.1 มาตรา 17 ระบุว่า ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลที่ต้องเปิดเผยตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ โดยต้องให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถนำไปเผยแพร่ ใช้ประโยชน์ หรือพัฒนาบริการและนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้

3.2 มาตรา 18 ระบุว่า ให้มีศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐในสำนักงานทำหน้าที่ในการประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลตามมาตรา 18 และเปิดเผยแก่ประชาชนโดยให้คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลกำหนดประเภท รูปแบบ และมาตรฐานของข้อมูลที่เปิดเผยแก่ประชาชนโดยศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ ทั้งนี้ ต้องเป็นแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสากล

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ในส่วนที่ 3 การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้แจ้งกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อน

5. พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ.2550 ในมาตรา 6 ระบุว่า สำนักงานสถิติแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลสถิติ

6. แนวปฏิบัติและมาตรฐานเชิงเทคนิคสำหรับศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th) กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ รวมถึงมาตรฐานเชิงเทคนิค รูปแบบ วิธีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th) และกำหนดสัญญาอนุญาต (License) ที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลเปิดภาครัฐ

7. กฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ที่กำหนดในลักษณะการห้ามเปิดเผย หรือมีการกำหนดกฎเกณฑ์ ขอบเขตการเปิดเผยข้อมูล มีดังนี้

7.1 พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2562 ในมาตรา 8 ระบุว่า บรรดาข้อมูลข่าวสารที่สำนักงานข้าราชการพลเรือนได้รับมาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้จะเปิดเผยมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยต่อหน่วยข้าราชการ หน่วยงานความมั่นคง นายกรัฐมนตรี หรือตามคำสั่งศาล

7.2 กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง ได้มีการกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พระราชบัญญัติความลับทางการค้า

7.3 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้มีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการจัดชั้นความลับของข้อมูล ได้แก่ กำหนดนิยามข้อมูลข่าวสารลับ และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรักษาความลับของหน่วยงานภาครัฐ

7.4 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2552 ได้กำหนดเรื่องการรักษาความปลอดภัยสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐ

งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย พบบางงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. งานวิจัย เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดย สุธรรมมา นิติเกษตรสุนทร (2561) ระบุว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่สำคัญที่ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ การบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนมีโอกาสในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของภาครัฐ จากการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ คุ่มครองสิทธิของประชาชนได้ดีในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอและถูกต้องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ การให้ความสำคัญและตื่นตัวในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของตนเองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ อยู่ในระดับต่ำ และเห็นว่า หน่วยงานราชการไม่ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ และให้บริการประชาชนได้ดีพอ หน่วยงานของรัฐควรปรับปรุงการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลตามพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยปรับปรุงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐผ่านทางเว็บไซต์ มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารทางกายภาพและมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ

2. งานวิจัย เรื่อง กรอบการประเมินการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย โดย อุเทน บัวแสง และ ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ (2565) ได้กล่าวว่า รัฐบาลมีการผลักดันศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) ผ่านทางเว็บไซต์ <https://data.go.th/> เพื่อที่จะให้เป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลภาครัฐสำหรับประชาชนสนใจข้อมูลการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบไฟล์ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเปิดของธนาคารโลก (World Bank Open Data) ซึ่งเป็นคลังข้อมูลขนาดใหญ่รวบรวมและให้บริการข้อมูลเพื่อการพัฒนาของทุกประเทศทั่วโลก ข้อมูลที่สำคัญคือ ดัชนีชี้วัด (Indicator) ที่จัดเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหา เช่น การเกษตรและพัฒนาชนบท การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เศรษฐกิจ การศึกษาสิ่งแวดล้อม หนี้ต่างประเทศ และการเงิน แต่การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะของประชาชน และการสนับสนุนจากรัฐบาลในการนำข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ กลับอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับดัชนีความโปร่งใส จากองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ตามดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ในปี พ.ศ. 2563 ให้อยู่ในอันดับที่ 104 จากทั้งหมด 180 ประเทศทั่วโลก โดยได้คะแนนเพียง 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100คะแนน อยู่ในลำดับที่ 5 ของอาเซียน และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐควรมุ่งเน้นในการศึกษากรอบการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ มีการใช้อยู่ที่สามารถนำพาให้องค์กรให้บรรลุลวิสัยทัศน์ได้หรือไม่

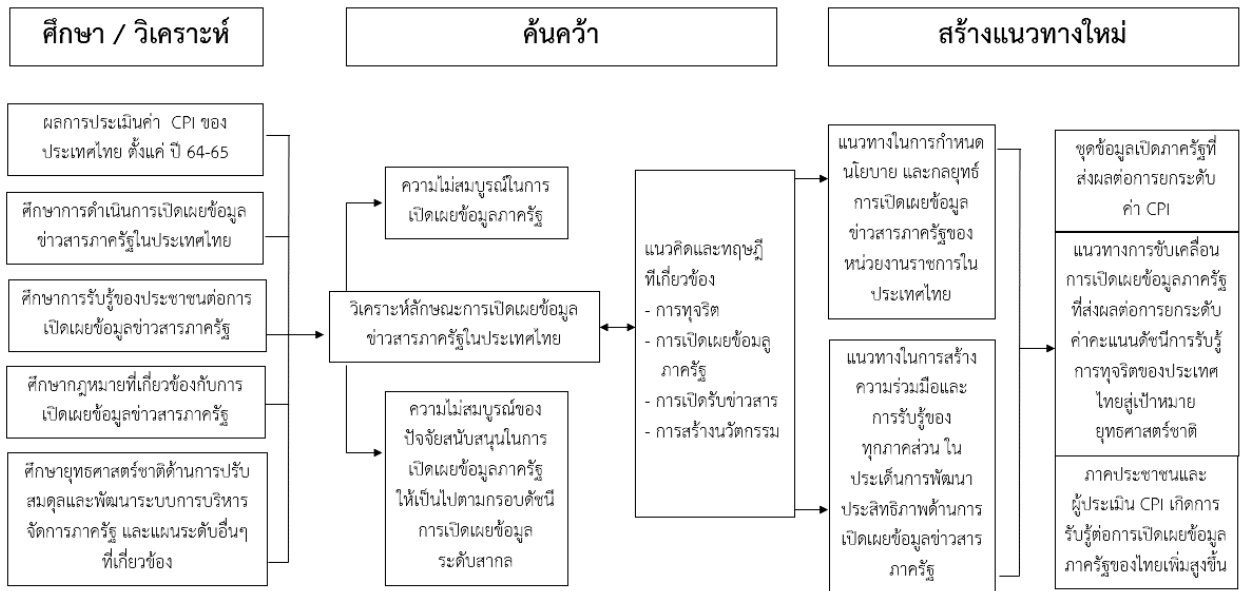
2) ควรจะมีวิธีการสุมหน่วยงานภาครัฐในทุกกระดับเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทำการประเมินถึงอัตราการนำกรอบนี้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงภายในหน่วยงาน

3) การเปิดเผยข้อมูลของแต่ละหน่วยงานไม่ควรทำเพื่อรองรับการประเมินหรือถูกกำกับติดตาม แต่ควรเป็นการพัฒนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและประชาชน เพื่อให้ได้ใช้ข้อมูลในการเรียนรู้และพัฒนาประเทศร่วมกัน

4) กรอบตัวชี้วัดที่ประเทศไทยเลือกใช้ในปัจจุบันมีความเป็นนานาชาติสูงเนื่องจากเป็นกรอบที่ได้ทำการปรับปรุงและทำการแปลมาจากกรอบการประเมินของต่างประเทศโดยตรง

3. งานวิจัย เรื่อง การบริการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Service) : กรณีศึกษา ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดย ปุญญา สุโขยะชัย (2562) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะในแนวทางเพื่อการพัฒนาวัตรกรรมการให้บริการข้อมูลข่าวสารของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการต้องพัฒนาตามแนวทางของนโยบายรัฐบาล ซึ่งได้ประกาศให้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญคือ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัล รวมถึงให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล และให้หน่วยงานของรัฐแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน และมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง สนับสนุนการเชื่อมโยงบริการดิจิทัล ให้เกิดบริการสาธารณะแบบเบ็ดเสร็จ พัฒนาการให้บริการผ่าน Applications ต่าง ๆ เพื่อยกระดับการให้บริการของศูนย์ข้อมูลข่าวสารในยุคไทยแลนด์ 4.0 การพัฒนาวัตรกรรมการให้บริการใหม่ ๆ ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีควรยึดโยงกับการพัฒนาระบบราชการ 4.0 โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการบริหารงานภาครัฐหรือหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่ดี มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connected Government) ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางการบริการและเข้าถึงความต้องการของประชาชนในระดับปัจเจกบุคคล (Citizen – Centric and Service – Oriented Government) และภาครัฐอัจฉริยะ – มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart and High Performance Government) และต้องมีการพัฒนาด้านการดำเนินงานและการบริการอย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ช่วยสนับสนุนการสร้างรัฐบาลแบบเปิด รวมไปถึงการจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่อง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบคอนเฟอเรนซ์ เพื่อเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคด้วย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้แนวทางในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ โดยในขั้นแรกผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาผลการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 - 2565 โดยดูทิศทางและแนวโน้ม พร้อมทั้งเหตุผลของการประเมิน โดยศึกษาควบคู่กับการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐของประเทศไทยในปัจจุบัน การรับรู้ของประชาชน ยุทธศาสตร์ชาติและแผนระดับต่าง ๆ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจะดำเนินการวิเคราะห์ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐในประเทศไทย พร้อมทั้งหาปัญหาและอุปสรรค ความไม่สมบูรณ์ของการดำเนินงาน และสาเหตุที่ทำให้การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐไม่เป็นไปตามกรอบการประเมินค่า CPI ในระดับสากล โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริต การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ การเปิดรับข่าวสาร และการสร้างนวัตกรรม มาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้ทำการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI ต่อไป

สำหรับในบทที่ 3 ของงานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจลักษณะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐในประเทศไทย พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยวิเคราะห์ควบคู่กับผลการประเมินค่า CPI ในปี พ.ศ. 2564 - 2565 เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้ผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิ

ชอบ ระยะแรก ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลใช้ในการศึกษากรอบแนวทางการขับเคลื่อนการ
เปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI ในบทต่อไป

บทที่ 3

วิเคราะห์ผลการดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงานภาครัฐ ในประเทศไทย

การศึกษาวิจัยในบทที่ 3 นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. การดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย
2. วิเคราะห์ผลการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย
3. ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ทั้งนี้ ในส่วนของการศึกษาบทที่ 3 นี้ เป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องการดำเนินงาน ภาครัฐในการยกระดับคะแนน CPI และแผนงานในอนาคต โดยมุ่งเน้นการศึกษาด้านการสร้างความ โปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ว่าสอดคล้องกับแนวทางการประเมินค่า CPI หรือไม่ และผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการดังกล่าวเป็นอย่างไร ซึ่งจะสะท้อนออกมาในผล การประเมินค่า CPI ในระยะ 4 ปีที่ผ่านมา หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ในข้อที่ 1 และ 2 มาศึกษาร่วมกับผลการสัมภาษณ์และแบบสอบถามผู้บริหารภาครัฐ และประชาชน งานวิจัย ข่าวสาร บทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ยังไม่ เป็นไปตามเป้าหมาย

การดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวในการยกระดับค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 60 เป็นต้นมา โดยกำหนดเป้าหมายในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ให้ค่าคะแนน CPI อยู่ในอันดับ 1 ใน 20 ของโลก โดยตั้งเป้าในระยะเริ่มแรกภายใน ปี 65 ค่าคะแนนต้องมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน อันดับโลก ไม่ต่ำกว่า 54 ซึ่งผลคะแนน CPI ในปี 65 ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนด ซึ่งประเทศไทยก็ได้เร่งดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI มาอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งองค์กร อิสระ หน่วยงานภาครัฐ และกลไกคณะกรรมการ วุฒิสภา ได้มีกำหนดแนวทางมาตรการ และมี

พัฒนาการในการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อมุ่งยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินการที่สำคัญดังนี้

1. การดำเนินงานตามข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 1-3

สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เสนอต่อคณะรัฐมนตรี จำนวน 3 ระยะ โดยข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 1 คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2560 และได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต CPI ระยะที่ 2 และคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 ซึ่งจากการประกาศใช้ข้อเสนอแนะในการยกระดับคะแนน CPI ทั้งสองระยะพบว่า ข้อเสนอแนะยังขาดการบูรณาการในภาพรวม โดยมุ่งเน้นที่การดำเนินการของสำนักงาน ป.ป.ท. เพียงหน่วยงานเดียว และขาดความชัดเจนว่าหน่วยงานใดควรเป็นเจ้าภาพหลักรับผิดชอบในการดำเนินการ และต้องดำเนินการอย่างไร นอกจากนี้ข้อเสนอแนะให้รัฐบาลในการดำเนินการเพื่อมอบหมายหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบการยกระดับคะแนน CPI ในทุกแหล่งข้อมูล ยังไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจน ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ระยะที่ 3 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2563 โดยข้อเสนอแนะระยะที่ 3 จึงได้กำหนดหน่วยงานเจ้าภาพหลัก บทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1.1 คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบหรือกระบวนการในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. กระทรวงยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแนวทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กระบวนการทำงาน และผลการดำเนินงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์

1.2 สำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ดำเนินการร่วมกับกระทรวงยุติธรรมพัฒนาระบบ/กระบวนการและมาตรการในการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower) ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับภาคประชาชนในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ 2) ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานตรวจสอบอื่น ๆ เช่น ศาลปกครอง สำนักงาน ป.ป.ท. พัฒนาช่องทางแจ้งเบาะแส (e-mail) ซึ่งมีการกำหนดหมายเลขติดตาม (Tracking Number) สำหรับติดตามความคืบหน้าของเรื่องร้องเรียน 3) เผยแพร่ข้อมูลสถิติคดีและเรื่องข้อมูลความผิด ผ่านทาง website ของสำนักงาน ป.ป.ช.

1.3 สำนักงาน ป.ป.ช. จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันปัญหาการรับสินบนในภาคเอกชน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือซึ่งมีหลักการสอดคล้องกับมาตรฐาน ISO 37001 เผยแพร่แก่ภาคเอกชน

1.4 สร้างความร่วมมือกับโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต (Thailand's Private Sector Collective Action Coalition Against Corruption) โดยผ่านองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ในการอบรมภาคเอกชน การประเมินความพึงพอใจในการให้บริการของหน่วยงานราชการ

1.5 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ดำเนินการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุมัติ/อนุญาตของทางราชการและการประกอบธุรกิจ ยกระดับมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ส่วนราชการดำเนินการด้วยความโปร่งใส และกำหนดมาตรฐานตาม พ.ร.บ.อำนวยความสะดวกฯ พ.ศ.2558 ได้แก่ การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เช่น ระบบ E – service และการอนุมัติ/อนุญาต มีการกำหนดระยะที่ชัดเจน มีช่องทางร้องเรียนผ่าน Website

1.6 รัฐบาลจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) เป็นศูนย์กลางรับเรื่องร้องเรียนของประชาชนที่รายงานความไม่โปร่งใส โดยประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน รวมทั้งเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกในการบูรณาการร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ง. กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดย ศอตช. มีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกด้านข้อมูล รับเรื่องร้องเรียนการที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.อำนวยความสะดวกฯ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรม อันเกิดจากการทุจริต

1.7 สำนักงบประมาณได้เผยแพร่เอกสารตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เผยแพร่บนเว็บไซต์สำนักงบประมาณ ตามหลักเกณฑ์สากล เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณโดยสังเขปตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานทบทวนกลางปี คำชี้แจงประมาณการรายได้ สถิติการจัดเก็บรายได้ รายงานสถานะเศรษฐกิจและการคลัง รายงานฐานะการเงินการคลังของประเทศ และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นต้น

2. การดำเนินงานตามข้อเสนอแนะแผนงานเชิงรุกของรัฐบาล : การยกระดับคะแนน CPI พ.ศ. 2565–2567 โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

2.1 การลดอุปสรรคและพัฒนาการอำนวยความสะดวกในการให้บริการภาครัฐที่เอื้อต่อการค้าการลงทุน โดยจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกและรับเรื่องร้องเรียนสำหรับนักลงทุน

ชาวต่างชาติ เพื่อให้มีช่องทางในการอำนวยความสะดวก ติดต่อ ประสานงาน การเข้าถึงข้อมูลช่วยเหลือให้กับ นักลงทุนชาวต่างชาติในการประกอบธุรกิจอย่างครบวงจร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับการลงทุนในประเทศไทย ซึ่งสามารถส่งผลเชิงบวกต่อคะแนน CPI

2.2 การเปิดเผยข้อมูลตามหลักสากล เพื่อการเฝ้าระวัง และลดโอกาสการทุจริต

2.2.1 การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณตามหลักสากล ได้แก่ เร่งรัดให้ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก OGP โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิก OGP จะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินเบื้องต้น 2 เกณฑ์หลัก ได้แก่

1) เกณฑ์มาตรฐาน (Eligibility Criteria) ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความโปร่งใสด้านการเงินการคลัง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเปิดเผยข้อมูลรายได้และทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่รัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

2) เกณฑ์เพิ่มเติม (Value Check) ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การยอมให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และ การต่อต้านภาคประชาสังคม (CSO Repression) โดยสำนักงาน ก.พ.ร. ต้องเร่งพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์เพิ่มเติม โดยให้องค์กรภาคประชาสังคมและประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงออก เสนอความคิดเห็น ตรวจสอบติดตามการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ และอื่น ๆ (ที่ไม่ขัดกับความมั่นคง) ได้

2.2.2 การเปิดเผยกระบวนการงบประมาณตามหลักสากล โดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เปิดเผยรายงานการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของประเทศ โดยนำรายงานประจำปีและย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี ขึ้นบนเว็บไซต์

2.3 พัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเพื่อให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วม

2.3.1 พัฒนาข้อมูลเปิดภาครัฐเพื่อประชาชน ภาษีไปไหน? และภาษีมาจากไหน? โดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (DGA) ได้พัฒนาระบบการเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณ และพัฒนาในส่วน Mobile Application ในส่วนของ IOS และ Android และพัฒนาคุณภาพข้อมูลที่เผยแพร่ให้เป็นข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ข้อมูลที่เผยแพร่ได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และภาคเอกชนจะสามารถนำไปพัฒนาต่อได้ โดยข้อมูลที่ควรพัฒนาปรับปรุง และเปิดเผยข้อมูลให้ครบถ้วน เช่น

- ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในระบบของกรมบัญชีกลาง (ระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e - GP)

- ข้อมูลงบประมาณ รายได้ รายจ่าย เงินสะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระบบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น e-LAAS)

- ข้อมูลงบประมาณ การลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ในระบบของคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) (ระบบ GFMS-SOE System)

- พัฒนาให้มีโมดูล (Module) เพิ่มเติมจากระบบเดิม สำหรับนักลงทุนชาวต่างชาติที่สามารถค้นหาโครงการลงทุนที่เกี่ยวกับนักลงทุนชาวต่างชาติ เช่น โครงการการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เป็นต้น

นอกจากนี้ควรบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคเอกชน เช่น องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ที่พัฒนาระบบ ACT AI หรือ เครื่องมือสู่โลกภาคประชาชนที่สามารถประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น

2.3.2 พัฒนาข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) ในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) สำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ร่วม สำนักงาน ป.ป.ท. บูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) ที่จะส่งผลกับการยกระดับค่าคะแนน CPI อีกทางหนึ่ง โดยมีแนวทางการปฏิบัติ เช่น

- ออกแบบข้อมูลที่อยู่ในการครอบครองของหน่วยงานรัฐในแต่ละประเภท ทั้งราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐได้

- สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อคำถามของแหล่งการประเมิน CPI ให้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกมาเผยแพร่ตามหลักสากล

- ข้อมูลที่เป็นสถิติ หรือที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณรายรับ รายจ่าย คุณภาพข้อมูล ที่เผยแพร่จะต้องเป็นเชิงลึกและแบบชุดข้อมูลควรอยู่ในรูปแบบเป็นตารางหรือรูปแบบที่มีโครงสร้าง เช่น CSV, XLS, XLSX, XML, JSON เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลที่เผยแพร่ได้ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

- ข้อมูลสำคัญที่ต่างชาติต้องรู้หรือควรรู้ หรือเพื่อประโยชน์ในการติดต่อการให้บริการภาครัฐ ควรให้มีการเผยแพร่อย่างน้อย 2 ภาษา ที่เข้าถึงและ เข้าใจง่าย

- การเปิดเผยข้อมูลทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน (Open Data Integrity and Transparency Assessment : OIT) ของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ควรกำหนดหลักเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อมูลแบบ Machine Learning โดยเฉพาะข้อมูลด้าน

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ แผนงบประมาณ งบประมาณกองทุนต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐตามหลักเกณฑ์ของการประเมิน ITA เป็นการเปิดเผยกระบวนการพิจารณางบประมาณของประเทศที่จะต้องเปิดเผยทั้งกระบวนการ ดังนั้น ข้อมูลการจัดสรรงบประมาณ ข้อมูลงบประมาณและการกระจายรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Data) ตามหลักสากล (Open Budget Partnership : IBP) และการเปิดเผยกระบวนการงบประมาณแบบ Excel ร่วมกับ PDF ตามหลักสากล

2.4 สร้างการรับรู้เชิงรุกในส่วนของภาคประชาสังคมและเชื่อมโยงถึง Partner Institute ที่จัดส่งข้อมูลให้กับแหล่งการประเมิน CPI โดยเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการสร้างการรับรู้ นโยบาย ผลงานของรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต การอำนวยความสะดวกในการขอรับบริการจากภาครัฐ ฯลฯ อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบความโปร่งใสของประเทศไทยในสายตานานาชาติประกอบด้วย มาตรการดำเนินการ ดังนี้

2.4.1 สร้างการรับรู้เชื่อมโยงถึงหน่วยงานที่จัดส่งข้อมูลให้กับแหล่งการประเมินค่า CPI โดยประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ ทั้งในระบบ Social Media และรูปแบบเอกสาร สร้างการรับรู้เชิงรุก ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์กลาง (Partner Institute) ในการจัดส่งข้อมูลประเทศไทยให้กับแหล่งการประเมินต่าง ๆ ของดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) โดยให้มีการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูล และผลงานอย่างต่อเนื่อง (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง) ต้องมีทั้งที่เป็นคลิปข่าว ภาพข่าว และเนื้อหาข่าวภาคภาษาอังกฤษ สื่อสารไปในทุกช่องทาง และต้องให้มั่นใจว่าแหล่งประเมินทั้ง 9 แห่งได้รับข้อมูลและข่าวสารนี้

2.4.2 สร้างการรับรู้ผ่านเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ สร้างการรับรู้ผ่านเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับพหุภาคี ภูมิภาค และทวิภาคี ถึงเจตนากรณีในการส่งเสริมการค้าและการลงทุน ด้วยนโยบายการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ โดยใช้โอกาสที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) เป็นจุดเริ่มต้นการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ปี พ.ศ.2565

2.4.3 สร้างการรับรู้เชิงรุกให้ถึงภาคประชาสังคมตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติให้

คณะกรรมการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนน CPI จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่สร้างกลไกให้ภาคประชาสังคมรับรู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้งบประมาณจากกองทุนของสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อสนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคมให้มีส่วนร่วมและเป็นการขยายการรับรู้ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) สู่ประชาชนทุกระดับในประเทศโดยให้มีการสร้างการรับรู้ในระดับมหภาค นอกจากการอบรมให้ความรู้แบบเดิม และนำการสร้าง Content Marketing มาปรับใช้เพื่อให้เกิดพลังการมีส่วนร่วม และควรรณรงค์ให้ภาคประชาสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ด้วยกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีจินตนาการและความสนใจด้านศิลปะ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

2.5 วางระบบการขับเคลื่อนแผนงานเชิงรุกของรัฐบาลในการยกระดับคะแนน CPI โดยประสานการทำงานจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสื่อมวลชนเข้าร่วมด้วย ประกอบด้วย มาตรการดำเนินการ ดังนี้

2.5.1 การปราบปรามที่จริงจังและการลงโทษที่เข้มงวดเร่งรัด ติดตามการดำเนินคดีใหญ่ (Big Case) คดีที่มีความสำคัญระดับประเทศ คดีทุจริตที่มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง หรือคดีสำคัญที่สังคมให้ความสนใจ และมีการรายงานผล (เฉพาะข้อมูลที่เปิดเผยได้) การเร่งรัด ติดตามต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.5.2 สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต อาทิ สนับสนุนให้ภาคเอกชนบรรจุกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ที่มีกิจกรรมต่อต้านการทุจริตทั้งในระดับองค์กร ชุมชน สังคม โดยกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง ยินยอมให้ภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคมเพื่อต่อต้านการทุจริต สามารถนำค่าใช้จ่ายมาขอรับการลดหย่อนภาษีได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการดำเนินงานตามมาตรฐาน ISO 37001 มาตรฐานระบบการจัดการการต่อต้านการติดสินบน (anti-bribery management systems) หากองค์กรใดได้รับมาตรฐาน ISO 37001 จะได้รับสิทธิพิเศษในการทำงานโครงการต่าง ๆ กับภาครัฐ (ให้กรมบัญชีกลางและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้กำหนดสิทธิพิเศษ)

3. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2565 -พ.ศ. 2567 เพื่อผลักดันข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2565 -พ.ศ. 2567 ได้กำหนดมาจากข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 3 ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย ทั้ง 9 แหล่งข้อมูล และเชื่อมโยงกับข้อเสนอแนะในการยกระดับ

คะแนน CPI ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (TI) โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

3.1 การกำหนดนโยบายส่งเสริมและผลักดันการดำเนินงานเพื่อยกระดับคะแนน CPI อย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 การมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบหรือกระบวนการในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อกำหนดแนวทางการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กระบวนการทำงาน ผลการดำเนินงาน ข่าวสาร และ กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยจะต้องกำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด

3.1.2 ผลักดันให้มีการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ (ฉบับที่..) พ.ศ. และ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร สาธารณะ พ.ศ. ...

3.2 พัฒนาระบบป้องกันการรับสินบนของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่

3.2.1 ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณา อนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งจัดให้ประชาชนผู้รับบริการสามารถ ตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนผ่านช่องทางหรือระบบที่มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ช่องทางหรือระบบดังกล่าวต้องสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และมีความสะดวก รวดเร็ว และมีทั้งเวบไซต์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2.2 จัดให้มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขออนุมัติ อนุญาต โดยเฉพาะกรณีการนำเข้าและส่งออก และกรณีที่เกี่ยวข้องกับสินบนให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ เกี่ยวข้อง

3.3 บูรณาการความร่วมมือในการดำเนินคดีทุจริต และเผยแพร่ผลการดำเนินคดี ทุจริตให้สาธารณชนรับทราบประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่

3.3.1 พัฒนาระบบ/กระบวนการและมาตรการในการให้คุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower) ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับภาคประชาชนในการให้ข้อมูล ที่ เกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม

3.3.2 ประสานกับสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม เพื่อจัดทำแนวทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผลการดำเนินคดีและลงโทษผู้ที่กระทำความผิดฐานทุจริต ทั้งทางอาญาและทางวินัยให้สาธารณชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์

3.3.3 จัดทำระบบการรับแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบ กรณีประพฤติมิชอบและร่ำรวยผิดปกติ ผ่านโทรศัพท์มือถือ และเร่งรัดการดำเนินการตามข้อมูลจากประชาชน โดยแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้แจ้งเบาะแสรายภายใน 90 วัน

3.4 พัฒนาระบบตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงได้ง่ายประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่

3.4.1 จัดทำข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ เผยแพร่ข้อมูลที่แสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้จ่ายเงินงบประมาณ โดยเปิดเผยข้อมูลตามหลักเกณฑ์สากลให้ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น รายงานทบทวนกลางปีการจัดซื้อจัดจ้างโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ พร้อมทั้งจัดทำคำแปลเป็นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ และเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวบนเว็บไซต์ หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ กระทรวงการคลัง และสำนักงานงบประมาณ

3.4.2 จัดทำและพัฒนาระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณในทุกประเภท เพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบ ตลอดจนสาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานงบประมาณ

3.4.3 กำหนดแนวทางการติดตาม เฝ้าระวัง และตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณโดยยึดหลัก การตรวจสอบความโปร่งใส และให้สาธารณชนตรวจสอบได้ หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานงบประมาณ

4. การดำเนินการพัฒนาการให้บริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์ม

จากรายงานการถอดบทเรียนการดำเนินการของส่วนราชการและจังหวัดในการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-๑๙) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะการบริหารงานและการให้บริการประชาชนกรณีเกิดสภาวะวิกฤตในอนาคต โดยระบุให้คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางหรือโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลกลางภาครัฐ โดยการให้บริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มบริการแบบเบ็ดเสร็จ และตอบสนองตามความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยเร่งพัฒนา Biz Portal และ Citizen Portal และกำหนดให้เป็นแพลตฟอร์มกลางของงานบริการภาครัฐสำหรับภาคธุรกิจและประชาชน ซึ่งได้มีการพัฒนาแพลตฟอร์มดังกล่าวโดยประกาศในคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง แพลตฟอร์มกลางของงานบริการภาครัฐสำหรับภาคธุรกิจและประชาชน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 25 ม.ค.66

4.1 ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางภาครัฐ (GDX) : gdx.dga.or.th

4.2 ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (data.go.th) : data.go.th

4.3 ศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ (Biz Portal) : bizportal.go.th

4.4 ระบบพอร์ทัลกลางเพื่อประชาชน (Citizen Portal) แอปพลิเคชันทางรัฐ : ทางรัฐ.com

ทั้งนี้สามารถสรุปการดำเนินการยกระดับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI โดยการดำเนินการที่สำคัญ ในห้วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 63-66 ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์กระบวนการทำงาน ผลการดำเนินงานของหน่วยภาครัฐ ผลการดำเนินคดีและลงโทษผู้ที่กระทำความผิดฐานทุจริต ทั้งทางอาญาและทางวินัยให้สาธารณชนรับทราบผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โดยมีกรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าภาพ บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ในการกำหนดแนวทาง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบสองภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงการประสานงานกับสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. พัฒนาการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ ผ่านทางเว็บไซต์ และแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ โดยเป็นข้อมูลเชิงลึกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และไปตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ข้อมูลสำคัญที่ต่างชาติต้องรู้หรือควรรู้ หรือเพื่อประโยชน์ในการติดต่อการให้บริการภาครัฐ ได้ดำเนินการเผยแพร่อย่างน้อย 2 ภาษา

3. การจัดตั้งหน่วยที่เป็นสื่อกลางและช่องทางการติดต่อสื่อสาร การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ในต่อต้านการทุจริตระหว่างภาครัฐ กับภาคเอกชนและประชาชน อาทิ ศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) ศูนย์ให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันปัญหาการรับสินบนในภาคเอกชน และศูนย์อำนวยความสะดวกและรับเรื่องร้องเรียนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ

4. การสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐเชิงรุกที่เชื่อมโยงถึง Partner Institute ที่จัดส่งข้อมูลให้กับแหล่งการประเมิน CPI ทั้งในระบบ Social Media เอกสารสิ่งพิมพ์ เวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมไปถึงการสร้างความรู้ในภาคประชาสังคมเพื่อมีส่วนร่วมสนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคมให้มีส่วนร่วมในการณรงค์ให้ความรู้ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต และเป็นการขยายการรับรู้ดัชนีการรับรู้การทุจริต CPI สู่ประชาชน และสายตาต่างชาติ

5. ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน ในการต่อต้านการทุจริต และการดำเนินงานตามมาตรฐาน ISO 37001 มาตรฐานระบบการจัดการการต่อต้านการติดสินบน (anti-bribery management systems) โดยให้สิทธิพิเศษทั้งในรูปแบบภาษี และการทำงานโครงการต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐ

6. พัฒนาระบบป้องกันการรับสินบน และระบบตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดให้ประชาชนผู้รับบริการสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนผ่านช่องทางหรือระบบที่มีความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีทั้งเวอชันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

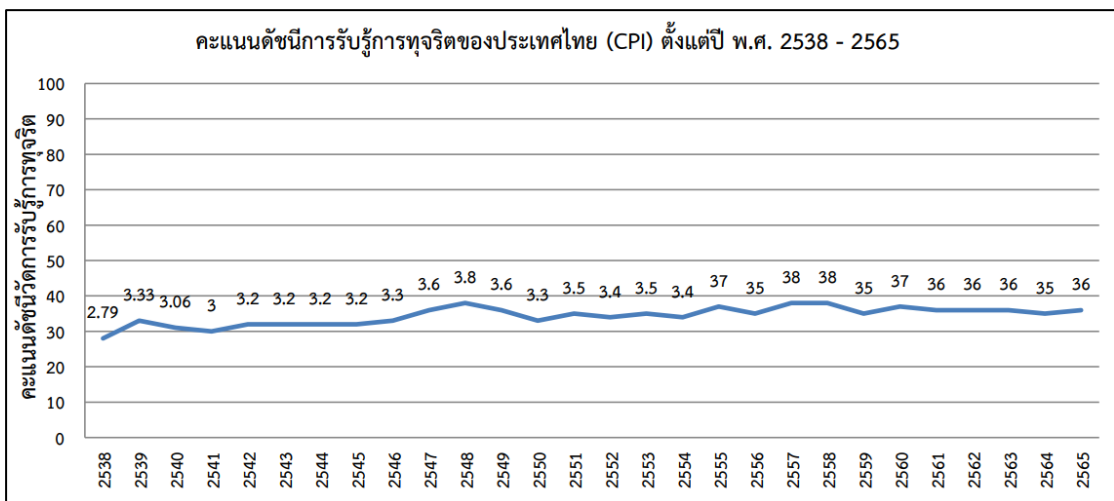
7. ผลักดันการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารได้โดยสะดวก ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล มีส่วนร่วมในการรับทราบและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ โดยมีการใช้ระบบปฏิบัติการที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยมาเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และให้ใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ.

8. พัฒนาระบบและช่องทางการรับแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือ e-mail ซึ่งมีการกำหนดหมายเลขติดตาม (Tracking Number) สำหรับติดตามความคืบหน้าของเรื่องร้องเรียน รวมถึงกระบวนการและมาตรการในการให้คุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower) ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งและเร่งรัดการดำเนินการตามข้อมูลจากประชาชน โดยแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้แจ้งเบาะแสรายภายในกำหนดเวลา

วิเคราะห์ผลการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ผลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ซึ่งประเทศไทยได้รับการประเมินจาก 9 แหล่งการประเมิน ถึงแม้ว่าผลการประเมินประเทศไทยจะได้คะแนนเพิ่มมากขึ้น จาก 35 เป็น 36 และมีอันดับที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 55 แนวโน้มคะแนนของประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 36.2 ซึ่งยังคงมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่

แผนภาพที่ 3-1 คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย (CPI) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2538 - 2565

ที่มา : สำนักงาน ป.ป.ท.,2566

ในขณะที่พัฒนาการค่าคะแนน CPI ของประเทศไทย ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แต่ประเทศ ตีมอร์ เลสเต กลับมีพัฒนาการที่เพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด ทั้งที่เป็นประเทศเกิดใหม่ โดยที่ค่า CPI จากเดิม ปี 2554 อยู่อันดับที่ 143 จาก 183 ประเทศ ในปี 2565 ตีมอร์-เลสเต ขยับแซงประเทศไทย ด้วยคะแนน 42 เต็ม 100 อันดับบนตารางอยู่ที่ 77 เช่นเดียวกับประเทศเวียดนาม ซึ่งเคยมีคะแนน CPI ตามหลังประเทศไทย แต่ปี 65 นี้ เวียดนามได้คะแนนไปถึง 42 คะแนน ครองอันดับที่ 77 เท่ากับติมอร์-เลสเต (สุทธิ สุนทรานุรักษ์, 2566) ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการศึกษาว่าเพราะเหตุใดค่าคะแนนของประเทศไทย จึงมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ และหลังจากได้มีการดำเนินการแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ.2565-พ.ศ.2567 และข้อเสนอแนะแผนงานเชิงรุกของรัฐบาล : การยกระดับคะแนน CPI พ.ศ.2565-2567 แล้วนั้น ผลคะแนนมีแนวโน้มเปลี่ยนไปอย่างไร

คะแนนของประเทศอาเซียนลดลงอย่างมากในหลายประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย (ลดลง 4 คะแนน) เมียนมาร์ (ลดลง 5 คะแนน) มาเลเซีย (ลดลง 1 คะแนน) สิงคโปร์ (ลดลง 2 คะแนน) ซึ่งสะท้อนถึงระดับความโปร่งใสที่ลดลงของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ขณะเดียวกันประเทศที่เคยได้คะแนนระดับน้อยในช่วงปีที่ผ่านมา ในปีพ.ศ. 2565 กลับมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ ประเทศไทย (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) ลาว (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) กัมพูชา (เพิ่มขึ้น 1 คะแนน) และ เวียดนาม(เพิ่มขึ้น 3 คะแนน) โดยเฉพาะเวียดนามถือเป็นประเทศที่น่าจับตา เพราะในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา คะแนนสูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งถือว่าเป็นช่วงคะแนนที่ก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ

ตารางที่ 3-1 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนสูงขึ้น

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				สำรวจจาก
		2562	2563	2564	2565	
เพิ่มขึ้น (+4) 	IMD World Competitiveness Yearbook (IMD) การให้สินบนและการทุจริตคอร์รัปชัน ยังคงมีอยู่หรือไม่	45	41	39	43	นักธุรกิจ ผู้บริหาร ระดับสูง จากทั่วโลก

ตารางที่ 3-1 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนสูงขึ้น (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				สำรวจจาก
		2562	2563	2564	2565	
เพิ่มขึ้น (+3) 	World Economic Forum Executive Opinion Survey : WEF 1. ในประเทศของคุณ เป็นเรื่องปกติ เพียงใดที่บริษัททำการจ่ายเงินพิเศษ โดยไม่มีเอกสารอ้างอิง หรือจ่ายสินบนที่ เชื่อมโยงกับเรื่องต่อไปนี้ (ก) การนำเข้าและส่งออก (ข) สาธารณูปโภค (ค) การชำระภาษี (ง) การทำสัญญาและการออกใบอนุญาต (จ) ได้รับการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์จาก กระบวนการยุติธรรม” 2. ในประเทศของคุณ เป็นเรื่องปกติ เพียงใดที่มีการคอร์รัปชันโดยการจ่ายโอน งบประมาณของรัฐ	43	43	42	45	นักธุรกิจในประเทศ

ที่มา : ผู้วิจัยปรับปรุงจาก สรุปกะแนน CPI ประจำปี พ.ศ.2565, สำนักงาน ป.ป.ท.

อย่างไรก็ตามในปี 65 ประเทศไทยได้คะแนนดีขึ้นกว่าปี 64 จำนวน 2 แหล่งข้อมูล คือ แหล่งข้อมูล IMD WORLD ซึ่งถึงแม้ในปีนี้จะได้คะแนนสูงขึ้น แต่คะแนนก็ยังค้ำน้อยกว่าค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ถูกประเมิน และแหล่งข้อมูล WEF ภาคธุรกิจต้องจ่ายเงินสินบนในกระบวนการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งคะแนนในปีนี้เป็นคะแนนที่ประเทศไทยได้รับการประเมินดีที่สุด นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประเมิน ในปี พ.ศ. 2555 และมีคะแนนมากกว่าค่ากลางของคะแนนจากประเทศทั้งหมดที่ได้รับการประเมิน

โดย นายนิติไชย เกษมมงคล เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้กล่าวถึงการเพิ่มขึ้นของคะแนนจากทั้งสองแหล่งข้อมูลว่า “มุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยเริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากภาครัฐได้มีการแก้ไขปัญหาการติดสินบน โดยมีการลงโทษ

เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับสินบนอย่างจริงจัง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการอนุมัติ อนุญาตให้มีความโปร่งใส การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ประกอบกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ได้ส่งเสริมให้มีการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการอนุมัติอนุญาตตามนโยบาย Digital Government ส่งผลให้เกิดการอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนระยะเวลาในการติดต่อขอรับบริการจากหน่วยงานราชการ ตลอดจนมีการเปิดเผยข้อมูลลงในระบบดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาคประชาชนมีความตื่นตัวในการจับตามองการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ จึงเกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในตรวจการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จึงส่งผลต่อมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามที่มองว่าปัญหาการติดสินบนและการคอร์รัปชัน ถูกแก้ไขเป็นไปในทางที่ดีขึ้น”

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญจาก ป.ป.ท. ได้วิเคราะห์ว่า “อาจจะเห็นผลมาจากการพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐผ่านอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมากขึ้น เป็นรัฐบาลดิจิทัลที่ประชาชนสามารถติดต่อรับบริการภาครัฐได้อย่างสะดวก และมีการเปิดเผยข้อมูลของรัฐให้ประชาชนเข้าถึงได้มากขึ้น” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการนำเอาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเป็นช่องทางที่เชื่อมต่อระหว่างภาครัฐกับประชาชน ทั้งในแง่ของการอำนวยความสะดวก การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ค่าคะแนน CPI ปรับตัวสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				กลุ่มผู้ประเมิน/ถูกสำรวจ
		2562	2563	2564	2565	
ลดลง (-1) 	Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence : PERC 1. คุณจะให้คะแนนปัญหาการคอร์รัปชันในประเทศที่คุณกำลังทำงานอยู่ในระดับใด 2. ปัญหาการคอร์รัปชันลดลง คงที่ หรือเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา 3. การคอร์รัปชันในแง่มุมใด หรือเรื่องใดที่ท่านเห็นว่ามีค่ามากที่สุด	38	38	36	35	นักธุรกิจในท้องถิ่นและนักธุรกิจต่างชาติที่เข้าไปทำธุรกิจในประเทศนั้น ๆ

ตารางที่ 3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				กลุ่มผู้ประเมิน/ ถูกสำรวจ
		2562	2563	2564	2565	
<p>ลดลง</p> <p>(-1)</p> 	<p>World Justice Project Rule of Law Index Expert Survey : WJP</p> <p>การใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของข้าราชการเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายทหาร และตำรวจ</p>	38	38	35	34	ผู้เชี่ยวชาญ
<p>เท่าเดิม</p> 	<p>Global Insight Country Risk Ratings : GI</p> <p>ความเสี่ยงของการที่บุคคลหรือบริษัทจะต้องเผชิญกับการติดสินบนหรือการคอร์รัปชันในรูปแบบอื่นเพื่อที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่น เช่น เพื่อให้ได้รับสัญญาเพื่อการส่งออก นำเข้า หรือเพื่อความสะดวกสบายเกี่ยวกับงานด้านเอกสารต่าง ๆ มีมากขึ้นเพียงใด</p>	35	35	35	35	ผู้เชี่ยวชาญในประเทศ (นักการตลาด ลูกค้า ผู้ทำสัญญาต่างๆ กับภาครัฐ)
<p>เท่าเดิม</p> 	<p>The PRS Group International Country Risk Guide : PRS</p> <p>การประเมินการคอร์รัปชันในระบบการเมือง ซึ่งรูปแบบของการคอร์รัปชันโดยตรงที่การดำเนินธุรกิจพบบ่อยครั้ง คือ การเรียกร้องเงิน หรือการต้องจ่ายสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออก การควบคุมการส่งออก การประเมินภาษี การคุ้มครองจากตำรวจ หรือการกักขัง การให้ค่าคะแนนจะวัดจากการคอร์รัปชันในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ที่มากเกินไป ระบบพวกพ้อง การฝากเข้าทำงาน เงินที่เป็นความลับของพรรคการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ของภาคการเมืองและนักธุรกิจที่มีความใกล้ชิดกัน อย่างน่าสงสัย</p>	32	32	32	32	นักวิเคราะห์ของ PRS

ตารางที่ 3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				กลุ่มผู้ประเมิน/ ถูกสำรวจ
		2562	2563	2564	2565	
เท่าเดิม	<p>Economist Intelligence Unit Country Risk Service : EIU</p> <p>การตรวจสอบการใช้งบประมาณ การใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ และความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดสรรงบประมาณและการใช้เงินสาธารณะเป็นไปตามขั้นตอนและมีความพร้อมรับผิดชอบหรือไม่ 2. รัฐมนตรีหรือหน่วยงานภาครัฐมีการใช้เงินสาธารณะอย่างไม่เหมาะสม (เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือพรรคการเมือง) หรือไม่ 3. มีเงินพิเศษที่สามารถดำเนินการใช้จ่ายอย่างไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ 4. โดยทั่วไปแล้วมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างไม่ถูกต้องหรือไม่ 5. มีข้าราชการพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายจากรัฐบาลโดยตรง 6. มีหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้งบประมาณภาครัฐหรือไม่ 7. มีองค์กรตุลาการอิสระที่มีอำนาจในการจัดการกับการใช้อำนาจในทางมิชอบของรัฐบาล/เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ 8. มีธรรมเนียมปฏิบัติในการจ่ายสินบนเพื่อได้สัญญาและได้รับความดีความชอบหรือไม่ 	37	37	37	37	นักวิเคราะห์ความเสี่ยงทั่วโลก

ตารางที่ 3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				กลุ่มผู้ประเมิน/ถูกสำรวจ
		2562	2563	2564	2565	
เท่าเดิม	<p>Varieties of Democracy (V-Dem) : V-DEM การทุจริตในภาคการเมืองมีการแพร่ขยายตัวอย่างไร</p> <p>1. ดัชนีการคอร์รัปชันในภาครัฐ - เจ้าหน้าที่รัฐมีพฤติกรรมเรียกรับสินบน หรือสิ่งของอื่นใด ในระดับใด และเจ้าหน้าที่รัฐมีพฤติกรรมขโมย เบียดบัง หรือยกยอกงบประมาณ หรือทรัพยากรภาครัฐ เพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อคนในครอบครัวของตนเองบ่อยครั้งเพียงใด</p> <p>2. ดัชนีการคอร์รัปชันของผู้บริหารระดับสูง - ผู้บริหารระดับสูง หรือตัวแทน มีพฤติกรรมเรียกรับสินบน หรือสิ่งของอื่นใด เป็นประจำหรือไม่ และผู้บริหารระดับสูง หรือตัวแทนเหล่านั้นมีพฤติกรรมขโมย เบียดบังหรือยกยอกงบประมาณ หรือทรัพยากรภาครัฐ เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อคนในครอบครัวของตนเองบ่อยครั้งเพียงใด</p> <p>3. ดัชนีการคอร์รัปชันของฝ่ายนิติบัญญัติ - เจ้าหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อเรียกรับผลประโยชน์ในประเด็นเหล่านี้ในระดับใด</p> <p>(1) เรียกรับสินบน</p> <p>(2) รับเงินเพื่อช่วยเหลือให้ได้รับสัญญาจากภาครัฐ (เพื่อตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ผู้สนับสนุนทางการเมือง)</p> <p>(3) มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกับภาคธุรกิจเพื่อแลกกับโอกาสในการว่าจ้างภายหลังจากออกจากสภานิติบัญญัติ</p> <p>(4) ขโมย (เบียดบัง) เงินของภาครัฐ</p>	20	20	26	26	นักวิชาการ นักธุรกิจ นักวิเคราะห์ ทั่วโลก

ตารางที่ 3-2 ผลคะแนนเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลง และเท่าเดิม (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	แหล่งข้อมูล/คำถาม	คะแนน				กลุ่มผู้ประเมิน/ ถูกสำรวจ
		2562	2563	2564	2565	
เท่าเดิม	หรือเงินจากโครงการบริจาคต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ส่วนตัว 4. ดัชนีการคอร์รัปชันของฝ่ายตุลาการ - ประชาชนหรือภาคธุรกิจ มีการจ่ายเงินพิเศษ (ที่ไม่มีเอกสารการจ่ายเงิน) หรือสินบน เพื่อเร่งหรือชะลอกระบวนการของฝ่ายตุลาการ ในระดับใด	20	20	26	26	นักวิชาการ นักธุรกิจ นักวิเคราะห์ ทั่วโลก
เท่าเดิม	Bertelsmann Stiftung Transformation Index : BF (TI) การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์มิชอบ และประสิทธิภาพของรัฐบาลในการควบคุมปัญหาการทุจริต 1. คุณเห็นด้วยในระดับใดว่า เจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี หรือถูกลงโทษ 2. คุณเห็นด้วยในระดับใดว่า รัฐบาลประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน	37	37	37	37	ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน/ ประเทศ

ที่มา : ผู้วิจัยปรับปรุงจาก สรุปคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ.2565, สำนักงาน ป.ป.ท.

ในขณะที่แหล่งข้อมูลที่คะแนนตกลงจากปีที่แล้ว และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี 62 มีจำนวน 2 แหล่งข้อมูล ได้แก่

1. แหล่งข้อมูล PERC ซึ่งเป็นการสำรวจและเผยแพร่รายงานสถานะความเสี่ยงของประเทศในเอเชียซึ่งให้ความสำคัญไปที่ประเด็นทางสังคมและการเมือง ในประเด็นการคอร์รัปชัน
2. แหล่งข้อมูล WJP ซึ่งเป็นการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นการใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของข้าราชการเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายทหาร และตำรวจ

ในส่วนของแหล่งข้อมูลที่ได้คะแนนเท่าเดิม ตั้งแต่ปี 62 มี 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่

1. แหล่งข้อมูล PRF เป็นการประเมินการคอร์รัปชันในระบบการเมือง ซึ่งรูปแบบของการคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่ผู้ดำเนินธุรกิจพบบ่อยครั้ง

2. แหล่งข้อมูล EIU เป็นการวิเคราะห์และประเมินการตรวจสอบการใช้งบประมาณการใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ และความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ

3. แหล่งข้อมูล BF (TI) เป็นการวิเคราะห์และประเมินการใช้จ่ายตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์มิชอบและประสิทธิภาพของรัฐบาลในการควบคุมปัญหาการทุจริต

และแหล่งข้อมูลที่ได้คะแนนเท่าเดิมเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่มีแนวโน้มคะแนนที่ดีขึ้น ได้แก่ แหล่งข้อมูล V-DEM ซึ่งประเมินการทุจริตในภาคการเมืองว่ามีการแพร่ขยายตัวอย่างไร

ทั้งนี้ นายวิวัฒน์ ไชย ๗ ได้กล่าวถึงประเด็นของคะแนนที่ยังไม่ค่อยเป็นที่น่าพอใจว่า

“เนื่องจากมุมมองของผู้ประเมินในแหล่งข้อมูลดังกล่าว อาจเห็นว่า ถึงแม้ในปีที่ผ่านมาประเทศไทย จะได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการทุจริตต่าง ๆ เช่น มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับระบบงบประมาณ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกในการอนุมัติ อนุญาต การผลักดันให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงกระบวนการและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น ตลอดจนมีการลงโทษผู้ที่กระทำการทุจริต แต่ในปัญหาการทุจริตต่าง ๆ ของประเทศไทย ยังคงมีอยู่ไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมา ๆ มา เช่น พฤติกรรมการเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐ ความโปร่งใสในการบริหารเงินงบประมาณ การป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริต ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าได้อย่างเป็นรูปธรรม”

“เจ้าหน้าที่ของรัฐยังรับรู้และถือปฏิบัติตามนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่มากเท่าที่ควร รวมถึงยังคงมีการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนขาดการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจัง...อย่างไรก็ตาม ผู้ประเมินยังคงเห็นว่าปัญหาการทุจริตยังคงมีอยู่ อีกทั้งยังคงพบปัญหาในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการดำเนินมาตรการในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ”

ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญจาก ป.ป.ท. ได้วิเคราะห์ว่า “ในช่วงที่ผ่านมาอาจมีประเด็นสำคัญอันเป็นที่น่าสนใจของสังคม ในเรื่องการใช้อำนาจตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง ดังนั้นจึงควรมีการเร่งรัดกระบวนการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และเปิดเผยความคืบหน้าการดำเนินการในประเด็นสำคัญให้สาธารณชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม อันมีผลต่อคะแนนใน 2 แหล่งการประเมินนี้ในปีถัดไป”

ดังนั้นในส่วนของค่าคะแนนที่มีแนวโน้มลดลง และยังไม่ได้รับการประเมิน จากบทวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในส่วนของสำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. และการศึกษาการดำเนินการยกระดับค่า CPI ในหัวข้อก่อนหน้า จะเห็นได้ว่าถึงแม้ในห่วงปี 62 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีนโยบาย และแผนงานในการต่อต้านการทุจริตเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI แต่ในสายตาของผู้ประเมินการทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีอยู่เท่าเดิม ดังนั้นนอกเหนือไปจากการเร่งดำเนินการอุดรอยรั่วทั้งใน ประเด็นด้านกฎหมาย และด้านการสร้างพลังการตรวจสอบภาครัฐ จากประชาชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ แล้วนั้น การสร้างการรับรู้ไปยังผู้ให้ข้อมูลแหล่งประเมิน จึงน่าจะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนการยกระดับค่าคะแนน CPI

อย่างไรก็ตาม แม้คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในปีนี้จะเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะสถานการณ์ช่วงปลายปี 2565 จนถึงต้นปี 2566 ก็พบว่ามีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตหลายกรณี อาทิ กรณีอธิบดีกรมอุทยานเรียกรับสินบน กรณีตำรวจขับรถนำขบวนนักท่องเที่ยวจีน รวมถึงกรณีการทุจริตการสอบตำรวจนายสิบ เป็นต้น ดังนั้นจากการวิเคราะห์ผลคะแนน CPI ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญทั้งในส่วนภาครัฐ และประชาสังคมนั้น จึงทำให้เห็นว่าแม้ภาครัฐเองจะมีความตื่นตัวในการต่อต้านการทุจริต ทั้งในส่วนของการมีแผนงานเชิงรุกของรัฐบาล และการจัดทำแผนปฏิบัติการ แต่มุมมองของผู้ประเมิน หรือ ผู้ให้ข้อมูลแหล่งข้อมูลของ CPI ในส่วนภาคธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ประเทศไทยยังคงมีการทุจริต และความไม่โปร่งใสไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมาเท่าใดนัก ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศติมอร์ เลสเต้ และประเทศเวียดนาม ที่มีความก้าวกระโดดในการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการตามแผนงานเชิงรุกของรัฐบาล และแผนปฏิบัติการฯ ในปี 65 ยังอยู่ในห่วงของการเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่มากนัก ดังนั้นผลคะแนนในปี 66 จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น แต่ทั้งนี้ความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่แผนงานเท่านั้น ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลให้การดำเนินการตามแผนงานอาจจะไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในหัวข้อถัดไป

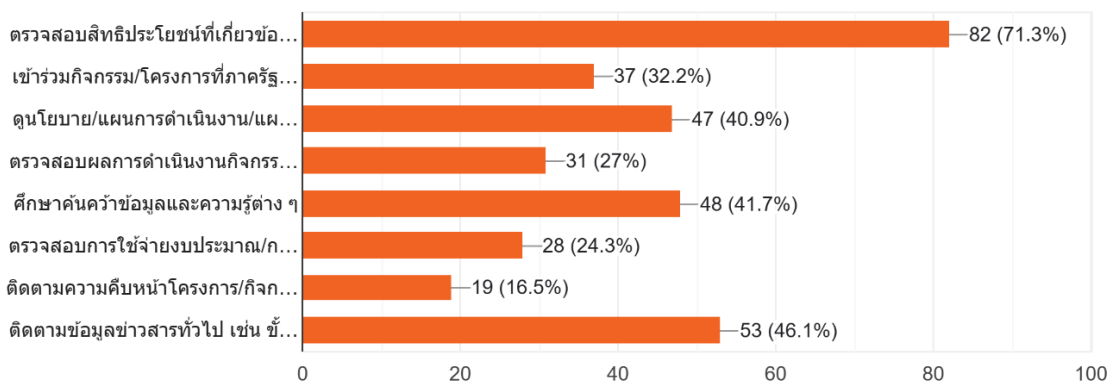
ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ค่า CPI ประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสองส่วน ได้แก่ ส่วนแรก การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้วยแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ซึ่งมีผู้ตอบกลับ 115 คน และการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงจากหน่วยงานภาครัฐ ส่วนที่สองการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากข้อมูลข่าวสาร งานวิจัย บทวิเคราะห์จากนักวิชาการต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้มาทำการวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

1. ความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความสนใจ การตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีอยู่น้อย

จากการตรวจสอบพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารภาครัฐของคนไทย ในประเด็น เหตุผลของการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ โดยให้ผู้สอบถามเลือกคำตอบ “สามข้อ” จากที่ผู้วิจัย กำหนด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะให้ความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ในประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากที่สุด รองลงมาคือติดตามข่าวสารทั่วไป และศึกษาข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ ตามลำดับ ในขณะที่การตรวจสอบผลการดำเนินงานภาครัฐ อาทิ ความคืบหน้าการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ ผลการใช้จ่ายงบประมาณ/การประมูล/การจัดซื้อจัดจ้าง/ การให้สัมปทาน และผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในสามลำดับสุดท้ายตามลำดับ

แผนภาพที่ 3-2 ผลการสำรวจเหตุผลของการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

ที่มา : ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน

นอกจากนี้ยังมีคำตอบที่สะท้อนการให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ จากผล การสำรวจผู้วิจัย ได้สอบถามถึงข้อมูลซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐาน และเรื่องที่ภาครัฐกำลังพยายามขับเคลื่อน ตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งในระหว่างการตอบแบบสอบถามนั้น ทางผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และสอบถามจากบุคคลรอบข้าง เพื่อแสดงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ ภาครัฐได้ทำการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

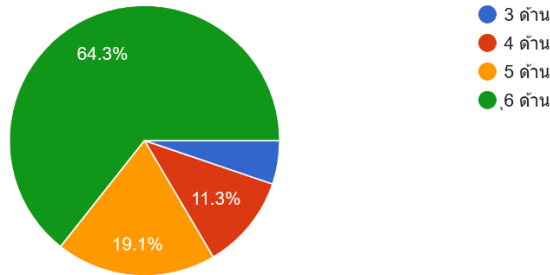
คำถามส่วนที่ 1 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 (เลือกตั้ง ปี 66) กำหนดวันเลือกตั้งวันที่เท่าไร มีผู้ตอบคำถามถูกต้อง เพียง 36 คน จาก 115 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 เท่านั้น

คำถามส่วนที่ 2 เป็นส่วนที่วัดความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามที่กรมประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทำการประชาสัมพันธ์ โดยคำถามแรก คือ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีทั้งหมดกี่ด้าน มีผู้ตอบถูกร้อยละ 64.3 ในขณะที่วิสัยทัศน์ของชาติมีผู้ตอบถูก ร้อยละ 50.4

แผนภาพที่ 3-3 ผลการสำรวจการตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ

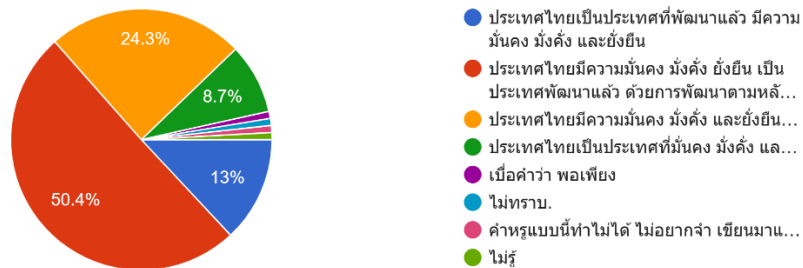
12. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีทั้งหมดกี่ด้าน

คำตอบ 115 ข้อ

13. วิสัยทัศน์ของชาติ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

คำตอบ 115 ข้อ

ที่มา : ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน

ซึ่งคำถามในส่วนที่ 1 และ 2 นี้ มีเป้าประสงค์ที่จะวัดความสนใจต่อประเด็นการพัฒนาประเทศ การเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ทำให้เห็นว่าประชาชนให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ วันที่เลือกตั้งได้ทำการสัมภาษณ์ในวันที่ 24 มี.ค.66 เป็นต้นมา ในขณะที่ ก.ก.ต. ประกาศวันเลือกตั้งในวันที่ 21 มี.ค.66 มีผู้รับรู้เพียง ร้อยละ 31.30 เท่านั้น ในขณะที่เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ ได้ทำการประชาสัมพันธ์มาตั้งแต่ปี 60 ระยะเวลา 5 ปี มีผู้รับรู้เนื้อหาสาระสำคัญโดยเฉลี่ย ร้อยละ 57.4

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประชาชนยังคงให้ความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารของทางภาครัฐ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการมุ่งรับรู้กระบวนการทำงานของภาครัฐ หรือตรวจสอบการทำงานและการทุจริต แต่เพื่อสิทธิประโยชน์และเรื่องที่ตนได้รับผลกระทบเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้การตรวจสอบการทุจริตของภาครัฐตามที่ปรากฏเป็นข่าว มักเกิดจากภาคประชาสังคมที่มีจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะในการตรวจสอบการทุจริต หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบร้องเรียนไปยังสื่อมวลชนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง จนกลายเป็นประเด็นที่ถูกตีแผ่ในวงสังคม จึงได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปและสื่อมวลชน

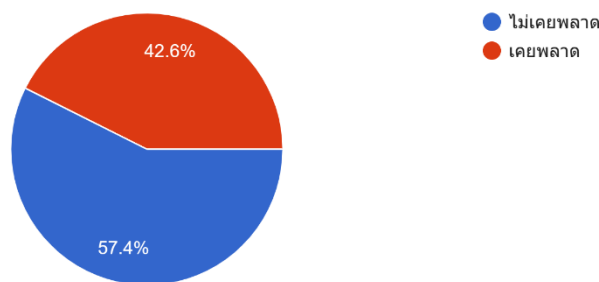
เข้าไปพูดคุยและกดดันการทำงานของภาครัฐอีกที อาทิ หวังปลายเดือน ธ.ค.65 ผู้สมัครสอบนายสิบตำรวจ ได้ออกมาร้องเรียนเรื่องการทุจริตการสอบนายสิบตำรวจ เข้าสังกัด "ตำรวจภูธรภาค 9" โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการสอบ ทำให้สื่อมวลชน และเพจ facebook ต่าง ๆ ในสังคมออนไลน์นำเสนอในประเด็นดังกล่าวเปิดเผยต่อสาธารณชน จนทำให้ สตช. ต้องตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง และดำเนินการตัดสิทธิ์ผู้เข้าสอบที่ทุจริต และดำเนินการทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือการแฉของ นายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ เรื่องทุนเงินสี่เทา และบ่อนพนันออนไลน์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง และเอื้อผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้สองประเด็นดังกล่าวถูกตีแผ่ในสังคม ผ่านทางสื่อมวลชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ ฝ้าจับตามดู ซึ่งสามารถสร้างแรงกดดันต่อการดำเนินงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปิดเผยผลการสอบสวนของหน่วยงานที่ต้องทำเพื่อสร้างความกระจ่างให้สาธารณชน

2. การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐยังสร้างการรับรู้ต่อประชาชนไม่ทั่วถึง รวมถึงคุณภาพและข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย

สืบเนื่องจากผลการตอบแบบสอบถามในประเด็นผลการสำรวจเหตุผลของการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากที่สุด ดังนั้นคำถามในส่วนนี้จึงได้ใช้สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 เข้ามาวัดการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐของประชาชน โดยคำถามในส่วนนี้คือ “ในห้วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคระบาด COVID-19 ท่านเคยพลาดสิทธิประโยชน์ หรือตกข่าวมาตรการระเบียบ ข้อบังคับ หรือไม่” ซึ่งคำถามดังกล่าวมีความมุ่งหมายในการวัดผลว่าหากเป็นเรื่องที่กำลังเป็นประเด็นสำคัญ กระทบกับการดำเนินชีวิตของตน และประชาชนมีความต้องการข้อมูลจากภาครัฐ ภาครัฐจะสามารถทำการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เข้าถึงประชาชนได้มากน้อยอย่างไร

แผนภาพที่ 3-4 ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ

7. ในห้วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคระบาด COVID-19 ท่านเคยพลาดสิทธิประโยชน์ หรือตกข่าวมาตรการระเบียบ ข้อบังคับ หรือไม่
คำตอบ 115 ข้อ

ที่มา : ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน

จากผลการสำรวจพบว่าผู้พลาดสิทธิประโยชน์และตกข่าวมากถึง ร้อยละ 42.6 ทั้งนี้จากการให้เหตุผลประกอบการพลาดข้อมูลดังกล่าว มีความคิดเห็นที่สะท้อนถึงแนวทางการประชาสัมพันธ์ในสภาวะวิกฤติที่ไม่ทั่วถึงและยังสร้างความสับสนในหมู่ประชาชน ได้แก่

“การแจ้งข่าวไม่ทั่วถึง ไม่ทุกสื่อ ทำให้ไม่ทราบข่าว เช่น การรับวัคซีนโควิดฯ แจ้งทางแอปพลิเคชัน "หมอพร้อม" ว่าไปรับที่ไหน วัน เวลาใด แต่ไม่ได้แจ้งทางหนังสือพิมพ์”

“ทราบข่าวหลังจากผ่านมาตรการดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะมาตรการระยะสั้น”

“ไม่สามารถติดตามได้ทุกช่องทางเพราะรัฐไม่มีกำหนดให้ชัด”

“เพคนิว เยอะ เลยไม่สนใจ... ภาครัฐ ก็ไม่กลั่นกรอง กระทรวงดิจิทัล คงยุ่ง”

“มาตรการระเบียบ ข้อบังคับ มีเนื้อหาเยอะ และมีหลายฉบับ ทำให้สับสน”

“มีข่าวสารออกมามากเกินไปจนความจำเป็น และหลายหน่วยงาน บางครั้งข้อมูลไม่ตรงกัน”

ต่อมาในประเด็นคำถามซึ่งมีจุดมุ่งหมายเมื่อประเมินผลลัพธ์การดำเนินการจัดทำแพลตฟอร์มด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2556 โดยมีคำถามว่า “ท่านรู้จัก <https://data.go.th> หรือ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) หรือไม่” พบว่ามีผู้ไม่รู้จัก ร้อยละ 63.5 และไม่เคยใช้งานถึง ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นคำตอบที่สะท้อนว่า แม้ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมของอินเทอร์เน็ตสื่อออนไลน์ต่าง ๆ แต่แพลตฟอร์มศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ ก็ยังเป็นที่ไม่รู้จักในสายตาของประชาชนมากเท่าใดนัก

ในส่วนของผู้เคยใช้บริการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20 พบว่าผู้ที่เคยใช้บริการมีความรู้สึกพึงพอใจ ร้อยละ 52 ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการใช้งาน ไม่มีค่าใช้จ่าย และทำให้รู้สึกที่ภาครัฐมีความโปร่งใส ในส่วนของผู้ไม่พึงพอใจ หรือเฉย ๆ กับการให้บริการดังกล่าว มีร้อยละ 47.8 โดยมีเหตุผลที่น่าสนใจ และสมควรนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของข้อมูล ดังนี้

“ระบบไม่เสถียร ข้อมูลที่เปิดเผยไม่หลากหลาย”

“มีชุดข้อมูลจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่ครบถ้วน เมนูการเข้าถึงข้อมูลก็ซับซ้อน หลายชั้น เข้าถึงข้อมูลยาก เช่นเรื่องประมง พอกดเข้าไปเมนู ลึกลงไป 4-5 ชั้น ก็มีข้อมูลเรื่องนั้นไม่กี่ไฟล์ แล้วก็ไม่มีข้อมูลตามที่ต้องการ”

“ข้อมูลยังไม่ครบถ้วนทุกหน่วยงานและไม่มีรายละเอียดที่เป็นปัจจุบัน”

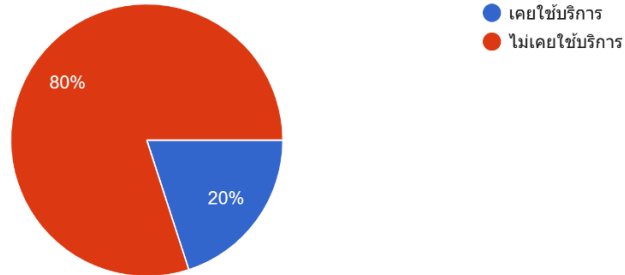
“การรวบรวมข้อมูลยังไม่ครบถ้วน และยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์”

“บางข้อมูลก็ใช้งานไม่ได้”

แผนภาพที่ 3-5 ผลการสำรวจการรับรู้ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)

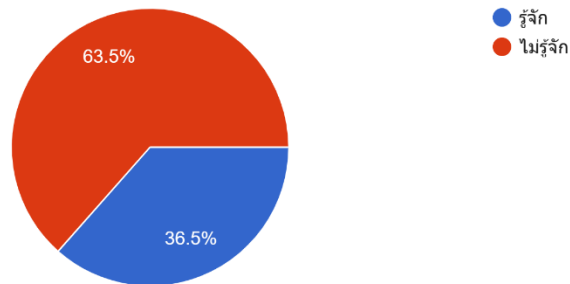
10. ท่านเคยใช้บริการ <https://data.go.th> หรือไม่

คำตอบ 115 ข้อ

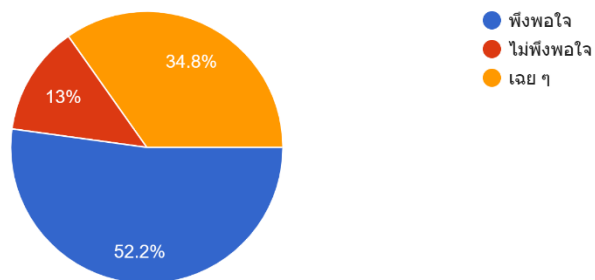
9. ท่านรู้จัก <https://data.go.th> หรือ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) หรือไม่

คำตอบ 115 ข้อ

11.2 ท่านรู้สึกอย่างไรกับบริการของ <https://data.go.th>

คำตอบ 23 ข้อ

ที่มา : ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน

ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผลการสำรวจของผู้วิจัย จากผลการสัมมนาในงาน “เปิดข้อมูลรัฐสู่สาธารณะ เพื่อประชาธิปไตย” (Open Data for Democracy) ซึ่งได้จัดไปเมื่อ 6 มี.ค.64 ได้มีบุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งอยู่ในแวดวงสื่อมวลชนและภาคประชาสังคม เข้ามาให้ความคิดเห็นต่อประเด็นด้านคุณภาพข้อมูลที่ภาครัฐได้เปิดเผย ดังนี้

นางสาวอรพิน ยิ่งยงพัฒนา บรรณาธิการบริหารไทยรัฐออนไลน์ “เว็บไซต์ภาครัฐบางแห่งอัปเดตข้อมูลช้าไปประมาณหนึ่งปี และภาครัฐไทยชอบ UPLOAD หนังสือหรือเอกสารราชการต่าง ๆ ลงเว็บไซต์ทั้งหมด โดยปราศจากการแบ่งส่วนให้สามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย”

ดร.พีรพัฒน์ โชคสุวัฒน์สกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “ข้อมูลที่ถูกเปิดเผยนำไปใช้ต่อได้ยาก แม้จะได้ไฟล์เอกสารที่เป็น PDF ก็ต้องแปลงไฟล์อีกหลายครั้งกว่าจะนำไปใช้งานได้”

กล่าวโดยสรุปแล้ว การดำเนินการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ยังไม่สามารถสร้างความรับรู้ต่อภาคประชาชนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งมีปัจจัยของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป เช่น ความรู้ ความถนัด หรือ ภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ภาครัฐต้องพิจารณาหาแนวทางการประชาสัมพันธ์ที่สามารถสร้างการรับรู้ได้ครอบคลุมประชาชนทั้งหมด รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพของข้อมูล แม้ปัจจุบันภาครัฐจะได้สร้างโครงสร้างพื้นฐานในรูปแบบดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน แต่คุณภาพของข้อมูลก็ยังต้องได้รับการพัฒนาต่อยอดต่อไป รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบภาษาอังกฤษของเว็บไซต์ หรือ สื่อออนไลน์อื่น ๆ ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดความพร้อม

เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินคะแนน CPI ส่วนใหญ่แล้ว จะอยู่ในภาคธุรกิจ หรือเอกชน และส่วนใหญ่จะมีที่มาจากต่างประเทศ แต่ปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ของประเทศไทย ยังเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่คนต่างชาติและนักลงทุนต่างชาติจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลมากที่สุดเพื่อติดต่อประสานงาน เรื่องการลงทุน การขอใบอนุญาต การขอวีซ่า หรือการขออนุญาตทำงาน เป็นต้น จากการที่หน่วยงานภาครัฐไม่ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาอังกฤษ อาจจะทำให้เกิดช่องว่างให้เจ้าหน้าที่รัฐอาศัยโอกาสจากความไม่รู้กฎหมายของชาวต่างชาติเป็นช่องทางในการเรียกรับสินบนเพื่ออำนวยความสะดวกได้ นอกจากนี้ การรับรู้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ถือเป็นข้อมูลขั้นต้น (primary sources) ซึ่งมีความน่าเชื่อถือและชัดเจนมากที่สุด แตกต่างจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์หรือข่าวจากสำนักข่าว (secondary sources) ซึ่งมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่า แต่ปัจจุบันหน่วยงานระหว่างประเทศหรือนักลงทุนต่างชาติกลับรับรู้ข้อมูลประเทศไทยผ่านหน่วยงานภาครัฐ

น้อยมาก ทำให้ต้องอ่านข่าวหรือติดตามสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากแหล่งข่าวที่เป็นภาษาอังกฤษแทน

ดังนั้น เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาอังกฤษ จะมีความสำคัญในการสร้างข้อมูลการรับรู้ของผู้ประเมิน หรือผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นที่การประเมิน CPI ให้ความสนใจ เช่น การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การติดสินบน การใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนของข้าราชการ เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานในระดับกระทรวงหลายหน่วยงานยังไม่มีความพร้อมในระบบเว็บไซต์ภาษาอังกฤษ อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กองทัพบก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับท้องถิ่นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบภาษาอังกฤษแทบไม่มีเลย ทั้งนี้หน่วยงานดังกล่าวนี้มีคะแนนจากการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ในส่วนการประเมินการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment: OIT) อยู่ในเกณฑ์ดีทุกหน่วย แต่ไม่ตอบโจทย์ของการประเมิน CPI ที่ต้องใช้ข้อมูลข่าวสารในทางบวกขององค์กรในการประเมินให้คะแนน ดังนั้นหากหน่วยงานใช้สื่อออนไลน์ทั้งในรูปแบบเว็บไซต์ หรือ Social Media อื่น ๆ ในการประชาสัมพันธ์เชิงบวกให้กับหน่วยงานของตนเอง โดยมีการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ไปยังแหล่งข้อมูล CPI ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคะแนน CPI ในอนาคต

4. การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ อาจมีความไม่เหมาะสม และกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ อาทิ ความล่าช้า ขาดความโปร่งใสในการตรวจสอบ กระบวนการส่วนบุคคล เป็นต้น ถึงแม้จะได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 แต่ใน “มาตรา 15 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน...” ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางให้หน่วยงานใช้ดุลพินิจในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งหน่วยงานของรัฐมักจะมีปัญหาการปฏิบัติต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครอง ด้วยเหตุว่าหน่วยงานของรัฐ ยังคงให้การปกปิดข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นหลัก โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีการกำหนดชั้นความลับไว้ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการบริหาร งานที่เป็นมติที่ประชุมลับ จึงเห็นได้ว่าการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ให้สัมฤทธิ์ผลตรงตามเจตนารมณ์ จึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก อีกทั้งหน่วยงานของรัฐได้มีการออก กฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบ เป็นการภายในกำหนดขั้นตอนในการเปิดเผยข้อมูล

ข่าวสาร สำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อความสะดวกในการพิจารณา ซึ่งกลับทำให้ยุ่งยากขึ้น ทำให้เป็นปัญหาต่อการขอเข้าตรวจดูหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ซึ่งในประเด็นการใช้ดุลยพินิจในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ นางสาวอาภรณ์ีย์ เสมรสุต ผู้อำนวยการกองปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงาน ป.ป.ท. ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวโดยได้แสดงถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขว่า “ควรกำหนดรายละเอียด ประเภท การเปิดเผย เรื่องที่เปิดเผย ให้มีความชัดเจนและใช้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจ และการตีความ เนื่องจากความไม่มั่นใจว่าสิ่งใดทำได้หรือทำไม่ได้ และการกำหนดเกณฑ์ที่ยืดหยุ่น จะส่งผลต่อการตีความที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และทำให้เกิดความล่าช้า”

ทั้งนี้ตัวอย่าง คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค 16/2565 โดยมีเหตุการณ์คือ นาย ก. เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล A ได้ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดกรณีตรวจรับ งานก่อสร้างโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของสถานีสูบน้ำไม่เป็นไปตามรูปแบบรายการและไม่อาจใช้ ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบล A ดำเนินการ ทางวินัยกับเจ้าหน้าที่จำนวนหลายราย นาย ก. จึงมีหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบล A ขอข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับสำนวนสอบสวนกรณีดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบล A ปฏิเสธการเปิดเผยโดยให้ เหตุผลว่าเป็นเอกสารลับของทางราชการ และตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 180 ห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดขอบุคคล นาย ก. จึงอุทธรณ์เรื่องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ได้วินิจฉัยว่าการเปิดเผยข้อมูลฯ ดังกล่าว ไม่กระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อ การพิจารณาสั่งลงโทษทางวินัย และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย น้อยมาก เมื่อเทียบกับสิทธิของผู้อุทธรณ์ที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเพื่อปกป้องสิทธิของตน จึงวินิจฉัยให้ องค์การบริหารส่วนตำบล A เปิดเผยสำนวนสอบสวนฯ แก่ นาย ก. โดยปกปิดข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้ร่าง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศฯ ซึ่งจะเป็นตัวบทกฎหมายที่นำมาบังคับใช้ แทน พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ก็มีหลักการพิจารณาทำนองเดียวกัน แต่มีความเข้มข้นขึ้นไปอีก โดยขยายข้อยกเว้นของ หน่วยงานรัฐที่จะไม่เปิดเผยและจัดหาข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน/สาธารณชน/ผู้ร้องขอข้อมูลให้ กว้างขวางขึ้น ซึ่งมีประเด็นที่น่าจะยิ่งทำให้ภาพความโปร่งใสของประเทศไทยลดลง ดังนี้

1. ข้อมูลที่เมื่อเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคง ฯลฯ กฎหมายฉบับเดิม กำหนดให้ "จะเปิดเผยหรือไม่ก็ได้" แต่ในร่างฉบับใหม่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “ข้อมูลความมั่นคง ของรัฐด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ฯลฯ จะเปิดเผยมิได้” ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

สามารถใช้ดุลพินิจตีความตามกฎหมายในประเด็นด้านความมั่นคง ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ เช่น กรณีการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพ เป็นต้น

2. การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานรัฐ เพิ่มเติมจากกฎหมายฉบับเดิมเข้ามาว่า “หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจะไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้ก็ได้หากปรากฏอย่างชัดเจน...มีผลเป็นการสร้างภาระจนเกินสมควรแก่หน่วยงานของรัฐ หรือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต” จากเดิมต้องเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการพิจารณาตามความเหมาะสม กลายเป็นโอนอำนาจให้หน่วยงานต้นเรื่องตัดสินใจได้เอง

3. การพิจารณาคดีในศาลเกี่ยวกับข้อมูลที่ห้ามเปิดเผย เดิมกำหนดแค่จะต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาโดยมิให้ข้อมูลนั้นเปิดเผยแก่บุคคลอื่นที่ไม่จำเป็นแก่การพิจารณา แต่ในร่างฉบับใหม่เปลี่ยนมาเป็น “ให้ศาลพิจารณาเป็นการลับ...โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อประโยชน์ในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ” ซึ่งเป็นการปิดกั้นมิให้สาธารณะได้รับรู้กระบวนการพิจารณาส่วนอื่น ๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับปัจจุบัน ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในบางประเด็นจึงมีช่องว่างให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ใช้ดุลพินิจในการตีความทางกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งอาจสร้างปัญหาตามมา หากการวินิจฉัยนั้นไม่เหมาะสม และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล ความล่าช้าของข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการมีภาพลักษณ์ที่มีแนวโน้มขาดความโปร่งใส ในขณะที่ร่างกฎหมายฉบับใหม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เข้มข้นขึ้น แต่มีความโน้มเอียงไปสู่การให้อำนาจเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น

5. มีความพยายามในการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนจากผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความโปร่งใส และความเป็นกลาง ในการนำเสนอข่าวสาร รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ

สื่อมวลชนถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการสร้างพลังให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงการกดดันให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และจากการที่ Transparency International ซึ่งเป็นผู้จัดทำดัชนี CPI ได้ให้คำแนะนำต่อประเทศไทยว่าควรเสริมทรัพยากรและอำนาจหน้าที่ในการถ่วงดุลเพื่อการต่อต้านคอร์รัปชัน แต่การเกิดขึ้นของร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ซึ่งเป็นร่างที่คณะรัฐมนตรีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้เสนอ และยื่นเป็นวาระเร่งด่วน ก่อนการยุบสภา กลับเป็นกฎหมายที่สร้างความยุ่งยาก และจำกัดเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการถ่วงดุลและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ กล่าวคือ กฎหมายมีความต้องการที่จะตั้งองค์กรทางด้านสื่อมวลชน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชน ให้เป็นไปตาม “จริยธรรม และศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งจากข้อมูลการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

เมื่อ 7 ก.พ.66 มีวาระพิจารณาว่าจะรับหลักการร่าง พ.ร.บ.ฯ ดังกล่าว และจากบันทึกคำอภิปรายของสมาชิกวุฒิสภาต่อจุดยืนร่างกฎหมายฉบับนี้ มีผู้อภิปราย สส.รัฐบาล ฝ่ายค้าน และ สว.รวม 32 คน ในฝั่ง สส.ทั้งรัฐบาลและฝ่ายค้านส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย มีเพียงฝั่ง สว.ที่สนับสนุนร่างกฎหมายฯ โดยมีเหตุผลของผู้ที่คัดค้านที่สำคัญดังนี้

สมชาย ฝั่งชลจิตร สส.บัญชีรายชื่อ พรรคก้าวไกล กล่าวว่า “จริยธรรมเป็นเรื่องที่สังคมต้องกล่อมเกลียดด้วยตัวเอง ผมเคยเป็นสื่อ ถูกปิดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่นครศรีธรรมราช เพราะเคยเป็น บก.ข่าว ตอนที่สุรชัย แซ่ด่าน ถูกประหารชีวิต ผมเอาคำพิพากษามาเผยแพร่ แต่กลับโดนปิดหนังสือพิมพ์การทำหน้าที่ของสื่อ มีกฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาท สามารถฟ้องเรียกทางแพ่งได้ มีกฎหมายคอมพิวเตอร์ สามารถตามไปล้างผลาญความเห็นต่าง ปิดสื่อได้ รวมทั้งยังใช้มาตรา 116 ในกฎหมายอาญา หรือ มาตรา 112 ที่นำไปสู่วิกฤตความคิดขึ้นมา นี่ไม่พออีกหรือ รัฐบาลพยายามสร้างกลไก ต้อนสื่อเข้าคอก คัดสรรคณะกรรมการเพื่อให้รัฐกำกับอยู่เบื้องหลังได้ สุดท้ายขออย่าว่า กฎหมายที่มีอยู่แล้วมันเพียงพอต่อการควบคุมกำกับสื่อ เพียงแต่ให้หน่วยงานรัฐเคารพตาม มาตรา 35 ของรธน. เคารพการแสดงความคิดเห็นของสื่อ”

ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์ สส.กทม.พรรคเพื่อไทย กล่าวว่า “กฎหมายนี้เพื่อจำกัดเสรีภาพสื่ออย่างชัดเจน เป็นความพยายามของรัฐบาลเพื่อควบคุมสื่อไม่ให้นำเสนอข่าวที่เห็นต่างจากรัฐบาล ที่ผ่านมามีหลายสมาคมข่าวออกแถลงข่าวคัดค้านกฎหมาย ที่น่ากังวล คือ เมื่อรับฟังจากปากของสื่อโดยตรง เป็นการนำงบประมาณมาให้จ่ายให้กับกรรมการสภาวิชาชีพเพื่อเป็นประโยชน์กับรัฐบาลและแทรกแซงจากรัฐ ถือเป็นเค้กก้อนใหญ่ที่รัฐบาลนำมาให้กับสื่อ การได้เงินจากรัฐจะมีคำถามเรื่องความเป็นอิสระ และจะไม่เกิดแรงจูงใจในการพัฒนางาน ถือเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง เพราะต้องการเอาคนของรัฐบาลมากำกับสื่อ วันนี้การดูแลกำกับกันเองของสื่อนับว่าเข้มแข็ง และเป็นอิสระให้กับสื่อเอง”

แม้กระทั่งในฝั่งรัฐบาลก็มีเสียงคัดค้าน อาทิ นาย ฐิตินันท์ แสงนาค สส.ขอนแก่น พรรคภูมิใจไทย ได้กล่าวว่า “แม้ผมเป็น สส.ฝ่ายรัฐบาลแต่ก็ไม่เห็นด้วย กฎหมายนี้ดี แต่มาผิดที่ผิดเวลาและมาช้าเกินไป เนื้อหาเฉยเกินไป ไม่ทันสมัย สื่อสมัยใหม่ ดิจิทัลมาเร็วมาก ไม่ใช่กฎหมายส่งเสริมจริยธรรม แต่เป็นการควบคุมสื่อ ดังนั้น ต้องเอากลับไปทบทวนใหม่ การชุมนุมปี 2553 ฝ่ายตรงข้ามผู้ชุมนุมมีสื่อของตัวเอง รายงานว่ามีกองกำลังติดอาวุธ ผู้ชุมนุมมีระเบิด ชูมยิง ฝั่งผู้ชุมนุมผมก็อยู่ด้วย ก็มีสื่อรายงานว่าการชุมนุมไม่วุ่นวาย มีอาหารทานฟรี แต่การเสนอข่าวที่ขัดแย้งกันสองมุมมอง ฉะนั้นทุกสื่อมีค่าย ไม่มีสื่อไหนเป็นกลาง ผมเห็นว่า กฎหมายนี้ฝ่ายมีอำนาจจะออกมาคุมอีกฝ่าย จึงเห็นว่า ไม่ใช่เวลาที่เหมาะสมออกกฎหมายฉบับนี้ เมื่อปรับปรุงแล้วถึงค่อยเสนอมาใหม่”

กล่าวโดยสรุปแล้ว ร่างกฎหมายดังกล่าว ค่อนข้างมีแนวทางในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ทั้งที่ปัจจุบันมีหลายกลไกที่กำกับสื่อให้ทำตามมาตรฐานจริยธรรม

จรรยาบรรณ ไม่ว่าจะเป็นกลไกทางสังคม ทางกฎหมายอื่น ๆ อาทิ กฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาท หรือมาตรา 112 ซึ่งการที่รัฐออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลสื่อไว้อย่างมากมายนี้ สุ่มเสี่ยงว่าประชาชนจะไม่สามารถเข้ามาตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐได้

6. ระบบการตรวจสอบการทุจริตหน่วยงานภาครัฐอ่อนแอ

จากการศึกษาของกลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการ ป.ป.ท. (2560) ในประเด็น “ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ทำให้เห็นว่าการตรวจสอบข้อมูลการทุจริตถูกปิดบังโดยคนในระบบและผู้มีอิทธิพล กล่าวคือ จากข้อมูลการร้องเรียนและตรวจพบการทุจริต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า มากกว่า 90 % มาจากการตรวจพบของ 2 แหล่ง คือ 1) จากการตรวจสอบของ สตง. 2) จากการร้องเรียนของประชาชน ซึ่งมีน้อยมากที่ตรวจพบโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และการตรวจสอบภายในของหน่วยเองจึงเป็นดัชนีที่สะท้อนให้เห็นว่าระบบการตรวจสอบภายในของหน่วยยังอ่อนแอ และข้อมูลการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายในขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 8,000 กว่าแห่ง พบว่ามีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในที่บรรจุเพื่อทำหน้าที่น้อยมาก จึงเป็นข้อมูลที่ยืนยันว่ากรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับระบบตรวจสอบภายในไม่เพียงพอที่จะหยุดยั้งการทุจริตได้

อย่างไรก็ตามแม้ข้อมูลตัวเลขการร้องเรียนจากประชาชนจะมาก แต่ที่พบนั้นส่วนใหญ่ผู้ร้องเรียนมักจะเป็นคู่แข่ง หรือคู่แข่งของการเมืองในท้องถิ่น มิใช่เกิดจากความตื่นตัวของภาคประชาสังคม หรือประชาชนในท้องถิ่น และเมื่อเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการทุจริตโดยตรง ยังไม่รู้ว่าเกิดการทุจริต หรือรู้แต่ไม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยปกปิดข้อเท็จจริงในบางครั้ง หรือไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว เพราะหวาดกลัว หรือจะเกิดความเดือดร้อน และไม่ปลอดภัยในภายหลัง

นอกจากนี้ก็พบว่ากลุ่มการเมืองและกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการปิดบังการทุจริต จากข้อมูลการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการไต่สวนพบว่า ถ้าผู้บริหารท้องถิ่นไม่ร่วมด้วย หรือไม่ปล่อยปละละเลยการทุจริตเกิดได้ยาก และส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตเกิดจากต้องทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ หากไม่ทำก็อยู่ไม่ได้ นอกจากนี้เมื่อเปลี่ยนกลุ่มผู้บริหาร ก็มักจะมีการร้องเรียนหรือตรวจสอบการทุจริตเกิดขึ้นและมักจะได้พยานหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดี แต่หากยังเป็นผู้บริหารชุดเดิมการแสวงหาพยานหลักฐานก็ยากขึ้นหรือหาไม่ได้เลย รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ผู้ทุจริตส่วนหนึ่งพาลูกหลานญาติพี่น้องของผู้บริหาร ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นที่เกรงใจของเจ้าหน้าที่ไม่กล้าจะเข้าไปตรวจสอบ หรือใช้ระเบียบปฏิบัติอย่างเข้มงวดจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นช่องทางการทุจริต

7. วัฒนธรรมและค่านิยมหน่วยงานราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายหรือแผนงานใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งรวมถึงการยกระดับคะแนน CPI

ระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐมีลักษณะโครงสร้างที่มีสายการบังคับบัญชาชัดเจน ผู้บังคับบัญชามีอำนาจเหนือลูกน้อง สามารถให้คุณให้โทษตามสายการบังคับบัญชา เพื่อให้สามารถควบคุมหรือบังคับบัญชาให้ลูกน้องได้ทำงานได้ตามหน้าที่ โดยในสังคมของข้าราชการนั้น ตำแหน่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงอำนาจการสั่งการ รวมไปถึงการมีอิทธิพลเหนือระบบราชการ จึงมีการใช้อำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งอำนาจที่ว่านี้มีทั้งอำนาจการสั่งการ หรือไม่กระทำการใด ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว และอำนาจการคุ้มครองผู้กระทำผิดที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน

จากการสัมภาษณ์ พ.อ.วีรยุทธ น้อมศิริ อดีตผู้ช่วยโฆษกกระทรวงกลาโหม ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ปัจจุบันการที่ภาครัฐได้พยายามผลักดันการเป็น Digital Government เพื่อนำไปสู่การเป็น Thailand 4.0 ซึ่งมีข้อดีทั้งในเรื่องของการให้บริการประชาชน การสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน และเป็นช่องทางในการตรวจสอบให้ประชาชน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นในเรื่องของวัฒนธรรมองค์กรและกฎระเบียบหลักเกณฑ์ที่ล้าสมัย ซึ่งยังถือเป็นอุปสรรคที่ต่อการบรรลุเป้าหมายของนโยบาย เช่น การทำงานที่ยังคงเน้นการใช้กระดาษ ส่วนหนึ่งเพราะความเคยชิน และยังคงติดอยู่ในกฎระเบียบทางราชการโดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งทำให้แทนที่ข้อมูลจะถูกถ่ายทอดลงไปสู่ระบบซึ่งง่ายแก่การตรวจสอบ ก็ยังคงอยู่บนเอกสารในห้องสำนักงาน นอกจากนี้วัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นเนเจอร์ของคนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การยึดถือผู้นำเป็นหลัก เมื่อวัฒนธรรมเหล่านี้มาถูกใช้ในองค์กร ก็คือการทำงานเพื่อตอบสนองหรือเอาใจนาย จนมากกว่าคิดถึงเป้าหมายหรือผลลัพธ์ของงานที่ทำอยู่ หากเกิดการเปลี่ยนนาย ก็จะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ซึ่งตรงนี้คนทำงานภาครัฐต้องมีหลักที่ยึดจับมากกว่าตัวบุคคล”

ซึ่งสอดคล้องกับ รศ.ตระกูล มีชัย จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ที่ได้เคยให้สัมภาษณ์กับเว็บไซต์ The MATTER เมื่อปี 2561 ดังนี้ “คำว่าเข้าขามเย็นขามไม่ใช้นัยยะของความขี้เกียจ แต่หมายถึงทำงานตามหน้าที่ไปเรื่อย ๆ ระบบราชการมีคำพูดกันว่า เรื่องไม่เป็นเรื่องก็อย่าทำเรื่องให้ผู้ใหญ่เขาเดือดร้อน ก็ทำตามหน้าที่ไป หรือไม่ก็ประโยคทำนองว่า เรื่องเหล่านั้นมันเป็นเรื่องนโยบายระดับบน ถ้าระดับบนไม่เสนอมา ก็ก้มหน้าทำงานของตัวเองไป”

“ถ้าคุณไม่สามารถทำลายกำแพงอันนี้ได้ คุณไปสู่สังคม 4.0 ไม่รอดแน่นอน ซึ่งก็ต้องยอมรับว่ามันไม่ง่าย เพราะวัฒนธรรมองค์กรไทยเป็นแบบนี้ ถ้ามองแบบที่ให้ความเป็นธรรม ระบบราชการก็มีการพัฒนาและปรับปรุงเยอะ กว่าครึ่งก็มีการพัฒนาตัวเอง ปรับระบบให้ดีขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ คือมันไม่เลวร้าย เพียงแต่ว่ายังมีบางส่วนที่ยึดเหนี่ยวกับวัฒนธรรมแบบเดิมอยู่”

ผู้วิจัยมีความเห็นที่สอดคล้องกับทั้งสองท่านว่าปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระหว่างการปรับตัววัฒนธรรมตามแนวคิดระบบราชการ 4.0 รวมถึงการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งยังคงมีวัฒนธรรมและค่านิยมบางอย่างยากที่จะแก้ไขให้หมดสิ้นได้

ภายในระยะเวลาไม่กี่ปี เนื่องจากมันเป็นวัฒนธรรมและธรรมชาติของคนไทยที่ฝังรากลึกมานานแล้ว ซึ่งจะต้องปลูกฝังในคนรุ่นต่อ ๆ มา ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการปรับตัวให้เท่าทันต่อ กระแสโลก และเล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนการทำงานด้วยความโปร่งใส และกล้าที่จะเปิดเผย

สรุป

ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวในการยกระดับค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 60 แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากการกำหนดเป้าหมายในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริต และประพฤตินิยมชอบ โดยตั้งเป้าในระยะเริ่มแรกให้ภายในปี 65 ค่าคะแนนต้องมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน และอันดับโลก ไม่ต่ำกว่า 54 ซึ่งผลคะแนน CPI ในปี 65 ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งประเทศไทยก็ได้เร่งดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ทั้งนี้ สามารถสรุปสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ดังนี้

1. การดำเนินการของภาครัฐในการยกระดับค่าคะแนน CPI มีความตื่นตัวอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่ ปี 60 จากการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 1-3 (ดำเนินการตั้งแต่ ปี 60) และการจัดทำแผนงานเชิงรุกของรัฐบาล : การยกระดับคะแนน CPI พ.ศ. 2565-2567 และ แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2565 - 2567 ซึ่งรูปแบบการจัดทำแผน ในปี 65 เป็นต้นมา ได้จัดทำแผนให้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินค่า CPI ของ ประเทศไทย ทั้ง 9 แหล่งข้อมูล และเชื่อมโยงกับข้อเสนอแนะในการยกระดับคะแนน CPI ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (TI) โดยการดำเนินการเพื่อให้บรรลุแผนดังกล่าว จะให้ความสำคัญกับการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญในการเร่งสร้าง การรับรู้ให้เกิดทั้งในส่วนภาคประชาชน และกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูล แหล่งข้อมูลในการประเมิน CPI ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมกับการเพิ่มบทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และ สื่อมวลชน ในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวมีพัฒนาการที่เป็นไปใน ทิศทางที่ดีขึ้น

2. ผลคะแนน CPI ของประเทศไทยประจำปี 2565 ถึงแม้จะได้คะแนนเพิ่มมากขึ้น จาก 35 เป็น 36 และมีอันดับที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 55 แนวโน้มคะแนนของ ประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 36.2 ซึ่งยังคงมีระดับคะแนนไม่เปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แม้จะเริ่มมีความตื่นตัวในปี 60 มาแล้วก็ตาม แต่แนวโน้มยังคงไม่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนว่าแม้ภาครัฐเองจะมีความตื่นตัวในการต่อต้านการทุจริต แต่มุมมองของผู้ประเมิน หรือ ผู้ให้ข้อมูลแหล่งข้อมูลของ CPI ใน ส่วนภาคธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ประเทศไทยยังคงมีการทุจริต และ ความไม่โปร่งใสอยู่เหมือนเดิม ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศติมอร์ เลสเต้ และประเทศเวียดนาม

ที่มีความก้าวกระโดดในการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการปรับแผนที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับค่าคะแนน CPI ให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ TI การดำเนินการตามแผนยังอยู่ในหัวของการเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่มากนัก ดังนั้นผลคะแนนในปี 66 จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ที่ดำเนินการอยู่

3. ปัญหาและอุปสรรคที่พบที่สำคัญในการยกระดับค่าคะแนน CPI มี 7 ประการ ได้แก่

- 3.1 ความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความสนใจ การตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีอยู่น้อย
- 3.2 การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐยังสร้างการรับรู้ต่อประชาชนไม่ทั่วถึง รวมถึงคุณภาพและข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย
- 3.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบภาษาอังกฤษของเว็บไซต์ หรือ สื่อออนไลน์อื่น ๆ ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดความพร้อม
- 3.4 การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ อาจมีความไม่เหมาะสม และกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 3.5 มีความพยายามในการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนจากผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อความโปร่งใส และความเป็นกลาง ในการนำเสนอข่าวสาร รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ
- 3.6 ระบบการตรวจสอบการทุจริตหน่วยงานภาครัฐอ่อนแอ
- 3.7 วัฒนธรรมและค่านิยมหน่วยงานราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายหรือแผนงานใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งรวมถึงการยกระดับคะแนน CPI

จากการศึกษาในบทนี้ทำให้ทราบสถานการณ์และอุปสรรคในการดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ส่งต่อเป็นฐานการคิดวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยและแนวทางการยกระดับในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI ต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 4

แนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อ การยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

การศึกษาวิจัยในบทที่ 4 นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 แนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

1. วิเคราะห์การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศ
2. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการยกระดับค่าคะแนน CPI จากแหล่งต่าง ๆ
3. ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI
4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI

ทั้งนี้ ในส่วนของการศึกษาบทที่ 4 นี้ ในขั้นแรกจะทำการศึกษาตัวอย่างการดำเนินการของต่างประเทศในการยกระดับค่าคะแนน CPI โดยเลือกประเทศที่มีผลคะแนนการประเมินอยู่ในลำดับต้น ๆ ของโลก หรือมีแนวโน้มการพัฒนาคะแนนที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและปัจจัยที่ทำให้ประเทศเหล่านี้มีคะแนนการประเมินสูง หลังจากนั้นในขั้นที่ 2 จะวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกับข้อมูลการดำเนินงานของต่างประเทศ และข้อมูลในบทที่ 3 เพื่อหาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐฯ และสุดท้ายจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

วิเคราะห์การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศ

การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกประเทศที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับต้น ๆ ของโลก และประเทศที่มีพัฒนาการของคะแนน CPI ก้าวกระโดด รวมทั้งสิ้น 5 ประเทศ ดังนี้

1. ประเทศเดนมาร์ก

ประเทศเดนมาร์ก เป็นประเทศที่มีผลการประเมินค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 2555-2565 อยู่ในอันดับ 1 ของโลกมาโดยตลอด มีเพียงปี 2560 เท่านั้น ที่อันดับโลกตกไปอยู่ที่ 2 โดยคะแนนในรอบ 5 ปี หลังมานี้ (ปี 2560-2565) อยู่ในห้วง 87-90 คะแนน

ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศเดนมาร์กนั้น เดนมาร์กไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกเชิงระบบที่ซับซ้อนในการจัดการกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชัน โดยการศึกษาพบว่าเดนมาร์กไม่ได้มีหน่วยงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการส่งเสริมหรือเฝ้าระวังการทุจริต กลับใช้เพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนข้อเท็จจริง และดำเนินคดีตามกฎหมาย การดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการสร้างจิตสำนึก สอดแทรกอยู่ในภารกิจของกระทรวงต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐ โดยผ่าน “หลักจรรยาบรรณ” ที่กำหนดขึ้น ซึ่งมี Agency for the Modernization of Public Administration ทำหน้าที่ควบคุมจริยธรรมในระบบราชการ มีทั้งหมด 7 หลัก ได้แก่ การยึดหลักนิติธรรม การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสัตย์ การยึดมั่นในกรอบวิชาชีพ การพัฒนาและการประสานงาน ความรับผิดชอบและการจัดการ เปิดเผยเกี่ยวกับข้อผิดพลาด เป็นกลางทางการเมือง

ในแง่การส่งเสริมความโปร่งใสในระบบราชการ รัฐบาลยังมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) ที่ทำให้ทุกส่วนราชการมีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลจำนวนมากเปิดเผยต่อสาธารณะ เมื่อมีการเสนอแนะหรืออนุมัตินโยบายใหม่ ๆ รัฐมนตรีที่รับผิดชอบมักจะจัดงานแถลงข่าว โดยอนุญาตให้สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ และทีวีแจ้งประชาชนและอภิปรายข้อเสนอต่าง ๆ นอกจากนี้ เดนมาร์กมีช่องทีวี TV2 News ซึ่งเป็นรายการข่าวเฉพาะที่ครอบคลุมเหตุการณ์นโยบายใหม่ ๆ ได้ดี และออกอากาศหลายรายการ โดยในช่วงสัปดาห์จะมีนักข่าวและผู้เชี่ยวชาญจะมาถกเถียงอภิปรายข่าวสารกัน การอภิปรายในรัฐสภาที่สำคัญถูกเผยแพร่โดยสื่อและออกอากาศทางช่องทีวีโดยตรง ทั้งนี้ เดนมาร์กเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนในการตั้งคำถามในประเด็นที่มีความอ่อนไหวหรือเสี่ยงต่อการทุจริต ให้นำเสนอแก่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดวัฒนธรรมของการถกเถียงอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของชาวเดนมาร์ก ซึ่งเอื้อให้กลไกการตรวจสอบต่าง ๆ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงการทำงานของภาคประชาสังคมดังที่ปรากฏในหลาย ๆ ประเทศ และจากการจัดอันดับเสรีภาพสื่อโลกประจำปี 2022 จาก Reporters Without Borders ประเทศเดนมาร์กอยู่ในอันดับ 2 ของโลก

นอกจากนี้เดนมาร์กยังเป็นประเทศที่มีค่าเฉลี่ยในการเป็น e-Government สูงที่สุด จาก 193 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดติดต่อกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 โดยเดนมาร์กมีการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัล มุ่งเน้นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับระบบของหน่วยงาน

รัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น และริเริ่มโครงการต่าง ๆ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เดนมาร์กมีนโยบายที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ มากกว่า 100 รายการอย่างง่ายดายและปลอดภัย ผ่านการขับเคลื่อนโดย Digital Key ในชื่อ NemID ที่ใช้เข้าถึงบริการต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในทุกแพลตฟอร์ม เปรียบเสมือนเป็นกล่องจดหมายที่ปลอดภัยในการสื่อสารระหว่างรัฐและประชาชนในประเทศเดนมาร์กมีการวางรากฐานที่ดีตั้งแต่เมื่อปี 2511 โดยให้ประชาชนทุกคนในเดนมาร์กลงทะเบียนในฐานะข้อมูลกลาง หรือ Central Person Register (CPR) ก่อนเริ่มผลักดันเข้าสู่ระบบดิจิทัลในปี 2544 ซึ่งถือเป็นก้าวแรกของ e-Government ในเดนมาร์ก โดยได้มีการสร้างลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์สำหรับหน่วยงานทุกแห่งที่จำเป็นต้องใช้อีเมลในการทำงาน และเริ่มสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลในที่ทำงานกัน จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปี 2554 ที่กำหนดให้ประชาชนทุกคนต้องมี Digital Post ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างรัฐและประชาชนบนช่องทางออนไลน์ ส่วนในภาคธุรกิจก็มีการบังคับใช้ Digital Post เช่นเดียวกัน

ความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเดนมาร์ก มีปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึก และการสร้างวัฒนธรรมของการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ให้กับคนในประเทศ โดยที่ภาครัฐเองก็พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบด้วยตนเองผ่านช่องทางที่หลากหลาย พร้อมทั้งพัฒนาระบบ e-Government เพื่อเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศในการเข้าถึงภาครัฐได้ง่ายและรวดเร็ว ตลอดจนให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนในการนำเสนออย่างเต็มที่ ซึ่งความเข้มแข็งของภาคประชาชนและสื่อมวลชนนี้ ทำให้ประเทศเดนมาร์กไม่จำเป็นต้องมีหน่วยงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการส่งเสริมหรือเฝ้าระวังการทุจริตเลย

2. ประเทศสิงคโปร์

ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 2560-2565 สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีผลการประเมินอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก โดยในปี 2560 ได้คะแนน 84 ปี 2561-2564 ได้คะแนน 85 และในปี 2565 ได้คะแนน 83 โดยอันดับของโลกไม่เคยตกไปต่ำกว่าอันดับ 6 ของโลกเลย และถึงแม้ปีนี้จะมียกคะแนนลดลงไปสองคะแนน แต่สิงคโปร์ยังคงเป็นประเทศที่มีการทุจริตน้อยมาก โดยจากการจัดอันดับการประเมินค่า CPI ก็ยังคงอยู่ในอันดับที่ 5 ของโลก และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน

ฟรังซัวส์ วาเลเรียน (François Valérien) คณะกรรมการขององค์กรโปร่งใสนานาชาติ (TI : Transparency International) ให้ความเห็นว่า การที่สิงคโปร์ ยังคงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการคอร์รัปชันน้อยที่สุด ส่วนหนึ่งก็เพราะกฎหมายที่เข้มงวด ทำให้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าสิงคโปร์ได้มีการบังคับใช้กฎหมาย และตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อต่อสู้และจัดการคอร์รัปชันในด้านการบริการของภาครัฐ รวมถึงสภาพแวดล้อมในการบริหารการปกครอง

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสิงคโปร์ ดำเนินการโดยสำนักสืบสวนการกระทำการทุจริต (Singapore Corrupt Practices Investigation Bureau : CPIB) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐบาลในสิงคโปร์ที่สืบสวนและดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐและเอกชน ในประเทศ มีหัวหน้าหน่วยที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด คือ ผู้อำนวยการสำนักฯ ที่มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี ดังนั้นหน่วยงานนี้จึงมีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระจากองค์กรตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อป้องกันการแทรกแซงการสืบสวนสอบสวนจากภายนอก

ทั้งนี้จุดเด่นของสิงคโปร์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสิงคโปร์ ได้แก่

1. มีการบังคับใช้กฎหมายที่รุนแรงมาก กล่าวคือ กฎหมายป้องกันการคอร์รัปชันของสิงคโปร์ (Prevention of Corruption Act) นั้น จะมีการลงโทษที่รุนแรง โดยหากสิ้นสุดการพิจารณาและพิพากษาว่ามีการคอร์รัปชัน จะโดนลงโทษ ทั้งจำและปรับ โดยตั้งไว้สูงถึงข้อหาละ 100,000 เหรียญสิงคโปร์ จำคุกอีก 5 ปี (ในกรณีนี้การเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เกี่ยวข้องกับการทำสัญญารัฐอาจโดนจำคุก 7 ปี) บางคดีทั้งจำและปรับ นอกจากนี้ยังมีบทลงโทษให้จ่ายเงินค่าปรับเท่ากับจำนวนสินบนที่ได้รับมาด้วย

2. หน่วยงาน Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) มีความเข้มแข็งซึ่งขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี และได้รับการมอบอำนาจอย่างเต็มที่ มีอำนาจที่จะสอบสวนการกระทำผิดอย่างจริงจัง และดำเนินการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ระดับสูงก็ต้องเข้าสู่กระบวนการ และนอกจากดำเนินคดีภายหลังคอร์รัปชันเกิดขึ้นแล้ว หน่วยงานแห่งนี้ยังมีอำนาจในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาคอร์รัปชันที่ต้นเหตุ โดยหน่วยงาน CPIB จะเข้าไปตรวจสอบกระบวนการทำงาน รวมถึงตรวจสอบระยะเวลาการอนุมัติอนุญาตต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานเสียใหม่ให้มีโอกาสเกิดคอร์รัปชันลดลง

3. สิงคโปร์ยังได้จัดตั้งระบบประกันความโปร่งใสทางการคลัง โดยกำหนดว่าข้าราชการต้องแจ้งบัญชีทรัพย์สิน อสังหาริมทรัพย์ เงินฝากในธนาคาร พันธบัตร และหุ้นในธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อเข้ารับตำแหน่งในหน่วยงานรัฐ ต้องลงนามแสดงเจตจำนงโดยยืนยันว่าจะไม่มีปัญหาทางการเงินใด ๆ

4. ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน และเน้นในเรื่องการสร้างจิตสำนึกของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนี้

4.1 ใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลลงทุนกับการพัฒนาการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงภัยที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาการทุจริต โดยมีความเชื่อว่าการลงทุนกับองค์กรภาคประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นการลงทุนที่ดีที่สุดและคุ้มค่าที่สุด โดยเน้นการสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรภาคประชาชนให้เข้มแข็งและคอยเป็นหูเป็นตาให้รัฐแทนการตั้งองค์กรตรวจสอบการทุจริตขึ้นภายในประเทศหลายๆ องค์กร

4.2 การเปิดเผยข้อมูลโครงการและงบประมาณของภาครัฐทั้งหมด โดยในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ ประธานมูลนิธิต่อต้านทุจริต และคณะบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้กล่าวว่า “การแก้ปัญหาอย่างหนึ่งที่ทั่วโลกหยิบมาใช้เป็นโมเดล คือ การปราบปรามทุจริตคอร์รัปชันของสิงคโปร์ ซึ่งใช้รูปแบบการเปิดให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการรัฐทั้งหมด ซึ่งบางประเทศในยุโรปได้หยิบไปปรับใช้”

4.3 การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชนอย่างจริงจัง โดยมีโครงการที่น่าสนใจ คือ การพัฒนาแอปพลิเคชัน SingPass โดยเชื่อมโยงการให้บริการดิจิทัลของหน่วยงานราชการต่าง ๆ แบบครบวงจรในแอปพลิเคชันเดียว ทั้งการยืนยันตัวตนบุคคลด้วยบัตรประชาชนแบบดิจิทัล (Digital ID ของคนชาติ ผู้อยู่ถาวร และชาวต่างชาติในสิงคโปร์) การยื่นภาษี การยื่นขอใบอนุญาตจ้างงานชาวต่างชาติ การยื่นเอกสารกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และการขอหนังสือรับรองการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 รวมถึงการชำระค่าปรับของหน่วยราชการ การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลธุรกิจส่วนตัวและการรับความแจ้งเตือนหรือข่าวสารจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องอย่างทันท่วงที เป็นต้น โดยในปี 2566 นี้ รัฐบาลสิงคโปร์มีเป้าหมายการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น 70% ของระบบราชการอยู่บนคลาวด์ และทุกกระทรวงต้องมีการวางระบบ AI อย่างน้อย 1 โครงการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างว่องไว

ถึงแม้บทบาทสื่อมวลชนของสิงคโปร์จะไม่มีมีอิสรภาพต่อการวิพากษ์วิจารณ์รัฐ แต่ความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสิงคโปร์ มีความจริงจังและให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด การสร้างความเข้มแข็งให้หน่วยงานต่อต้านการทุจริตของภาครัฐ และการลงทุนในการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกของประชาชน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลโครงการของภาครัฐทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาระบบราชการที่ก้าวล้ำ โดยเร่งให้มีการนำเอาระบบ AI มาใช้ในระบบราชการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายิ่งใช้เทคโนโลยีเข้ามาทำงานในระบบราชการมากเท่าไร จะยิ่งเป็นการเพิ่มความโปร่งใสของบริการสาธารณะ ลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และเป็นช่องทางที่ง่ายต่อการเรียกข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบ และยังเป็นระบบที่ช่วยลดสายสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างคนธรรมดา กับหน่วยงานราชการ อันช่วยลดทอนปัญหาการติดสินบนได้ด้วย

3. เกาหลีใต้

ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 2560-2565 เกาหลีใต้เป็นประเทศที่มีผลการประเมินคะแนนดีขึ้นในทุก ๆ ปี ผู้วิจัยจึงได้เลือกเกาหลีใต้ เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้ทำการศึกษา เนื่องจากมีพัฒนาการที่ก้าวกระโดดตั้งแต่ปี 60 เป็นต้นมา จากคะแนน 54 ลำดับที่ 51 ของโลก ขึ้นมาอยู่ในลำดับที่ 31 ของโลก ในปี 65 ด้วยคะแนน 63 คะแนน ในระยะเวลา 5 ปี

หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และมีความรับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน คือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิพลเมืองและการป้องกันปัญหาทุจริต

คอร์รัปชัน (The Anti Corruption and Civil Rights Commission: ACRC) โดย ACRC นี้ เกิดขึ้นจากการควมรวมกันของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามปัญหาทุจริตคอร์รัปชันจำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งประเทศไทยเกาหลีใต้ (the Ombudsman of Korea) คณะกรรมการอิสระเพื่อการต่อต้านคอร์รัปชัน (Independent Commission against Corruption) และ คณะกรรมการรับเรื่องร้องทุกข์ทางการบริหาร (Administrative Appeals Commission) ซึ่งผลที่ได้จากการควมรวมกันของทั้ง 3 หน่วยงานนี้ ทำให้ ACRC มีลักษณะเป็นหน่วยงานแบบ One-stop service เพื่อจัดการกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดมาจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ

หลังการก่อตั้ง ACRC มีการทำงานด้านการป้องกันการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพจนเป็นผลสำเร็จจนทั่วโลกยกย่อง โดยเน้นการนำระบบไอที (IT) มาช่วยให้การทำงานขององค์กรสาธารณะ ซึ่งสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ซึ่งการนำระบบไอที (IT) มาใช้เป็นช่องทางให้ประชาชนและภาคธุรกิจใช้ร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการบริการ แจ้งเบาะแสการทุจริต หรือการกระทำที่อาจจะ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยของประชาชน รวมทั้งแนะนำรัฐบาลในด้านต่าง ๆ รวมถึงยุทธศาสตร์ในการปราบปรามการทุจริต ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ "เกลือเป็นหนอน" ซึ่งเป็นการกระทำของคนในองค์กร ดังนั้น ACRC จึงให้ความสำคัญกับการแจ้งเบาะแสของคนในองค์กรเป็นอย่างมาก โดยเน้นที่การให้รางวัลและการคุ้มครอง ACRC ได้แก่กฎหมายปราบปรามการทุจริตเพื่อให้ผู้แจ้งเบาะแสได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ "เชือดไก่ให้ลิงดู" ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรสาธารณะรับสินบนหรือยักยอกทรัพย์สินหากโดนจับกุมได้ไม่ว่าวงเงินจะมากน้อยเพียงใดหรือกระทำการคอร์รัปชันเป็นครั้งแรกก็ตาม ACRC จะทำการลงโทษในสถานหนักกับเจ้าหน้าที่ซึ่งรับสินบนและเจ้าหน้าที่ซึ่งรู้เห็นเป็นใจถึงขั้นโดนไล่ออกทันทีและจะต้องถูกดำเนินคดีซึ่งมีโทษทั้งปรับเงินและจำคุก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ "ตัดไฟแต่ต้นลม " ACRC จะจัดอบรมเรื่องจริยธรรมให้กับเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งระดับสูงที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นภาคบังคับที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงทุกคนต้องเข้ารับการอบรม โดย ACRC มีแผนที่จะจัดตั้งสถาบันขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้ความศึกษาและจัดอบรมเรื่องจริยธรรมอีกด้วย อีกทั้งมีการออกกฎหมายป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งเกษียณอายุแล้วไปทำงานกับภาคเอกชนซึ่งอาจจะมีผลประโยชน์ทับซ้อนอีกด้วย ACRC จะตรวจสอบย้อนหลัง 5 ปีก่อนการเกษียณอายุว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงคนใด ๆ เคยมีอำนาจที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับองค์กรเอกชนที่กำลังจะเข้าไปทำงานหรือไม่

นอกจากนี้จุดเด่นของเกาหลีใต้ คือ รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับการให้บริการของภาครัฐที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนบริการ นั่นคือ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-government ซึ่งได้รับการจัดอันดับจาก UN E-Government Survey 2022 อยู่ในอันดับ 3 ของโลก และเป็นอันดับ 1 ของเอเชีย โดยมีบริการที่สำคัญ อาทิ

1) ระบบการก่อสร้างใสสะอาดคณะผู้บริหารกรุงโซลได้ระดมความคิดกับภาคประชาสังคมและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนา ‘ระบบการก่อสร้างใสสะอาด’ ที่มี 2 องค์ประกอบคือ 1. ระบบบริหารจัดการโครงการภายในหรือ One-PMIS ที่เป็นการบริหารจัดการโครงการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดโครงการ 2. การเปิดเผยข้อมูลแบบเรียลไทม์ หรือ “อะลิมี” เป็นภาษาเกาหลีที่แปลว่า “รายงาน” ซึ่งก็คือ ข้อมูลทั้งหมดจากระบบบริหารจัดการโครงการภายใน ด้วยระบบนี้ ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบความคืบหน้าโครงการ และการจ่ายงบประมาณให้กับบริษัทก่อสร้างได้ตลอดเวลาผ่านเว็บไซต์ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารโครงการ ช่วยลดความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำและการคอร์รัปชันลงได้

2) Mobile Voting System (mVoting) เป็นระบบที่เปิดโอกาสประชาชนที่อาศัยอยู่กรุงโซลสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายที่ภาครัฐมีแผนการจะดำเนินการหรือประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงกันในสังคมผ่านระบบ Application และเว็บไซต์ โดยประเด็นที่มีการสอบถามความคิดเห็นมีตั้งแต่เรื่องการจัดเส้นทางรถโดยสารประจำทาง การลดค่าเทอมของมหาวิทยาลัย หรือแม้แต่การอนุญาตให้มีการสมรสของเพศเดียวกัน เป็นต้น ถึงแม้ว่าการโหวตผ่านระบบ mVoting จะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นช่องทางที่สำคัญที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและนำเสนอข้อเสนอแนะให้กับผู้มีอำนาจตัดสินใจได้โดยตรง นอกจากนี้ ยังช่วยให้ภาครัฐสามารถดำเนินนโยบายและแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนอีกด้วย

3) Korea Safety Map เป็นระบบที่รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยความเสี่ยงในชีวิตประจำวันที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชนในหลากหลายด้าน เช่น การเกิดอุบัติเหตุ การเกิดภัยพิบัติ อัคคีภัยเกิดอาชญากรรม หรือความเสี่ยงด้านสาธารณสุข เป็นต้น และนำมาแสดงผลในรูปแบบแผนที่ผ่าน Application และหน้าเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเช็คข้อมูลและลดความเสี่ยงจากภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ ระบบยังสามารถแสดงผลที่ตั้งและเบอร์ติดต่อของสถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง และโรงพยาบาลสำหรับใช้ในกรณีฉุกเฉินอีกด้วย

4) Welfare Information System (Bokjiro) เป็นแพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมข้อมูลสวัสดิการของของภาครัฐ ทั้งรัฐบาลกลาง 347 หน่วยงาน และรัฐบาลท้องถิ่นอีก 6,000 หน่วยงาน ทำให้ประชาชนสามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ตนเองมีสิทธิได้รับ และสามารถรับทราบข้อมูลนโยบายสวัสดิการที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงได้ในทันที นอกจากนี้ ปัจจุบันระบบ Bokjiro ยังสามารถสมัครรับสวัสดิการ

ของภาครัฐผ่านระบบออนไลน์ได้ถึง 16 บริการ เช่น เงินสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร เงินสนับสนุนสำหรับใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก เงินสนับสนุนด้านการศึกษา และเงินบำนาญ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลยังมีแผนที่จะขยายการสมัครรับสวัสดิการผ่านระบบออนไลน์อีกหลายบริการในอนาคต

ทั้งนี้ภาคประชาสังคมของเกาหลีใต้ ถือได้ว่าเป็นความเข้มแข็งเป็นอย่างมากในการตรวจสอบรัฐบาล อาทิ เครือข่ายพลเมืองเพื่อความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ และเครือข่ายประชาชนสมานฉันท์เพื่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดย 2 องค์กรหลักนี้ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อการต่อต้านการทุจริต (Citizen's Coalition for Anti-corruption) และศูนย์กลางสังคมที่มีความโปร่งใส (Center for Transparency Society) ในการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปตามหลายประการไม่ว่าจะเป็นความโปร่งใสในระบบการเงิน จากการผลักดันให้เปิดเผยชื่อเจ้าของบัญชีในการทำธุรกรรมทางการเงิน (Real name financial transaction system) การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูปการเมือง การผลักดันกฎหมายต่อต้านการทุจริต การผลักดันกฎหมายต่อต้านการฟอกเงิน รวมทั้งการก่อตั้ง Transparency International ในประเทศเกาหลีใต้อีกด้วย

ความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเกาหลีใต้ มีปัจจัยที่สำคัญคือ การบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด มีองค์กรต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็ง การสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐตั้งแต่ระดับภายในองค์กรไปจนถึงระดับประเทศ การพัฒนาเทคโนโลยี หรือ e-government ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเข้าถึงข้อมูลภาครัฐของประชาชน และการสื่อสารจากภาครัฐมาสู่ประชาชน และปัจจัยสุดท้ายคือ ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ในการผลักดันการแก้ไขปัญหาประเด็นการทุจริตต่าง ๆ ของภาครัฐ

4. ประเทศภูฏาน

ความน่าสนใจของประเทศภูฏาน คือเป็นประเทศที่มีการปกครองเช่นเดียวกับประเทศไทย นั่นคือ ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ (ตั้งแต่ปี 2551) โดยเพิ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยเพียง 15 ปี ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 2560-2565 ของภูฏาน ค่อนข้างคงที่ และอยู่ในลำดับต้น ๆ ของเอเชีย และของโลก โดยในปี 2560 ได้คะแนน 67 คะแนน ลำดับที่ 26 ของโลก ในปี 2561 - 2565 ได้คะแนน 68 คะแนน ลำดับอยู่ในระหว่าง 24-25 ของโลก และเป็นลำดับที่ 6 ของเอเชียตั้งแต่ปี 2552

จุดเด่นของประเทศภูฏาน อาจไม่ใช่ในเรื่องของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของภาครัฐเช่นเดียวกับเดนมาร์ก สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ แต่จุดเด่นของภูฏาน คือ

1. การเตรียมความพร้อมโดยออกแบบโครงสร้างการถ่วงดุลอำนาจ มีระบบตรวจสอบที่เข้มแข็ง และเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเอาผิดข้าราชการระดับสูงได้จริง โดยเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญภูฏาน ปี 2548 ซึ่งออกแบบความเป็นประชาธิปไตยที่มีเสาหลักทั้งอำนาจบริหาร

ตุลาการ และรัฐสภา โดยเพิ่มส่วนองค์กรอิสระ (Independent Offices) 4 หน่วยงาน คือ Anti-Corruption Commission (ACC) ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริต The Election Commission of Bhutan (ECB) ดูแลเรื่องการจัดการเลือกตั้งให้เที่ยงธรรม The Royal Audit Authority (RAA) ทำหน้าที่ตรวจสอบเงินแผ่นดินและทรัพย์สินของรัฐ และหน่วยงานสุดท้าย คือ Royal Civil Service Commission (RCSC) คล้าย ๆ กับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) โดยองค์กรอิสระเหล่านี้คือสร้างกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลแบบชัดเจน

ในส่วนหน่วยงาน ACC ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากพระราชดำรัสของกษัตริย์จิกมี ซิงเจ วานชุก (Jigme Singye Wangchuk) กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชอาณาจักรภูฏาน โดยคณะกรรมการ ACC ได้รับคำสั่งให้ตรวจสอบ ป้องกัน และให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชันที่ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนในนี้สาธารณะ ผ่านทางโทรศัพท์ และการส่งอีเมล หรือ โทรสาร (“Tackling corruption in Bhutan,” 2011) โดย ACC มีผลงานเป็นที่ประจักษ์หลาย รายการ สามารถดำเนินคดีกับเหล่า “ผู้บริหารระดับสูง” ให้เห็นเป็นเยี่ยงอย่างได้ทันทีหลังจากการ ก่อตั้งเพียงไม่นาน โดยคดีที่มีชื่อเสียง ได้แก่ คดีนักการเมืองออกโฉนดจัดสรรที่ดินโดยมิชอบให้กับ ญาติพี่น้อง คนสนิทใกล้ชิดตัวเอง คดีนี้เรียกว่า Gyelpozhing Land Case คดีนี้นับเป็นเรื่องใหญ่ มากในสังคมภูฏาน ที่เพิ่งเริ่มสร้างระบอบประชาธิปไตย ...นักการเมืองที่พัวพันกับคดีนี้มีทั้งประธาน รัฐสภาและรัฐมนตรีมหาดไทยทั้งคู่ต่างโดน ACC ชี้มูลส่งขึ้นศาลดำเนินคดี (สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร, 2562)

การดำเนินงาน ACC ในช่วงแรกเริ่มการก่อตั้ง คนแรกที่มาบุกเบิกงานต่อต้าน คอร์รัปชันของภูฏาน คือ Ms. Neten Zangmo ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ไม่เกรงกลัวอิทธิพลผู้ใด ทำงานอย่าง มุ่งมั่นและตรงไปตรงมา ผลงานเด่นที่เป็นเครื่องพิสูจน์ คือ การสร้างสังคมโปร่งใสให้ภูฏานจนเป็นที่ ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยครั้งหนึ่งเธอเคยให้สัมภาษณ์ว่า “ด้วยความที่ภูฏานเป็นประเทศเล็ก ๆ สังคมการทำงานราชการจึงทำให้คนรู้จักกันหมด แน่แน่นอนว่า เจ้าหน้าที่ ACC อาจจะต้องมานั่ง สอบปากคำเพื่อนร่วมห้องที่เคยเรียนหนังสือมาด้วยกัน นับเป็นเรื่องที่ยากลำบาก (ในแง่ความรู้สึก) แต่ก็เป็งานที่ทำทนายมาก” (ThaiPubica, 2560)

2. การพัฒนาและจัดทำระบบการประกาศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางออนไลน์สำหรับ ข้าราชการทุกคนที่ต้องรายงานสินทรัพย์และหนี้สินของตนเป็นประจำทุกปี โดยคณะกรรมการต่อต้าน การทุจริตได้มีการใช้ระบบการประกาศเรื่องสินทรัพย์สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Asset Declaration: AD) ในปี 2549 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตโดยรวม การประกาศสินทรัพย์ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบและความโปร่งใสในการกำกับดูแล และได้มีการแก้ไขปรับปรุงการประกาศเรื่องสินทรัพย์สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในปี 2551 ปี 2555 และ ปี 2560 โดยกำหนดในเรื่องความถี่ของการประกาศ เนื้อหาการประกาศ บทบาทและความรับผิดชอบ

ของผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานและบทลงโทษ รวมทั้งมีระบบการจัดการ AD ออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชน 2) เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และ 3) เพื่อตรวจหาและป้องกันการทุจริต ("Asset Declaration (AD)," 2016)

กล่าวโดยสรุปกฎหมาย แม้จะไม่ได้มีความโดดเด่นในด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่เป็นที่ยอมรับของผู้ประเมินในแง่ขององค์กรอิสระที่สามารถปฏิบัติงานได้จริง และผู้มีอิทธิพลมีบทบาทต่อการดำเนินงานน้อยมาก รวมไปถึงการเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สินของข้าราชการทุกคน ซึ่งจะทำให้เกิดความไว้วางใจในหมู่ประชาชน และเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมโปร่งใส ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนได้ว่าความโดดเด่นของกฎหมายอีกประการหนึ่ง คือ จิตสำนึกของคนในชาติ โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประกอบกับประเทศเวียดนาม เป็นประเทศเล็กง่ายต่อการปกครอง ประกอบกับมีพื้นฐานที่ยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่สูงมาก จึงเป็นส่วนสำคัญที่หล่อหลอมให้คนในชาติมีจิตสำนึกที่ดีและพบเห็นการทุจริตที่น้อยมาก

5. เวียดนาม

ประเทศเวียดนาม เป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม มีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Communist Party of Vietnam หรือ CPV) เป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวตามรัฐธรรมนูญ ผลการประเมินคะแนน CPI แสดงให้เห็นว่าเวียดนามมีพัฒนาการที่ดีขึ้นนับแต่เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ฯ “เหงียน ฝู จ่อง” (Nguyen Phu Trong) ขึ้นสู่ตำแหน่งสมัยแรก (ระหว่างปี 2555-2559) โดยเขาได้ประกาศแผนการ dot lo ในปี 2559 ซึ่งทำให้คะแนนการประเมิน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2559 ได้คะแนน 33 คะแนน อันดับที่ 113 ของโลก ปี 2560 ได้ 35 คะแนน อันดับที่ 107 ของโลก และคะแนนขึ้นมาขยับแข่งขันประเทศไทยในปี 2562 ด้วยคะแนน 37 คะแนน และในปี 2565 ได้คะแนน 42 คะแนน อันดับที่ 77 ของโลก

ระบอบการเมืองเวียดนามเป็นแบบรวมศูนย์และค่อนข้างปิด ซึ่งทำให้ดูเหมือนจะขาดความโปร่งใส ไร้การตรวจสอบ เพราะเวียดนามมีรัฐบาลและรัฐสภาที่ถูกครองงำด้วยพรรคคอมมิวนิสต์เพียงพรรคเดียว ไร้ฝ่ายค้าน ไม่มีการถ่วงดุลทางอำนาจ แต่ถึงแม้คะแนนจะไม่โดดเด่นเป็นลำดับต้นๆ ของโลก แต่กลับมีแนวโน้มพัฒนาการของคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศไทย ทั้งนี้ การปราบปรามการทุจริตที่กำลังดำเนินอยู่นี้เป็นการริเริ่มจากคนที่มีอำนาจสูงสุดคือเลขาธิการใหญ่ของพรรค “เหงียน ฝู จ่อง”

หน่วยงานในการปราบปรามการทุจริตของเวียดนาม คือ “สำนักงานตรวจสอบแห่งรัฐ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” (Government Inspectorate of the socialist Republic

of Vietnam: GIV) เป็นหน่วยงานระดับกระทรวงของรัฐบาลเวียดนามที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และการกล่าวโทษ ดำเนินการ ตรวจสอบและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและการกล่าวโทษ รวมทั้งป้องกันและปราบปรามการทุจริตโดยสอดคล้องกับกฎหมายต่าง ๆ โดยขอบเขตอำนาจของ GI ครอบคลุมกระทรวง หน่วยงานระดับกระทรวง หน่วยงานของรัฐบาล คณะกรรมการประชาชนประจำจังหวัด บริษัทของรัฐ และรัฐวิสาหกิจภายใต้การบริหารจัดการของรัฐบาล (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2561)

ทั้งนี้จุดเด่นของประเทศเวียดนามในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ มีการดำเนินการต่อต้านการทุจริตที่แน่วแน่ เด็ดขาด และสอดประสานกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการต่อสู้กับการทุจริต ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษของผู้ที่กระทำการทุจริต คอร์รัปชันในประเทศเวียดนามจะมีอัตราโทษสูงมาก โดยไม่มีการลดหย่อนโทษ นอกจากนี้ เวียดนามมีแผน “dot lo” ในภาษาเวียดนาม หรือ “blazing furnace” ในภาษาอังกฤษ หรือ “เตาเผา” ในภาษาไทย ที่ได้ริเริ่มมาตั้งแต่ปี 2559 โดยในปี 2560 เหงียน ฝู จ่อง ได้เน้นย้ำถึงความเข้มข้นของแคมเปญเตาเผาว่า “เมื่อเตาเผาพร้อมได้ที่แล้ว แม้พื้นสก็ต้องมอดไหม้ พื้นแห้งขนาดพอเหมาะอาจไหม้ก่อน และเมื่อไฟร้อนทั่วเตาเผาแล้ว องค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนย่อมลงสู่สนาม จะไม่มีใครอยู่ภายนอก (การปราบคอร์รัปชัน) อีกต่อไป”

ในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา (2555-2565) การปราบปรามทุจริตคอร์รัปชันในเวียดนาม ภายใต้การนำของ เหงียน ฝู จ่อง มีความเอาใจจริงเอาใจส่งผลให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม จำนวน 7,390 คน ถูกลงโทษทางวินัย มีคดีความที่เกี่ยวกับการคอร์รัปชัน จำนวน 2,439 คดีทุจริตที่ได้รับการพิจารณาในศาลชั้นต้นมีผู้ถูกกล่าวหาจำนวน 5,647 คน ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีในศาลชั้นต้น จำนวน 37 คน คืออดีตข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนกลาง คดีทุจริตที่อยู่ในระหว่างการเริ่มดำเนินคดีและการสืบสวนจำนวน 3,628 คดี หน่วยงานบังคับคดีทางแพ่งในระดับต่าง ๆ สามารถเรียกคืนทรัพย์สินเป็นมูลค่า 61,000 พันล้านด่งเวียดนาม (85 พันล้านบาท) คณะกรรมการกลางเพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและต่อต้านการทุจริตประมุขิชอบดำเนินการชี้แนะและอำนวยความสะดวกเพื่อเรียกคืนทรัพย์สินคิดเป็นมูลค่า 50,000 พันล้านด่งเวียดนาม (70 พันล้านบาท) (ไทยโพสต์, 2566)

ถึงอย่างไรก็ตามทางด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีการปิดกั้นการรับรู้ของประชาชน โดยรายงานภาพรวมด้านสิทธิมนุษยชนของฮิวแมนไรตวอตช์ (The Human Right Watch) ในปี 2565 ระบุว่า ในเวียดนามมีการกดขี่ด้านสิทธิทางการเมืองและสิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองอย่างเป็นระบบ โดยรัฐบาลได้จำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การรวมกลุ่มสมาคม การชุมนุมอย่างสันติ การเคลื่อนไหวทางการเมือง และศาสนาอย่างรุนแรง ทางด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รายงานฉบับนี้ระบุว่า รัฐบาลกลางเวียดนามห้ามการก่อตั้งสื่ออิสระของภาคเอกชน และควบคุมสถานีวิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์อย่างเข้มงวด อีกทั้ง

เจ้าหน้าที่ยังปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ โดยมีหลายบล็อกในอินเทอร์เน็ตถูกปิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตลบเนื้อหาหรือบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ที่วิพากษ์วิจารณ์พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ทั้งนี้ Reporters Without Borders เผยผลการจัดอันดับเสรีภาพสื่อโลกประจำปี 2022 พบว่าเวียดนามอยู่ในอันดับที่ 174 จาก 180 ประเทศ

อย่างไรก็ตามแม้เวียดนามจะปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน แต่จุดเด่นของเวียดนามคือ ความเด็ดขาดของผู้นำประเทศ และกลไกของระบอบการปกครองซึ่งประสานสอดคล้องกันในการสร้างความเด็ดขาดต่อการปราบปรามการทุจริต ซึ่งภาพที่ปรากฏในสายตาของผู้ประเมิน และสายตาของชาวโลก คือ ความเด็ดขาดในการดำเนินคดีกับ “ปลาใหญ่” หรือข้าราชการระดับสูงที่กระทำการทุจริต เช่นเดียวกับประเทศภูฏาน ถึงอย่างไรก็ตาม Human Right Watch ก็รายงานว่า “ทางการเวียดนามจับกุมและกักบริเวณ (house arrest) นักกิจกรรมที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์มากถึง 170 คนในช่วงปี 2004-2021 การดำเนินการเช่นนี้ดูเหมือนจะขัดแย้งกันอยู่ในที่ ความจริงแล้วการปราบปรามทุจริตที่ได้ผลยั่งยืนจะต้องทำควบคู่ไปกับการสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นเช่นเดียวกับ Human Right Watch ซึ่งการใช้มาตรการที่รุนแรงและเด็ดขาดในการปราบปรามการทุจริต อาจจะไม่ใช่วิธีสร้างผลดีในระยะยาว เท่ากับการสร้างวัฒนธรรมและจิตสำนึกของคนในชาติ เช่นเดียวกับ เดนมาร์ก สิงคโปร์ และภูฏาน

จากการวิเคราะห์การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของแต่ละประเทศ สามารถสรุปจุดเด่นในการขับเคลื่อนการยกระดับค่าคะแนน CPI ของแต่ละประเทศ ดังนี้

ตารางที่ 4-1 สรุปการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของแต่ละประเทศ

ประเทศ/ คะแนนเฉลี่ย ปี 60-65	การ บังคับใช้ กฎหมาย เคร่งครัด	ผู้นำมี ความ เด็ดขาด	องค์กร ต่อต้าน ทุจริต เข้มแข็ง	การสร้าง จิตสำนึกให้ ข้าราชการ/ ประชาชน	ประชาชน/ ภาคประชา สังคม เข้มแข็ง	การใช้ เทคโนโลยี งานบริการ ภาครัฐ	การ เปิดเผย ข้อมูล ข่าวสาร
เดนมาร์ก 88.17	✓	✓	-	★	★	★	★
สิงคโปร์ 84.50	★	✓	★	★	✓	★	★
ภูฏาน 67.83	✓	★	★	★	✓	-	✓

ตารางที่ 4-1 สรุปการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของแต่ละประเทศ (ต่อ)

ประเทศ/ คะแนนเฉลี่ย ปี 60-65	การ บังคับใช้ กฎหมาย เคร่งครัด	ผู้นำมี ความ เด็ดขาด	องค์กร ต่อต้าน ทุจริต เข้มแข็ง	การสร้าง จิตสำนึกให้ ข้าราชการ/ ประชาชน	ประชาชน/ ภาคประชา สังคม เข้มแข็ง	การใช้ เทคโนโลยี งานบริการ ภาครัฐ	การ เปิดเผย ข้อมูล ข่าวสาร
เกาหลีใต้ 59.33	★	✓	★	★	★	★	✓
เวียดนาม 37.00	★	★	✓	✓	-	-	-

ที่มา : ผู้วิจัย

หมายเหตุ ★ มีความโดดเด่น ✓ มีการดำเนินการ - ไม่ได้ให้ความสำคัญ/ไม่มีการดำเนินการ

จากตารางจะเห็นได้ว่า “การสร้างจิตสำนึกให้ข้าราชการและประชาชน” “การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ” และ “การใช้เทคโนโลยีในงานบริการภาครัฐ” เป็นแนวทางที่ประเทศซึ่งได้คะแนนลำดับต้น ๆ ของโลก ได้แก่ เดนมาร์ก และสิงคโปร์ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประเทศเดนมาร์ก เป็นประเทศที่เน้นในการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนสูงมาก และภาครัฐเองก็มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นแนวทางในการป้องกันการทุจริตในระยะยาว แต่เมื่อวิเคราะห์บริบทของประวัติศาสตร์และการเมืองพบว่าประเทศเดนมาร์กมีพัฒนาการของความเข้มแข็งโดยมีแนวคิดในเรื่องเสรีภาพและคานาเสมอภาค ในการขับเคลื่อนสังคม เดนมาร์กตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 กล่าวคือ เดนมาร์กมีพัฒนาการทางสังคมที่ผ่านการต่อสู้เพื่อให้ได้ความเป็นประชาธิปไตย ในขณะที่แนวทางการดำเนินการที่อาศัยปัจจัย “ความเด็ดขาดของผู้นำ” และ “ความเข้มแข็งขององค์กรต่อต้านการทุจริต” ก็เป็นอีกแนวทางที่สำคัญ โดยจะเห็นได้จากประเทศภูฏานซึ่งเป็นประชาธิปไตยใหม่นั้น มีความเข้มแข็งของผู้นำและองค์กรที่ชัดเจนมาก ทำให้คะแนนอยู่ลำดับต้น ๆ ของโลกมาโดยตลอด เช่นเดียวกับประเทศเกาหลีใต้ที่มีพัฒนาการของคะแนนอย่างก้าวกระโดดจากการมีองค์กรต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ “เกลือเป็นหนอน” “เชือดไก่ให้ลิงดู” และ “ตัดไฟแต่ต้นลม” รวมไปถึงประเทศเวียดนามซึ่งเป็นระบอบการเมืองแบบปิดกลับมีแนวโน้มค่าคะแนนที่สูงขึ้นแซงหน้าประเทศประชาธิปไตยในหลาย ๆ ประเทศ เนื่องจากความเด็ดขาดของผู้นำในการลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงจำนวนมาก เป็นภาพที่ปรากฏในสายตาชาวโลก ซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประเมิน อย่างไรก็ตามอาจจะไม่ใช่แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ก่อให้เกิดผลดีในระยะยาวมากนักตามแนวคิดของ Human Right Watch

ในส่วนของประเทศที่ล้มเหลวจากผลการประเมินรัฐสามอันดับสุดท้ายตั้งแต่ ปี 60-65 ได้แก่ ประเทศโซมาเลีย ชูดานใต้ และซีเรีย ทั้งสามประเทศมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากเป็นประเทศนี้เป็นประเทศที่ค่อนข้าง ทุรกันดาร เกิดปัญหาสงครามกลางเมือง ปกครองโดยระบอบเผด็จการ ไม่ค่อยมีความสงบสุขในประเทศอย่างที่เราจะเป็น ส่งผลให้รัฐบาลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาประเทศก็เลือกที่จะคอร์รัปชันเพื่อให้เกิดความสุสบายกับตนเองมากกว่า โดยเฉพาะโซมาเลียซึ่งเป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชันมากที่สุดในโลก Transparency International ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นประเทศที่ให้ความคุ้มครองสื่อมวลชนน้อยที่สุด และได้ออกกฎหมายห้ามมิให้มีการแพร่กระจายข่าวที่ถือว่าเป็นเท็จและโฆษณาชวนเชื่อโดยไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการลดเสรีภาพของสื่อมวลชน ปากเสียงของประชาชน และการตรวจสอบภาครัฐ

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางที่ควรนำมาพัฒนาเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI ของประเทศไทย อย่างเร่งด่วน คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้สร้างความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ โดยเฉพาะการพัฒนา Big data ที่มีข้อมูลครบถ้วนทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลจากทุกภาคส่วน มาใช้ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐทั้งหมด สร้างช่องทางการตรวจสอบจากภาคประชาชน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกประชาชนให้ตื่นตัวสนใจการทำงานของภาครัฐอย่างจริงจังตั้งแต่ในวัยเรียน ทั้งนี้ถึงแม้ในส่วนของภาคประชาสังคมของประเทศไทยมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่งแล้ว แต่ความเข้มแข็งดังกล่าวต้องได้รับการโอกาสและการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างประสานสอดคล้องกัน นอกจากนี้ควรเน้นไปที่การสร้าง ความเข้มแข็งและเด็ดขาดจากภาครัฐเช่นเดียวกับ สิงคโปร์ ภูฏาน เกาหลีใต้ เวียดนาม ควบคู่กันไปด้วย นั่นคือ ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด องค์กรต่อต้านการทุจริตในประเทศ ต้องมีผลงานการปราบปรามการทุจริตที่เห็นผลเป็นรูปธรรมเอาชนะอิทธิพลได้จริง ไม่อิงอยู่กับขั้วการเมือง หรือผลประโยชน์การติดสินบน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสให้ปรากฏแก่สายตาชาวโลก และจากบทเรียนของประเทศที่มีค่าคะแนน CPI ต่ำสุด ทำให้เห็นว่าจิตสำนึกของผู้นำ การปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชน นำมาซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันทุกหย่อมหญ้า สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประเทศตามมา

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการยกระดับค่าคะแนน CPI จากแหล่งต่าง ๆ

1. องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI)

จากผลการประเมินค่าคะแนน CPI ในปี 2565 นั้น องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ได้มีข้อเสนอแนะสำคัญ จำนวน 4 ประเด็น (ปพท., 2566) ซึ่งผู้วิจัยมีข้อคิดเห็น เพื่อตอบสนองข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 รัฐควรส่งเสริมการตรวจสอบการฉ้อโกง และสนับสนุนการแบ่งอำนาจหน่วยงานต่อต้านการทุจริต และหน่วยงานตรวจสอบต้องมีทรัพยากรที่พอเพียงและเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งรัฐบาลควรมีมาตรการควบคุมหน่วยงานที่เข้มงวดขึ้น เพื่อจัดการความเสี่ยงการทุจริต ด้านการป้องกันการทุจริต และการรักษาความมั่นคงของประเทศ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ประชาชนทุกคนต้องสามารถ เข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้หมายถึงข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณ และทรัพยากรภาครัฐ โดยต้องมีแนวปฏิบัติ ที่เข้มงวด และชัดเจน ในการเปิดเผยข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งรวมถึงข้อมูลของหน่วยงานด้านการแก้ไขปัญหาการทุจริตด้วย

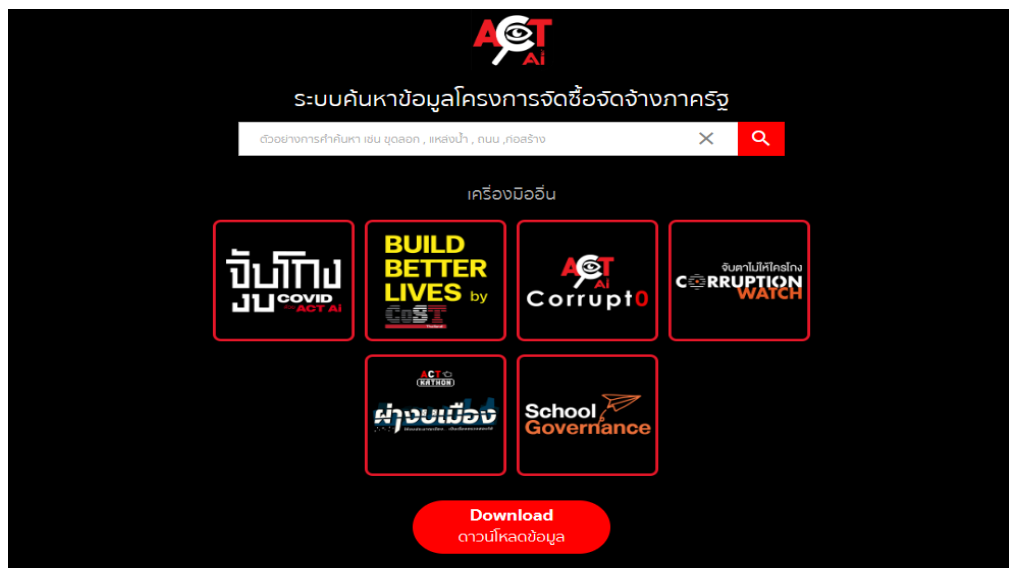
ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควบคุมผู้มีอิทธิพล ผู้มีอำนาจ โดยควบคุมการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นโยบายและทรัพยากรสาธารณะควรถูกกำหนดขึ้นด้วยความยุติธรรมและผ่านกระบวนการให้ความเห็นชอบจากสาธารณะ ออกมาตรการสำคัญ ๆ เช่น การจัดตั้งระบบ เพื่อป้องกันการวิ่งเต้น การฮั้วประมูล การเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง ประชาชนสามารถตรวจสอบการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องได้และบังคับใช้กฎหมายด้านการขัดกันของผลประโยชน์ที่เข้มงวด

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 การปราบปรามการทุจริตข้ามชาติ ประเทศที่มีคะแนนสูงสุด จำเป็นต้องมีการควบคุมความลับขององค์กร การติดสินบนต่างชาติและการกระทำผิดที่มีผู้สนับสนุนจากวิชาชีพเฉพาะ เช่นนายธนาคาร นักกฎหมาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการตรวจสอบ ติดตาม ยึดทรัพย์สินและส่งทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายคืนให้กับผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการดำเนินการเพื่อตอบสนองคำแนะนำ ผู้วิจัยในฐานะผู้แทนของหน่วยงาน ปปท. เห็นว่า “ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่อต้านการทุจริต ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับภาคประชาสังคมและภาคเอกชน” กล่าวคือ องค์กรต่อต้านการทุจริต ควรร่วมมือกับภาคประชาสังคม สนับสนุนทรัพยากรและให้อำนาจหน้าที่หน่วยงานหรือองค์กรจากภาคประชาสังคม ให้เข้ามาเข้ามาถ่วงดุลเพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยให้เข้ามาร่วมตรวจสอบ ฝ่าจับผิด แจ้งเบาะแสการทุจริตของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันมีโครงการที่ดำเนินงานอยู่แล้ว ซึ่งรัฐบาลและองค์กรต่อต้านการทุจริตในประเทศไทย สามารถเข้าไปสร้างความร่วมมือได้เลย เช่น โครงการจับตาไม่ให้ใครโกง (Corruption Watch) หรือโครงการเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันของเพจต้องแฉ และโครงการหมาเฝ้าบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ในส่วนการดำเนินการในส่วนนี้ก็คือการเสริมความโปร่งใสด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้มากที่สุด โดยเฉพาะข้อมูลการจัดสรรงบประมาณ การใช้จ่ายของภาครัฐ ความคืบหน้าการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและเข้าใจได้ง่ายมากที่สุด ปัจจุบันมีการพัฒนาเครื่องมือผู้

โก่งภาคประชาชน นั้นคือ แพลตฟอร์ม ACT Ai โดยองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) หรือ ACT โดยประชาชนสามารถเข้าใช้เครื่องมือ ACT Ai เพื่อสืบค้นข้อมูลโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และตรวจสอบความโปร่งใส ของรายละเอียดโครงการ งบประมาณ และบริษัทชนะการประมูล โดยหลังตรวจสอบ ACT ได้พัฒนาเครื่องมือ Corruption Watch ในรูปแบบ Line Official Account เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนการร่วมจับตาและส่งข้อมูลเหตุสงสัยทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีอย่างมากที่หน่วยงานภาครัฐสามารถร่วมมือกับ ACT ในการพัฒนาฐานข้อมูลเปิดร่วมกันได้ทันที

แผนภาพที่ 4-1 แพลตฟอร์ม ACT Ai

ที่มา : เว็บไซต์ ACT Ai, 2566

ในส่วนของภาคเอกชนมีแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2553 โดยมุ่งสร้างและขยายแนวร่วมในภาคเอกชน เพื่อสร้างกระแสการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการที่จะปฏิเสธการรับและจ่ายสินบน รวมถึงการทุจริตคอร์รัปชันในทุกรูปแบบ ซึ่งจะช่วยสร้างระบบนิเวศของการทำธุรกิจที่โปร่งใส นอกจากนี้ CAC ยังทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับภาคธุรกิจเอกชน โดยการประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ อาทิ สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงเรื่องปัญหาคอร์รัปชันที่ภาคเอกชนประสบ

นอกจากนี้ในส่วนของ การดำเนินการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะในข้อที่ 3 และ 4 การลดอิทธิพลขององค์กรภาคเอกชนและบริษัทในการล็อบบี้เชิงนโยบายให้น้อยลง โดยการบังคับใช้กฎระเบียบด้านผลประโยชน์ทับซ้อนที่เข้มงวดและเคร่งครัด ซึ่งปัจจุบันภาคประชาสังคมและเอกชนนำโดย WeVis ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่รวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตรวจสอบพรรคการเมือง ได้ร่วมมือกับ

บริษัท HAND social enterprise และบริษัท Creden ได้ร่วมกันดำเนินโครงการพัฒนาแพลตฟอร์มเปิดเผยข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้อมูลธุรกิจและการถือหุ้น และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลของผู้แทนของตนเอง เป็นอีกหนึ่งความร่วมมือที่ภาครัฐ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ ปปช. สามารถให้การสนับสนุนได้โดยทันทีด้วยการเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลที่จำเป็นในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการดำรงตำแหน่ง

2. หน่วยงานภาครัฐ

จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อผลักดันและบูรณาการติดตามการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทย หัวข้อ “Tac Team Thailand (Together against Corruption) เพื่อเพิ่มคะแนนและลดอันดับ CPI ของประเทศไทย” ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ZOOM Application) เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2564 นั้น ซึ่งมีผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ เข้าร่วมการประชุมฯ สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

2.1 สำนักงาน ป.ป.ช. มีข้อเสนอแนะว่า ต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยสิ่งสำคัญที่ควรมุ่งเน้น คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งแต่ระดับวันเด็กไปจนถึงวัยทำงาน

2.2 สำนักงาน ป.ป.ท.

2.2.1 การใช้มาตรการด้านการป้องกัน และตรวจสอบในการใช้งบประมาณของหน่วยงานรัฐ โดยสำนักงาน ป.ป.ท. ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการของ คอตช. เป็นศูนย์กลางรับเรื่องราวร้องเรียนของประชาชนที่รายงานความไม่โปร่งใส โดยประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกในการบูรณาการร่วมกับ สำนักงาน ป.ป.ง. กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งมีภารกิจหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวก บูรณาการด้านข้อมูล รับเรื่องร้องเรียนการที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามพ.ร.บ. การอำนวยความสะดวกฯ รวมถึงแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรม

2.2.2 การผลักดันให้หน่วยงานมีการประเมินความเสี่ยงการทุจริต โดยกำหนดกรอบการดำเนินการเพื่อวางระบบการประเมินความเสี่ยงการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นในทิศทางเดียวกัน

2.3 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อเสนอแนะว่าเนื่องจากค่าคะแนน CPI เป็นการวัดการรับรู้ของผู้ตอบแบบสำรวจ ดังนั้นควรเน้นไปที่การสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนมากขึ้น การแก้ไขกฎหมายที่เอื้อต่อการใช้ดุลพินิจ และการเบิกจ่ายงบประมาณที่คุ้มค่า

2.4 สำนักงาน ก.พ.ร. มีข้อเสนอว่าการยกระดับค่าคะแนน CPI ต้องเน้นไปที่การสื่อสาร สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการทุจริต ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยยกระดับ CPI จำนวน 5 เครื่องมือ ได้แก่

2.4.1 การดำเนินการผลักดันตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 โดยปรับลดสำเนาเอกสาร ลดขั้นตอน/ระยะเวลาการพิจารณาใบอนุญาต ซึ่งนำไปสู่การลดทุจริตในการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐได้นอกจากนี้ ผลักดันให้เกิดการจัดทำแบบฟอร์มเอกสารราชการ 2 ภาษา ซึ่งสามารถลดภาระเอกสารในการจ้างแปล และลดค่าใช้จ่ายให้กับประชาชน

2.4.2 Ease of Doing Business (EoDB) เป็นการประเมินความสะดวกในการติดต่อราชการ ภายใต้แนวคิด “ง่ายขึ้น ดีขึ้น ถูกลง” นำไปสู่การเป็น smart regulation โดยการขับเคลื่อนการให้บริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) ของภาครัฐ ประกอบด้วย การทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบและปรับปรุงกระบวนการ โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นระบบ e-Service

2.4.3 ธรรมาภิบาลภาครัฐ เน้นส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลภาครัฐเพื่อนำไปสู่การบริการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความสำเร็จในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ

2.4.4 การมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยรับฟังความคิดเห็นของภาคเอกชนและประชาชน มาปรับปรุงงานบริการภาครัฐ

2.4.5 แนวคิดระบบราชการ 4.0 โดยมาจากปัจจัยความสำเร็จ 3 ประการ คือ การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคอื่น ๆ การสร้างนวัตกรรม และการปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลให้ระบบราชการเกิดความโปร่งใส โดยใช้แนวคิดเรื่องการสร้างมาตรฐานด้านการบริการรูปแบบใหม่ เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจ ลดช่องว่างโอกาสในการเรียกรับผลประโยชน์ ส่งเสริมการให้บริการในรูปแบบ Automated Processing นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการโดยไม่ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ (Zero Touch) และการผลักดันการให้บริการแบบออนไลน์ (e-Service) ของภาครัฐ

จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ผู้วิจัยสรุปแนวทางการยกระดับค่าคะแนน CPI ต้องประกอบไปด้วย 1) การปลูกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตให้กับประชาชน 2) การสื่อสาร สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการทุจริต โดยใช้เครื่องมือของภาครัฐที่มี 3) การใช้กลไกของภาครัฐที่เป็นการบูรณาการร่วมกันเชื่อมโยงกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาการทุจริต 4) การวางระบบการประเมินความเสี่ยงการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นในทิศทางเดียวกัน 5) การแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนที่เป็นการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3. ภาคประชาสังคม

ในส่วนการวิเคราะห์จากภาคประชาสังคมที่น่าสนใจ ได้แก่ เว็บไซต์ thaipublica (2566) ซึ่งได้วิเคราะห์สถิติ 10 ปีย้อนหลัง (2013-2022) โดยมองว่าปัญหาความไม่โปร่งใсыังคงไม่

เปลี่ยนแปลง และถ้าหากวิเคราะห์ประเทศที่ขยับค่าดัชนี CPI สูงขึ้น ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมานั้น มีปัจจัยสำคัญอยู่ 5 ประการ ได้แก่

1. ปฏิรูปการจัดซื้อจัดจ้าง เน้นนำระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (E-Procurement) มาใช้ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการจัดหาและสามารถติดตามตรวจสอบกระบวนการทำงานได้

2. เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล

3. การสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน

4. การเคลื่อนไหวของกลุ่มสื่อ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน

5. ความตั้งใจจริงของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายจริงจัง

กล่าวโดยสรุปคือเน้นให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างความโปร่งใส การสร้างความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนในการต่อต้านการคอร์รัปชัน เช่นเดียวกับคำแนะนำของ TI แต่ได้เพิ่มเติมในประเด็นของการบังคับใช้ “กฎหมาย” ที่จริงจัง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ความตั้งใจจริงของรัฐบาล

ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI

จากการศึกษาปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ในบทที่ 3 การดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ในต่างประเทศ และข้อเสนอแนะในการยกระดับค่าคะแนน CPI จากแหล่งต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ประชาชนโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 115 คน สามารถสรุปปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เพื่อยกระดับคะแนน CPI ดังนี้

1. ความเข้มแข็งและตั้งใจจริงของผู้นำภาครัฐและองค์กรต่อต้านการทุจริตของภาครัฐในการจัดการปัญหาการทุจริต เนื่องจากความสำเร็จของกฎหมาย เวียดนาม และเกาหลีใต้ ทำให้เห็นว่าผู้นำที่ไม่สนใจต่ออิทธิพลทางการเมืองและผลประโยชน์ใด ๆ และระบบในการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของผู้ประเมินได้จริง ประกอบกับวัฒนธรรมระบบราชการของประเทศไทย ที่อิงอยู่กับระบบสายการบังคับบัญชาและการอุปถัมภ์กับผู้มีอิทธิพลภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง หรือนายทุนภาคเอกชน ซึ่งส่งผลทำให้ระบบการตรวจสอบการทุจริตอ่อนแอ และการปิดบัง/ปิดกั้นข้อมูลข่าวสารของภาครัฐที่สังคมต้องการคำตอบ เกิดขึ้นเป็นปกติ อาทิ คดี พล.อ. ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรทราบ กรณีไม่แสดงว่ามีนาฬิกาข้อมือและแหวนประดับหลายรายการต่อ ป.ป.ช. ซึ่งต่อมาเมื่อเดือน ธ.ค. 2561 หลังจกมีการสอบสวนเรื่องนี้ ป.ป.ช.

ก็มีมติให้ตีตกเรื่องนี้ไป โดยอ้างว่าไม่มีมูลเพียงพอให้เชื่อได้ว่า พล.อ.ประวิตร จงใจยื่นบัญชีทรัพย์สินเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง ความแคลงใจดังกล่าวทำให้นายวีระ สมความคิด ยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง จนนำมาสู่คำพิพากษาล่าสุดนี้ ซึ่งศาลปกครองสูงสุด มีคำพิพากษาให้ ป.ป.ช. เปิดเผยแพร่รายงานการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการได้สวนคดีดังกล่าว ทั้งนี้กรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ยกมานี้ ถือเป็นภาพสะท้อนต่อระบบราชการไทย ดังนั้น การสร้างผู้นำภาครัฐที่มีความกล้าหาญและการวางระบบการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็งจะเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้น

2. คุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐ มีปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 ข้อมูลข่าวสารภาครัฐแบบ 2 ภาษาขึ้นไป เนื่องจากการประเมินระดับค่าคะแนน CPI โดยส่วนใหญ่เป็นการประเมินจากแหล่งข้อมูลหรือผู้ประเมินต่างชาติ

2.2 ความครบถ้วนและทันสมัยของข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.3 ความน่าสนใจของข้อมูลข่าวสาร เพื่อกระตุ้นความสนใจและความตื่นตัวให้กับภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ

2.4 รูปแบบชุดข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยควรอยู่ในรูปแบบเป็นตารางหรือรูปแบบที่มีโครงสร้าง เช่น CSV, XLS, XLSX, XML, JSON ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่เผยแพร่ได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

2.5 ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ซ้ำซ้อนสร้างความสับสน กล่าวคือ ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์และเกาหลีใต้ ซึ่งมีความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีแนวทางการพัฒนาแพลตฟอร์ม ที่เชื่อมโยงการให้บริการดิจิทัลของหน่วยงานราชการต่าง ๆ แบบครบวงจรในแพลตฟอร์มเดียว แต่ประเทศไทยในปัจจุบันกลับมีแอปพลิเคชันจากหน่วยงานภาครัฐเป็นจำนวนมาก อาทิ เป๋าตัง ไทยชนะ หมอพร้อม หมอชนะ คู่มือประชาชน RD SMART TAX เป็นต้น

3. เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการภาครัฐ หรือ การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการภาครัฐ นอกจากจะเป็นไปตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และเป็นการพัฒนาตามแนวทางของระบบราชการ 4.0 แล้วนั้น ยังมีตัวแบบต่างประเทศที่มีแนวทางการพัฒนาระบบราชการให้สามารถเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน เข้ามาสู่ระบบการทำงานของภาครัฐอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะประเทศที่ได้รับการประเมินค่าคะแนน CPI เป็นอันดับ 1 ของโลกอย่างประเทศเดนมาร์ก ก็ได้รับการประเมินให้เป็นประเทศที่มีค่าเฉลี่ยในการเป็น e-Government สูงที่สุดในโลกเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในการบริหารจัดการของภาครัฐ เป็นการอำนวยความสะดวกให้ภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐได้สะดวกขึ้น สลายการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งยังอาจอิงอยู่ค่านิยมระบบศักดินา ระบบอุปถัมภ์ อันเป็นอุปสรรคต่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในประเทศไทย และการที่ข้อมูลทุกอย่างอยู่ในระบบทำให้ต่อการตรวจสอบ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของภาครัฐไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนจับต้องไม่ได้ หรือยากต่อการเข้าถึงอีกต่อไป หากภาครัฐให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเป็น e-Government

4. จิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและกล้าที่จะต่อต้านการทุจริต ซึ่งประเด็นการสร้างจิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสำเร็จของต่างประเทศ ซึ่งประเทศที่มีค่าคะแนนอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลก ได้แก่ เดนมาร์ก สิงคโปร์ ภูฏาน และเกาหลีใต้ จะให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตเป็นอย่างยิ่ง และยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสำนักงาน ป.ป.ช. ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ในขณะที่เราจะได้เห็นความล้มเหลวของประเทศที่ผู้นำและเจ้าหน้าที่ภาครัฐขาดจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริต เช่น โชมาเลีย และซีเรีย จนนำมาสู่ปัญหาการคอร์รัปชันทุกหย่อมหญ้า และสงครามกลางเมืองในที่สุด ซึ่งส่งผลให้ไม่ได้รับความเชื่อมั่นในสายตาชาวโลก ทำให้ให้ค่าคะแนน CPI อยู่ในลำดับสุดท้าย ในส่วนของความกล้าที่จะต่อต้านการทุจริตของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้ภาคประชาชนมีความพร้อมในการสนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐตรวจสอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจทัศนคติประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน พบว่ามีทัศนคติรังเกียจการทุจริตพร้อมทั้งมีความกล้าที่จะต่อต้าน ซึ่งนับเป็นสัญญาณอันดีที่ภาคประชาชนมีความตื่นตัวและความพร้อม โดยผลสำรวจมีรายละเอียด ตามแผนภาพที่ 4-1 ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ

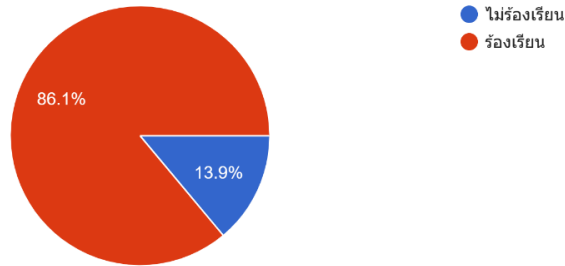
แผนภาพที่ 4-2 ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ

3. ท่านรู้สึกอย่างไรหากพบเห็นหรือได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพฤติกรรมทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริตของภาครัฐ
คำตอบ 115 ข้อ

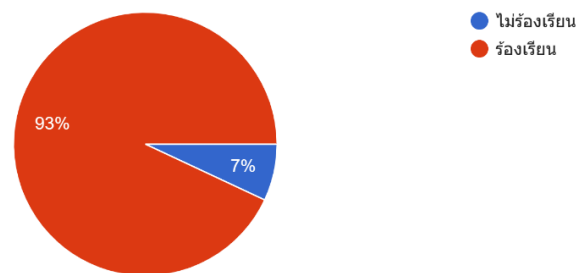

แผนภาพที่ 4-2 ผลการสำรวจด้านการประชาสัมพันธ์มาตรการและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ (ต่อ)

4. หากท่านพบเจอเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐกระทำการทุจริต ท่านพร้อมจะร้องเรียน หรือแจ้งส่วนที่เกี่ยวข้องหรือไม่
คำตอบ 115 ข้อ

5. หากท่านได้รับความไม่ยุติธรรม โดนเอาผิดเอาเปรียบ จากเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานภาครัฐ ท่านพร้อมจะร้องเรียน หรือแจ้งส่วนที่เกี่ยวข้องหรือไม่
คำตอบ 115 ข้อ

ที่มา : ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 115 คน

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างจิตสำนึกถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในส่งเสริมให้เกิดการป้องกันการทุจริต ในส่วนของการปราบปรามการทุจริตต้องมีจิตสำนึกที่ควบคู่กับความกล้าที่จะต่อต้านการทุจริต ซึ่งหากพัฒนาทั้งสองอย่างให้สามารถเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะในระดับเยาวชน จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ จะถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยภาคประชาชน และภาคประชาสังคม เพื่อจรรโลงสังคมที่โปร่งใสต่อไป

5. บทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน

ปัจจุบันบทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน ในการต่อต้านการทุจริตนี้ เป็นปัจจัยที่มีความกระตือรือร้น “มากที่สุด” อาทิ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) (Anti-Corruption Organization of Thailand : ACT) ซึ่งได้ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรมในการต่อต้านการทุจริต และเครื่องมือ ACTAi ซึ่งเป็นเครื่องมือผู้เฝ้าระวังภาคประชาชน ระบบตรวจสอบ

ความโปร่งใส และแหล่งข้อมูลโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ. ในส่วนด้านสื่อมวลชนได้แก่ รายการคอลัมน์หมายเลข 7 สำนักข่าวอิศรา สำนักข่าว Thaipublica และสื่อออนไลน์ อาทิ เพจปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน CSI LA รวมถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ที่มีความตื่นตัวในการการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ของภาครัฐ อาทิ ข้อมูลการรับส่วยต่างๆ ของวงการตำรวจที่คุณชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ ออกมาแฉ ในส่วนของภาคเอกชนนั้นได้มีการรวมตัวกันในรูปของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai-IOD) หรือ แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ที่ขับเคลื่อนเรื่องต่อต้านการจ่ายสินบนของภาคเอกชนมาเป็นระยะเวลาอันแล้ว ซึ่งบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมานี้ หากได้รับการสนับสนุนและเปิดกว้างจากภาครัฐ เช่นเดียวกับประเทศเดนมาร์ก และเกาหลีใต้ จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้ค่าคะแนน CPI มีคะแนนสูงขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน เป็นภาคส่วนที่มีพลังในการสร้างแรงกดดันไปสู่ภาครัฐ ในการตอบคำถามสังคม และแสดงความโปร่งใส ด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน และจากตัวอย่าง กรณีประเทศโซมาเลีย ซึ่ง Transparency International ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นประเทศ ที่สื่อมวลชนได้รับความคุ้มครองน้อยที่สุด และยังมีการทำร้ายสื่อมวลชน ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน รวมไปถึงภาคเอกชนก็ได้รับความเสียหายอย่างมากจากการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้คะแนน CPI อยู่ลำดับท้ายของการประเมินมาโดยตลอด

6. ความสนใจของประชาชนในประเด็นการทุจริตของภาครัฐ

จากประเด็นปัญหาที่ได้ศึกษาในบทที่ 3 พบว่าความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความสนใจการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีอยู่น้อย โดยความสนใจข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อการตรวจสอบความคืบหน้าการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ ผลการใช้จ่ายงบประมาณ/การประมูล/การจัดซื้อจัดจ้าง/การให้สัมปทาน และผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในสามลำดับสุดท้ายตามลำดับ ซึ่งปัจจัยในส่วนนี้มีความสำคัญมาก กล่าวคือ หากภาครัฐเร่งดำเนินการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ แต่ประชาชนผู้รับบริการไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ก็เปรียบเสมือน “การตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ” โดยที่พลังการตรวจสอบและกดดันการทำงานของรัฐบาล พรรคการเมือง หรือหน่วยงานภาครัฐ จากภาคส่วนที่ใหญ่ที่สุดของสังคมไม่เกิดขึ้น ปัญหาการทุจริตที่ได้รับการเพิกเฉยจากสังคมส่วนใหญ่ ก็จะสามารถดำรงอยู่ได้ หากไม่เข้าไปกระทบชีวิตประจำวันของประชาชน การสร้างปัจจัยด้านความสนใจของประชาชนต่อการทำงานของภาครัฐ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และมีความสอดคล้องกับปัจจัยอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ความน่าสนใจของข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ การปลูกฝังจิตสำนึกด้านการต่อต้านการทุจริต บทบาทของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน ในการกระตุ้นความสนใจของประชาชน รวมไปถึงความจริงใจของผู้นำภาครัฐในการ

สนับสนุนส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินงาน และตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ซึ่งเราจะเห็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในประเทศเดนมาร์กที่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนเป็นอย่างมากด้วยการสร้างวัฒนธรรมของการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ให้กับคนในประเทศ โดยที่ภาครัฐเองก็พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบด้วยตนเองผ่านช่องทางที่หลากหลาย

7. กฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอันเกิดจากช่องว่างทางกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ในขณะที่การปรับแก้กฎหมายฉบับใหม่ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. ซึ่งจะเป็นตัวบทกฎหมายที่นำมาบังคับใช้แทน พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 กลับขยายข้อยกเว้นของหน่วยงานรัฐที่จะไม่เปิดเผยและจัดหาข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน/สาธารณชน/ผู้ร้องขอข้อมูลให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งหากร่างกฎหมายฯ ซึ่งมีแนวโน้มส่อไปในทางกีดกันข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ฉบับนี้ผ่าน จะยิ่งทำให้ภาพความโปร่งใสของประเทศไทยลดลงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง ร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ซึ่งมีแนวโน้มเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน ดังนั้นจากที่ได้กล่าวมานี้ร่างกฎหมายฉบับใหม่ต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ อาจจะเป็นสิ่งที่สวนทางกับแนวทางการประเมินของ TI และความสำเร็จของประเทศที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต้นๆของโลก ดังนั้นปัจจัยด้านกฎหมายฯ ที่ควรคำนึงถึงคือ กฎหมาย หรือ ฎีกะเบียบใด ๆ ที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด และเป็นกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชน

8. วัฒนธรรมองค์กรตามแนวทางระบบราชการ 4.0 ซึ่งเป็นหนึ่งในคำแนะนำของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ผู้วิจัยเห็นด้วยตามแนวทางดังกล่าว โดยพื้นฐานของระบบราชการ 4.0 มีที่มาจากการทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นปัจจัยที่มีความสอดคล้องและก่อให้เกิดปัจจัยในข้อ 1-7 ตามมา โดยการปรับองค์กรภาครัฐ ให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวประกอบด้วย

8.1 การเปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน โดยต้องมีความเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน โดยบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ หรือมีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน และสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ ตลอดจนเปิดกว้างให้กลไกหรือภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วม ขณะเดียวกันก็ยังคงเชื่อมโยงการทำงานในภาครัฐด้วยกันเองให้มีเอกภาพและสอดรับประสานกัน

8.2 ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องทำงานเชิงรุกมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน

8.3 มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย โดยต้องทำงานอย่างเตรียมการณืไว้ล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่ม และประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน

หากผลักดันรูปแบบการทำงานตามที่ได้กล่าวไปให้เกิดขึ้นจนเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมนี้ นอกจากจะช่วยเป็นแรงสนับสนุนการเสริมสร้างความโปร่งใสแล้ว ยังจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยก่อนหน้านี้ให้ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนน CPI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI

การดำเนินการของภาครัฐในการยกระดับค่าคะแนน CPI มีความตื่นตัวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ ปี 60 จากการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 1-3 แผนงานเชิงรุกของรัฐบาล : การยกระดับคะแนน CPI พ.ศ. 2565-2567 และแผนปฏิบัติการแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2565 - 2567 ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางที่แหล่งข้อมูลการประเมิน CPI ดังนั้นการเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI ของงานวิจัยนี้ จะเป็นการนำเสนอประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้ความสำคัญและเป็นประเด็นเพิ่มเติมจากแผนงานที่มีอยู่ เพื่อแก้ไขปัญหาตามที่ได้ศึกษาในบทที่ 3

1. ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

1.1 การสร้างความร่วมมือกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือภาคประชาสังคม และองค์กรภาคเอกชน พร้อมทั้งสร้างระบบรองรับกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของภาคส่วนดังกล่าว ด้วยการทำงานร่วมกัน สนับสนุนข้อมูลหรือฐานข้อมูลการดำเนินงานขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ ซึ่งการสนับสนุนบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ นี้ โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกการทำงานร่วมกันหลาย ๆ รูปแบบความร่วมมือ นอกจากจะเป็นการลดภาระและความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของภาครัฐในประเด็นด้านการต่อต้านการทุจริตแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในระยะยาว เนื่องจากภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ และยังมีทรัพยากรและพลังจากการรวมกลุ่ม ซึ่งสามารถเป็นพลังกดดันเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนากับภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกิจกรรม/โครงการที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถสานต่อร่วมกันได้ทันที

1.1.1 ภาคประชาสังคม ได้แก่ แพลตฟอร์ม ACT Ai ขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) โดยภาครัฐสามารถสนับสนุนฐานข้อมูลความคืบหน้าโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รายละเอียดโครงการ งบประมาณ ขั้นตอน/รายละเอียดการประมูล บริษัทชนะการประมูล ซึ่งเป็นโอกาสที่ตืออย่างมากที่สุดที่หน่วยงานภาครัฐสามารถร่วมมือกับ ACT ในการพัฒนาฐานข้อมูลเปิดร่วมกันได้ทันที หรือเพจ “สายไหมต้องรอด” ซึ่งเป็นกลุ่มจิตอาสาในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน และประสานงานช่วยเหลือ ซึ่งสำนักงานเขตสายไหม สามารถสนับสนุนการทำงานของเพจ โดยการทำงานร่วมกัน โดยใช้เพจเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรับเรื่องร้องเรียนได้โดยตรง

1.1.2 ภาคเอกชนที่ปัจจุบันมีแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ที่ขับเคลื่อนการสร้างโปร่งใสของระบบธุรกิจ และการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการ CAC Change Agent ที่จะให้การสนับสนุนการทำงานกับคู่ค้าที่โปร่งใส ซึ่งภาครัฐสามารถต่อยอดโครงการดังกล่าว อาทิ การสนับสนุนข้อมูลการปลดการร้องเรียนเรื่องรับสินบนเพื่อรับรองบริษัทที่แสดงเจตนาสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้เพื่อลดความเสียหายบริษัทเอกชนที่อยู่ในโครงการของ CAC เนื่องจากมีข้อจำกัดที่จะไม่ติดสินบนทุกรูปแบบ ภาครัฐควรพิจารณาให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทที่เข้าร่วมโครงการด้วย

1.1.3 การทำงานเชิงรุกร่วมกับสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ซึ่งในส่วนนี้ต้องสร้างความรู้สึกให้กับสื่อมวลชน หรือภาคประชาสังคมว่าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองภาคส่วนนี้ไม่ใช่ชั่วคราวข้าม ในลักษณะที่ฝ่ายรัฐถูกเฝ้าจับผิดเพียงอย่างเดียว แต่หน่วยงานภาครัฐพร้อมที่จะสนับสนุนข้อมูลข่าวสารในประเด็นที่เป็นที่อาจเป็นข้อเคลือบแคลงสงสัยให้ด้วย เช่น การสนับสนุนสื่อ Infographic หรือ วิดีทัศน์ ในรูปแบบสองภาษา รายงานความคืบหน้าโครงการกิจกรรมต่าง ๆ การใช้จ่ายงบประมาณ สถิติข้อมูลการดำเนินงานที่สำคัญ ซึ่งยังเป็นการอาศัยพลังสื่อจากภาคส่วนต่าง ๆ นอกเหนือไปจากสื่อที่ภาครัฐมีอยู่ ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐโดยตรง ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชน และต่างชาติได้มากกว่า

1.2 การบูรณาการการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และระบบฐานข้อมูลรวม ที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสาร และใช้งานระบบ โดยมีเป้าประสงค์ที่สำคัญในการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้กับภาคประชาชนในทุกระดับอย่างทั่วถึงและต้องไม่สับสน ทั้งนี้การดำเนินการบูรณาการการทำงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ได้เริ่มดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว อาทิ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่ายังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของประชาชนมากนัก นอกจากนี้ก็มีบทเรียนจากช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งจากผลการสำรวจข้อมูลในบทที่ 3 เช่นเดียวกัน พบว่ามีผู้พลาดการบริการและตกหล่นข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐมากถึง

42.6 % ซึ่งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตรงนี้ควรได้รับการกระจายอย่างทั่วถึง ไม่ตกเป็นของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสในการรับรู้มากกว่า หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ใกล้ทรัพยากร นอกจากนี้ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยสอดคล้องกับประชาชนผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งในประเด็นช่องทางข้อมูลข่าวสารในช่วงที่เกิดวิกฤตมีความหลากหลายจนเกิดความสับสน เช่น แอปพลิเคชันเป่าตัง หมอพร้อม หมอชนะ ซึ่งมีที่มาจากหน่วยงานใดหน่วยงานมัน และประชาชนส่วนหนึ่งก็เกิดความสับสนตามมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรให้ความสำคัญในการบูรณาการการทำงานจากหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน จัดระเบียบและหมวดหมู่กลุ่มงานเดียวกัน และพัฒนาประเด็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ร่วมกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน ลดความสับสน อาทิ งานด้านการตรวจสอบการทุจริต และการจัดการต่อข้อร้องเรียนควรมีบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. สตช. เป็นต้น และดำเนินการพัฒนาระบบช่องทางเชื่อมโยงกับประชาชน สื่อในการนำเสนอ/ ประชาสัมพันธ์ให้มีคุณภาพ ทันสมัย เข้าถึงและครอบคลุมตรงตามความต้องการของประชาชน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 1.3

1.3 การพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐในรูปแบบการทำ Content Marketing หรือ การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้คอนเทนต์เป็นสื่อกลาง ไม่ว่าจะเพื่อแจ้งเพื่อทราบ เพื่อชักชวน เพื่อให้ความรู้ ฯลฯ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างความสนใจให้กับประชาชน ข้อมูลข่าวสารภาครัฐ จะไม่เป็นเรื่องที่น่าเบื่ออีกต่อไป ยกตัวอย่างกลยุทธ์ของพรรคก้าวไกล ในการหาเสียงที่ใช้สื่อออนไลน์ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอย่าง TikTok หรือ Facebook ทำการสื่อสารด้วยการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเป็นแบรนด์ของพรรค การสร้างภาพอุดมคติในอนาคต การเผยแพร่ประวัติความสำเร็จและคุณสมบัติที่โดดเด่นของหัวหน้าพรรคซึ่งเหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนการสร้างเทรนด์คำพูดติดปาก “สู้รักพอ” และอื่น ๆ อีกมากมาย จนทำให้เรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่น่าสนใจในหมู่วัยรุ่นและวัยทำงาน ซึ่งการทำ Content Marketing นี้หากนำมาประยุกต์ใช้ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐควบคู่กับการสร้างจิตสำนึก จะช่วยสร้างความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความสนใจการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐอีกด้วย

1.4 การเร่งยกระดับ GovTech หรือ Government Technology เพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างเต็มตัว สืบเนื่องจากการศึกษาจุดแข็งของต่างประเทศในประเด็นการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการของภาครัฐ ครอบคลุมบริการสาธารณะต่าง ๆ สามารถทำงานผ่านออนไลน์ได้ อำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเข้าถึงบริการภาครัฐแบบโปร่งใส เปิดเผย มีผลต่อการลดปัญหาการคอร์รัปชัน เนื่องจากการลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ การลดช่องว่างระหว่างภาครัฐและประชาชน และตัดช่องเล็กช่องน้อยรอบด้านบนเส้นทางการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ ซึ่งสามารถยกระดับค่าคะแนน CPI ได้จริง อาทิ ประเทศเดนมาร์ก ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการประเมินค่าคะแนน

CPI อันดับ 1 ของโลก การจัดอันดับ E-Government Survey 2022 เป็นอันดับ 1 ของโลกด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้มีการดำเนินการที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำมาปรับใช้ ดังนี้

1.3.1 ประเทศสิงคโปร์ คะแนน CPI ปี 65 อยู่อันดับที่ 5 ของโลก ซึ่งมีการจัดตั้งหน่วยงาน GovTech ขึ้น เพื่อให้บริการด้านดิจิทัลแก่ประชาชนสิงคโปร์ทุกคน โดยมีโครงการจำนวนมากที่เกิดขึ้น จุดเด่นของสิงคโปร์ คือการพยายามเชื่อมโยงฐานข้อมูลขนาดใหญ่เอาไว้ในจุดเดียว เพื่อให้บริการประชาชนแบบ One stop service สอดคล้องกับแนวคิดตามข้อ 1.1 เช่น บัญชี SingPass และ CorpPass บริการสื่อกลางของรัฐบาลสิงคโปร์ที่จัดไว้ให้ประชาชนและภาคธุรกิจ โดยมีบริการออนไลน์ภาครัฐทั้งหมด 140 บริการ รวมถึงแพลตฟอร์ม MyInfo ที่รวมข้อมูลและเอกสารสำคัญของประชาชนไว้ เพื่อทำธุรกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ หรือแอปพลิเคชัน One Service ที่ประชาชนสามารถร้องเรียนหรือแจ้งเรื่องถึงเทศบาลทางออนไลน์ได้ทันที

1.3.2 ประเทศเอสโตเนีย คะแนน CPI ปี 65 อยู่อันดับที่ 14 ของโลก มีความโดดเด่นในการนำ GovTech มาใช้งาน การเก็บ Data ทั้งประเทศ เก็บเพียงชุดเดียวเท่านั้น หน่วยงานต่าง ๆ ไม่สะสมข้อมูลไว้เอง เมื่อประชาชนอยากได้ข้อมูลเหล่านี้ ก็สามารถเข้าไปที่ระบบศูนย์กลางเรียกว่า X-Road นอกจากนี้ได้ดำเนินการล้างระบบเอกสารภาครัฐเปลี่ยนมาใช้ระบบออนไลน์เกือบทั้งหมด แม้กระทั่งการเลือกตั้งก็สามารถเลือกตั้งโดยระบบออนไลน์ หรือ ระบบ i-Voting หรือการจดทะเบียนบริษัทด้วยระบบดิจิทัล ใช้เวลาเพียงแค่ 18 นาที (เป็นสถิติโลกที่กินเนสส์รับรองตั้งแต่ปี 2009) ทั้งนี้มีเพียงแค่ 3 บริการที่ภาครัฐไม่อนุญาตให้ทำผ่านระบบดิจิทัล คือ การจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่าร้าง และการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

1.3.3 ประเทศชิลี คะแนน CPI ปี 65 อยู่อันดับที่ 27 ของโลก มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการต่อต้านการคอร์รัปชันด้านสาธารณสุขของภาครัฐ เรียกว่า ระบบบริการสุขภาพแห่งชาติ (CENABAST) เป็นการนำระบบการจัดซื้อออนไลน์มาใช้ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการจัดหายา อาหาร เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์การแพทย์ให้แก่สถานพยาบาลต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งระบบนี้ นอกจากจะช่วยสร้างความโปร่งใสในภาครัฐแล้วยังช่วยลดต้นทุนการจัดซื้อในภาครัฐได้อีกด้วย

สำหรับระบบราชการไทยสามารถนำเอาตัวอย่าง (Model) มาปรับใช้ให้เหมาะสมได้ตามบริบทของวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนความพร้อมของงบประมาณและศักยภาพของบุคลากร โดยเน้นไปที่การเปลี่ยนระบบราชการ ให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลแบบ One Data และ Open Government เพื่อทำให้เกิดการโปร่งใส ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างสะดวก

2. ด้านการปฏิรูปกฎหมาย

โดยการผลักดันกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และต้องเป็นกฎหมายที่สนับสนุนในประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของภาครัฐและตรวจสอบการทุจริต ไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้

กฎหมาย หรือการเสนอร่างกฎหมายใหม่ก็ตาม สืบเนื่องมาจากคำแนะนำของ TI ในปี 2566 ที่ระบุว่า “นานาประเทศควรให้ความสำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจบริหาร ตุลาการและนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพทางสังคม ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลภาครัฐผ่านระบบสารสนเทศ การจำกัดการใช้สิทธิพลทางการเมือง” (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2566) ซึ่งกฎหมายที่เป็นอุปสรรคตามที่ได้กล่าวไปนั้น ก็คือกฎหมายที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาก มีข้อความในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร และขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึง/ นำเสนอข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เช่น ร่าง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. และ ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ซึ่งถ้าหากร่างกฎหมายทั้งสองผ่านการพิจารณา อาจมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการปิดบังข้อมูลข่าวสาร การจำกัดสิทธิของสื่อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความโปร่งใสของประเทศ และความเชื่อมั่นของนักลงทุน อาทิ ประเด็นปัญหาเรื่องการผลักดันโครงการนิคมอุตสาหกรรม/เมืองอุตสาหกรรมอนาคต/เขตเศรษฐกิจพิเศษเฉพาะกิจที่ อ.จะนะ จ.สงขลา ที่ถูกผลักดันจากองค์กรกลุ่มสมระหว่างทหาร ตำรวจ ข้าราชการ หน่วยอื่นและพลเรือนอย่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศ.อบต.) ก็อาจปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและสุขภาพต่อประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโครงการดังกล่าวโดยอ้างเรื่องความมั่นคงของรัฐได้ เป็นต้น เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้กฎหมาย หรือการผลักดันร่างกฎหมายใหม่ ๆ ต้องเป็นไปตามแนวทางที่คำนึงถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพและการลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.1 การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมต่อต้านการทุจริตในทุกกระดับ ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะทำให้การพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐเกิดผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากมีการสื่อสารซึ่งกันและกันจากทั้งสองฝ่าย โดยระบบ/ช่องทาง หรือ ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ที่ถูกนำมาเผยแพร่โดยเจ้าหน้าที่และผู้บริหารภาครัฐที่มีจิตสำนึกและความจริงใจ จะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ร้องเรียน จากภาคประชาชน และประชาสังคม ที่มีจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้ประเทศที่ได้ค่าคะแนน CPI ในระดับต้น ๆ ของโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีแนวทางที่ผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

3.1.1 นักเรียน/นักศึกษา : สถานศึกษาจะต้องสร้างระบบและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมการต่อต้านการทุจริตควบคู่การจัดหลักสูตรอย่างจริงจัง ซึ่งโดยปกติแล้วเรามักคุ้นชินกับการบรรจุวิชาเกี่ยวกับจริยธรรม หรือวิชาด้านทุจริตศึกษา ไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งนั่นเป็นเพียงการท่องจำตามตำรา และการใช้เวลาในการเรียนของนักเรียน/นักศึกษา ในระยะเวลาสั้น ๆ ในขณะที่

ประเทศภูฏานซึ่งประชาชนมีจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตสูงนั้น พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและการดำรงชีวิต หรือประเทศเดนมาร์ก ที่มีวัฒนธรรมการแสดงความคิดเห็นและการต่อต้านการทุจริต เพราะฉะนั้นนอกเหนือจากการเรียนรู้ตามตำราหรือวิชาในหลักสูตรเพื่อทราบ “สถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นมาจะต้องสร้างระบบและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจัง” อาทิ การสร้างระบบและช่องทางการแสดงความคิดเห็นหรือร้องเรียนระหว่างนักเรียนนักศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและวัดในการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยการส่งเสริมการพึ่งพิงตน และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาดูงานหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการต่อต้านการทุจริต (สำนักงาน ป.ป.ช. และ สำนักงาน ป.ป.ท.) รวมไปถึงการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่ให้คุณและโทษชัดเจน และบังคับใช้ให้เห็นเป็นเยี่ยงอย่างในสถานศึกษา เพื่อทำให้เกิดความละอายในการกระทำทุจริต และสร้างความภูมิใจหากการกระทำนั้นเป็นความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

3.1.2 ประชาชนทั่วไป : การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการปลุกความกล้าในการต่อต้านการทุจริต แสดงผลดีของความซื่อสัตย์สุจริต และแสดงผลเสียที่ร้ายแรงของการทุจริต ผ่านช่องทางการสื่อสารที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่ โดยเป็นการดำเนินการเหมือนกับการทำโฆษณาของภาคเอกชน ซึ่งต้องพิจารณาว่าจะต้องทำอะไรให้ค่านิยมการต่อต้านการทุจริต การเฝ้าจับตาการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นสิ่งที่ทันสมัยและจำเป็นต้องทำ ซึ่งการทำโฆษณาประชาสัมพันธ์นี้มีตัวอย่างการดำเนินการที่เห็นเป็นรูปธรรมและได้ผลจริงในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจะสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นจะต้องมีสิ่งเร้าที่น่าสนใจเช่นเดียวกับพรรคก้าวไกล ดังนั้นการทำสื่อประชาสัมพันธ์ภาครัฐจะต้องมองว่าเป็นเรื่องใหญ่ สร้างอิทธิพลในวงกว้างได้จริง ซึ่งจะต้องมีการศึกษาสภาพแวดล้อม เทรนด์ของสังคม เหมือนกับการทำการตลาดของภาคเอกชน หรือ Content Marketing เพื่อผลิตสื่อที่ตอบโจทย์ของการปลุกความกล้าในการต่อต้านการทุจริต และสร้างจิตสำนึกให้กับภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.1.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การอบรมจริยธรรมข้าราชการที่เนื้อหาสาระต้องสลายวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบเดิม (อำนาจนิยม/อุปถัมภ์/เข้าขามเย็นขาม) เชื่อมโยงกับระบบราชการ 4.0 และประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ "เชือดไก่ให้ลิงดู" ของเกาหลีใต้ มาปรับใช้ใช้ ทั้งนี้ การดำเนินการสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วนดังนี้

1) ในการอบรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการเป็นปกติอยู่แล้ว สิ่งที่ควรพัฒนาและเพิ่มเติมเข้ามา ควรเป็นรายละเอียดและเนื้อหาของการอบรมต้องออกแบบให้เหมาะสมกับสถานะและตำแหน่งของผู้เข้ารับการอบรม และเนื้อหาสาระต้องสลายสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและกีดกันการปราบปรามและเปิดโปงการทุจริต นั่นคือวัฒนธรรมในรูปแบบเดิม และสร้างวัฒนธรรมหรือค่านิยมในรูปแบบระบบราชการ 4.0 เข้ามาแทนที่

2) การทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เห็นผลร้ายของการทำทุจริตด้วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เกิดความละอายและเกรงกลัว ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายุทธศาสตร์ในการปราบปรามการทุจริตของเกาหลีใต้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ "เชือดไก่ให้ลิงดู" สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ คือ การลงโทษในสถานหนักกับเจ้าหน้าที่ซึ่งรับสินบนและเจ้าหน้าที่ซึ่งรู้เห็นเป็นใจ ถึงขั้นโดนไล่ออกทันที และจะต้องถูกดำเนินคดีซึ่งมีโทษทั้งปรับเงินและจำคุก ซึ่งประเทศไทยมีกฎหมายและกฎระเบียบรองรับอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องทำให้เกิดขึ้นจริงโดยไม่ลุ่มอล่วย

2.2 การพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยต้องดำเนินการตั้งแต่การเปิดตำแหน่งเฉพาะด้าน การคัดเลือกเข้ารับราชการ และการพัฒนาบุคลากรภายใน ดังนี้

2.1.1 ทักษะภาษาต่างประเทศ เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินคะแนน CPI ส่วนใหญ่แล้ว จะอยู่ในภาคธุรกิจ หรือเอกชน และส่วนใหญ่จะมีที่มาจากต่างประเทศ แต่ปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ของประเทศไทย ยังเป็นภาษาไทย ส่วนหนึ่งของปัญหาเนื่องจากภาครัฐมีบุคลากรที่มีทักษะด้านภาษาอังกฤษ ในระดับเชี่ยวชาญอยู่น้อย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ ทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อสนับสนุนงานด้านการทำสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารภาครัฐ การประสานงานกับสื่อมวลชนต่างประเทศ และการชี้แจงหรือตอบคำถามต่างชาติ เป็นต้น

2.2.2 ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐ (Big Data) การพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดทำสื่อดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเสริมสร้างความโปร่งใสของภาครัฐผ่านการพัฒนาช่องทางหรือแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงภาครัฐด้วยกันเองและเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เพื่อในการติดต่อสื่อสาร การตรวจสอบการทำงาน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภาครัฐด้วยเทคโนโลยีที่เข้าถึงทุกภาคส่วนได้อย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ซึ่งมีตัวอย่างในประเทศเอสโตเนียซึ่งเป็นประเทศเกิดใหม่เมื่อปี ค.ศ.1991 ประมาณ 32 ปี แต่ปัจจุบัน เอสโตเนียกลับกลายเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อเรื่อง 'ดิจิทัล' กับสโลแกน 'The Coolest Digital Society' ซึ่งรัฐบาลได้วางรากฐานการทำ e-Estonia โดยเริ่มจากการช่วยเหลือประชาชนที่ยังไม่มีทักษะคอมพิวเตอร์ ให้ได้เรียนฟรีทั้งประเทศ จนในเวลาต่อมา ประชาชนมีพื้นฐานความรู้ด้านดิจิทัลเป็นอย่างดี จนสามารถขับเคลื่อนประเทศจนได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมแห่งข้อมูลที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และค่าคะแนน CPI ก็อยู่ในลำดับต้น ๆ ของโลก คือลำดับที่ 17 ของโลก ทั้งนี้หากนำเอาตัวอย่างของเอสโตเนียมาใช้ในระดับประเทศ นับว่าเป็นเรื่องที่ยาก เพราะต้องพัฒนาคนทั้งประเทศ แต่หากนำเอามาใช้ในระดับภาครัฐที่เน้นให้ความสำคัญต่อการสร้างทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐอย่างจริงจัง ชีตความสามารถของ

บุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลนี้เอง จะเป็นตัวเร่งสำคัญให้การขับเคลื่อนการยกระดับ GovTech ของประเทศไทยเพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” ได้อย่างเต็มตัวในอนาคตอันใกล้

2.2.3 ทักษะการทำ Content Marketing เพื่อผลิตสื่อและ Content ใช้ในการสร้างความตื่นตัวและกระตุ้นความสนใจของภาคประชาชนต่อการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนส่งสารไปยังผู้ประเมินค่าคะแนน CPI ให้เห็นภาพการสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย ซึ่งการทำ Content Marketing มีขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายสำหรับการทำ Content Marketing และการค้นหาและวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และการเลือกช่องทางสำหรับนำเสนอ Content Marketing ที่ถูกต้อง ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ต้องการบุคลากรที่มีองค์ความรู้และทักษะซึ่งจะช่วยให้เรื่องการประชาสัมพันธ์ และการชี้แจงทำความเข้าใจในประเด็นที่เป็นข้อกังขา หรือสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ความสนใจ

สรุป

การศึกษาวิจัยในบทที่ 4 นี้ ความมุ่งหมายเพื่อหาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI และหาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI ประกอบด้วย

1.1 ความเข้มแข็งและตั้งใจจริงของผู้นำภาครัฐและองค์กรต่อต้านการทุจริตของภาครัฐในการจัดการปัญหาการทุจริต

1.2 คุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารภาครัฐแบบ 2 ภาษาขึ้นไป ความครบถ้วนและทันสมัยของข้อมูล ความน่าสนใจของข้อมูลข่าวสาร รูปแบบชุดข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ซ้ำซ้อนสร้างความสับสน

1.3 เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการภาครัฐ หรือ การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government)

1.4 จิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและกล้าที่ต่อต้านการทุจริต

1.5 บทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน

1.6 ความตื่นตัวของประชาชนในประเด็นการทุจริตของภาครัฐ

1.7 กฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

1.8 วัฒนธรรมองค์กรตามแนวทางระบอบราชการ 4.0

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อยกระดับค่าคะแนน CPI แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

2.1.1 การสร้างความร่วมมือกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือภาคประชาสังคม และองค์กรภาคเอกชน พร้อมทั้งสร้างระบบรองรับกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของภาคส่วนดังกล่าวด้วยการทำงานร่วมกัน สนับสนุนข้อมูลหรือฐานข้อมูลการดำเนินงานขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้

2.1.2 การบูรณาการการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และระบบฐานข้อมูลรวม ที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารและใช้งานระบบ โดยมีเป้าประสงค์ที่สำคัญในการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้กับภาคประชาชนในทุกระดับอย่างทั่วถึงและต้องไม่สับสน

2.1.3 การพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐในรูปแบบการทำ Content Marketing

2.1.4 การเร่งยกระดับ GovTech หรือ Government Technology เพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างเต็มตัว

2.2 ด้านการปฏิรูปกฎหมาย โดยการผลักดันกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และต้องเป็นกฎหมายที่สนับสนุนในประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของภาครัฐและตรวจสอบการทุจริต

2.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.3.1 การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมต่อต้านการทุจริตในทุกระดับ ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

- นักเรียน/นักศึกษา : สถานศึกษาจะต้องสร้างระบบและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมการต่อต้านการทุจริตควบคู่การจัดหลักสูตรอย่างจริงจัง

- ประชาชนทั่วไป : การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการปลูกความกล้าในการต่อต้านการทุจริต แสดงผลดีของความซื่อสัตย์สุจริต และแสดงผลเสียที่ร้ายแรงของการทุจริต ผ่านช่องทางการสื่อสารที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การอบรมจริยธรรมข้าราชการที่เนื้อหาสาระต้องสลายวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบเดิม (อำนาจนิยม/อุปถัมภ์/เข้าขามเย็นขาม) เชื่อมโยงกับระบบราชการ 4.0 และประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ "เชือดไก่ให้ลิงดู" ของเกาหลีใต้ มาปรับใช้

2.3.2 การพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการทำ Content Marketing เพื่อการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยต้องดำเนินการตั้งแต่การเปิดตำแหน่งเฉพาะด้าน การคัดเลือกเข้ารับราชการ และการพัฒนาบุคลากรภายใน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI ซึ่งผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้แบบสอบถามผ่านระบบ Google Form สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ โดยเมื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระเบียบแล้ว ก็ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบกับแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งได้ “แนวทางการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ” ที่จะส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนน CPI ซึ่งในบทที่ 5 นี้ จะนำเสนอ 2 ประเด็น คือ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุป

1. การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย สรุปได้ดังนี้

ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวในการยกระดับค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 60 เป็นต้นมา โดยกำหนดเป้าหมายในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ให้ค่าคะแนน CPI อยู่ในอันดับ 1 ใน 20 ของโลก โดยตั้งเป้าในระยะเริ่มแรกภายในปี 65 ค่าคะแนนต้องมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน และอันดับโลก ไม่ต่ำกว่า 54 ซึ่งผลคะแนน CPI ในปี 65 ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนด ซึ่งประเทศไทยก็ได้เร่งดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน

CPI สามารถสรุปสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

1.1 สถานการณ์การดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ของประเทศไทย

1.1.1 การดำเนินการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ของหน่วยงานภาครัฐ

ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 60 เป็นต้นมาหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งองค์กรอิสระ หน่วยงานภาครัฐ และกลไกคณะกรรมการวุฒิสภา ได้มีกำหนดแนวทางมาตรการ และมีพัฒนาการในการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนน CPI ระยะที่ 1-3 (ตั้งแต่ปี 60) แผนงานเชิงรุกของรัฐบาล : การยกระดับคะแนน CPI พ.ศ. 2565-2567 และแผนปฏิบัติการแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2565 - 2567 ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางที่แหล่งข้อมูลการประเมิน CPI ได้กำหนดเอาไว้ ตลอดจนมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญในการเร่งสร้างการรับรู้ให้เกิดทั้งในส่วนภาคประชาชน และกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูล แหล่งข้อมูลในการประเมิน CPI ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมกับการเพิ่มบทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน ในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวมีพัฒนาการที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

1.1.2 ผลการประเมินค่า CPI ของประเทศไทย

ผลคะแนน CPI ของประเทศไทยประจำปี 2565 ถึงแม้จะได้คะแนนเพิ่มมากขึ้น จาก 35 เป็น 36 และมีอันดับที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 55 แนวโน้มคะแนนของประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 36.2 ซึ่งยังคงมีระดับคะแนนไม่เปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แม้จะเริ่มมีความตื่นตัวในปี 60 มาแล้วก็ตาม แต่แนวโน้มยังคงไม่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนว่าแม้ภาครัฐเองจะมีความตื่นตัวในการต่อต้านการทุจริต แต่มุมมองของผู้ประเมิน หรือ ผู้ให้ข้อมูลแหล่งข้อมูลของ CPI ในส่วนภาคธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ประเทศไทยยังคงมีการทุจริตและความไม่โปร่งใสอยู่เหมือนเดิม ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศติมอร์ เลสเต้ และประเทศเวียดนาม ที่มีความก้าวกระโดดในการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการปรับแผนที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับค่าคะแนน CPI ให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ TI การดำเนินการตามแผนยังอยู่ในห้วงของการเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่มากนัก ดังนั้นผลคะแนนในปี 66 จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ที่ดำเนินการอยู่

1.2 ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมายมี 7 ประการ ได้แก่

- 1.2.1 ความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความสนใจการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีอยู่น้อย
- 1.2.2 การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐยังสร้างการรับรู้ต่อประชาชนไม่ทั่วถึง รวมถึงคุณภาพและข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย
- 1.2.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบภาษาอังกฤษของเว็บไซต์ หรือ สื่อออนไลน์อื่น ๆ ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดความพร้อม
- 1.2.4 การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ อาจมีความไม่เหมาะสม และกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 1.2.5 มีความพยายามในการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนจากผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อความโปร่งใส และความเป็นกลาง ในการนำเสนอข่าวสาร รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ
- 1.2.6 ระบบการตรวจสอบการทุจริตหน่วยงานภาครัฐอ่อนแอ
- 1.2.7 วัฒนธรรมและค่านิยมหน่วยงานราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายหรือแผนงานใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งรวมถึงการยกระดับคะแนน CPI

2. การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์นี้เป็นการวิเคราะห์จากปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ในต่างประเทศ และข้อเสนอแนะในการยกระดับค่าคะแนน CPI จากแหล่งต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ประชาชนโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 115 คน สามารถสรุปปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เพื่อยกระดับคะแนน CPI ดังนี้

1. ความเข้มแข็งและตั้งใจจริงของผู้นำภาครัฐและองค์กรต่อต้านการทุจริตของภาครัฐในการจัดการปัญหาการทุจริต

เนื่องจากความสำเร็จของภูฏาน เวียดนาม และเกาหลีใต้ ทำให้เห็นว่าผู้นำที่ไม่สนใจต่ออิทธิพลทางการเมืองและผลประโยชน์ใด ๆ และระบบในการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของผู้ประเมินได้จริง ประกอบกับวัฒนธรรมระบบราชการของประเทศไทย ที่อิงอยู่กับระบบสายการบังคับบัญชาและการอุปถัมภ์กับผู้มีอิทธิพลภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง หรือนายทุนภาคเอกชน ซึ่งส่งผลทำให้ระบบการตรวจสอบการทุจริตอ่อนแอ

และการปิดบัง/ปิดกั้นข้อมูลข่าวสารของภาครัฐที่สังคมต้องการคำตอบเกิดขึ้นเป็นปกติ ดังนั้น การสร้างผู้นำภาครัฐที่มีความกล้าหาญและการวางระบบการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็งจะเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้น

2. คุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

คุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐ มีปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญ 5 ประการ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินค่าคะแนน CPI ได้แก่

- 2.1 ข้อมูลข่าวสารภาครัฐแบบ 2 ภาษาขึ้นไป
- 2.2 ความครบถ้วนและทันสมัยของข้อมูล
- 2.3 ความน่าสนใจของข้อมูลข่าวสาร
- 2.4 รูปแบบชุดข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง
- 2.5 ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ซ้ำซ้อนสร้างความสับสน

3. เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการภาครัฐ หรือ การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในการบริหารจัดการของภาครัฐ เป็นการอำนวยความสะดวกให้ภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐได้สะดวกขึ้น สลายการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ที่ยังอาจอิงกับค่านิยมระบบศักดินา ระบบอุปถัมภ์ อันเป็นอุปสรรคต่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในประเทศไทย และการที่ข้อมูลทุกอย่างอยู่ในระบบทำให้ต่อการตรวจสอบ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของภาครัฐไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนจับต้องไม่ได้ หรือยากต่อการเข้าถึงอีกต่อไป

4. จิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและกล้าที่ต่อต้านการทุจริต

การสร้างจิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสำเร็จของต่างประเทศ ซึ่งประเทศที่มีค่าคะแนนอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลก จะให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกเป็นอย่างมาก ในส่วนของความกล้าที่จะต่อต้านการทุจริตของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน เป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนให้ภาคประชาชนมีความพร้อมในการสนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐตรวจสอบด้วยตนเอง ซึ่งหากพัฒนาทั้งสองอย่างให้สามารถเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะในระดับเยาวชน การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ จะถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยภาคประชาชน และภาคประชาสังคม เพื่อจรรโลงสังคมที่โปร่งใสต่อไป

5. บทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน

ปัจจุบันบทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน ในการต่อต้านการทุจริตนี้ เป็นปัจจัยที่มีความกระตือรือร้น “มากที่สุด” และเป็นภาคส่วนที่มีพลังในการสร้างแรงกดดันไปสู่ภาครัฐ ในการตอบคำถามสังคม และแสดงความโปร่งใส ด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน และจากตัวอย่าง กรณีประเทศโซมาเลีย ซึ่ง TI ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นประเทศ ที่สื่อมวลชน

ได้รับความคุ้มครองน้อยที่สุด และยังมีการทำร้ายสื่อมวลชน ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน รวมไปถึงภาคเอกชนก็ได้รับความเสียหายอย่างมากจากการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้คะแนน CPI อยู่ลำดับท้ายของการประเมินมาโดยตลอด

6. ความสนใจของประชาชนในประเด็นการทุจริตของภาครัฐ

หากภาครัฐเร่งดำเนินการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ แต่ประชาชนผู้รับบริการไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ก็เปรียบเสมือน “การตักน้ำพริกละลายแม่น้ำ” โดยที่พลังการตรวจสอบและกีดกันการทำงานของรัฐบาล พรรคการเมือง หรือหน่วยงานภาครัฐ จากภาคส่วนที่ใหญ่ที่สุดของสังคมไม่เกิดขึ้น ปัญหาการทุจริตที่ได้รับการเพิกเฉยจากสังคมส่วนใหญ่ ก็จะสามารถดำรงอยู่ได้ การสร้างปัจจัยด้านความสนใจของประชาชนต่อการทำงานของภาครัฐ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

7. กฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

กฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ คือกฎหมายที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด และควรเป็นกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชน

8. วัฒนธรรมองค์กรตามแนวทางระบบราชการ 4.0 ซึ่งเป็นหนึ่งในคำแนะนำของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ผู้วิจัยเห็นด้วยตามแนวทางดังกล่าว โดยพื้นฐานของระบบราชการ 4.0 มีที่มาจากการทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นปัจจัยที่มีความสอดคล้องและก่อให้เกิดปัจจัยในข้อ 1-7 ตามมา โดยการปรับองค์กรภาครัฐ ให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าว ประกอบด้วย การเปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย

3. การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

3.1.1 การสร้างความร่วมมือกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือภาคประชาสังคม และองค์กรภาคเอกชน พร้อมทั้งสร้างระบบรองรับกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของภาคส่วนดังกล่าวด้วยการทำงานร่วมกัน สนับสนุนข้อมูลหรือฐานข้อมูลการดำเนินงานขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ ทั้งนี้มีกิจกรรม/โครงการของภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ที่สามารถต่อยอดหรือร่วมกันพัฒนากับภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกิจกรรม/โครงการที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถสานต่อร่วมกันได้ทันที ได้แก่

1) ภาคประชาสังคม ได้แก่ แพลตฟอร์ม ACT Ai ขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) หรือเพจ “สายไหมต้องรอด” ซึ่งเป็นกลุ่มจิตอาสาในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน และประสานงานช่วยเหลือ

2) ภาคเอกชนที่ปัจจุบันมีแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ที่ขับเคลื่อนการสร้างโปร่งใสของระบบธุรกิจ และการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการ CAC Change Agent ที่จะให้การสนับสนุนการทำงานกับคู่ค้าที่โปร่งใส ซึ่งภาครัฐสามารถต่อยอดโครงการดังกล่าว

3) การทำงานเชิงรุกร่วมกับสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ซึ่งในส่วนนี้ต้องสร้างความรู้สึกร่วมกับสื่อมวลชน หรือภาคประชาสังคมว่าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองภาคส่วนนี้ ไม่ใช่ชั่วคราวข้าม ในลักษณะที่ฝ่ายรัฐถูกฝ่ายสื่อโจมตีเพียงอย่างเดียว แต่หน่วยงานภาครัฐพร้อมที่จะสนับสนุนข้อมูลข่าวสารในประเด็นที่เป็นที่อาจเป็นข้อเคลือบแคลงสงสัยให้ด้วย

3.1.2 การบูรณาการการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และระบบฐานข้อมูลร่วม ที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารและใช้งานระบบ โดยมีเป้าประสงค์ที่สำคัญในการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้กับภาคประชาชนในทุกระดับอย่างทั่วถึงและต้องไม่สับสน โดยจัดระเบียบและหมวดหมู่กลุ่มงานเดียวกัน และพัฒนาประเด็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ร่วมกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน ลดความสับสน และดำเนินการพัฒนาระบบช่องทางเชื่อมโยงกับประชาชน สื่อในการนำเสนอ/ประชาสัมพันธ์ให้มีคุณภาพ ทันสมัย เข้าถึงและครอบคลุมตรงตามความต้องการของประชาชน

3.1.3 การพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐในรูปแบบการทำ Content Marketing หรือ การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้คอนเทนต์เป็นสื่อกลาง ไม่ว่าจะเพื่อแจ้งเพื่อทราบ เพื่อชักชวน เพื่อให้ความรู้ ฯลฯ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างความสนใจให้กับประชาชน ข้อมูลข่าวสารภาครัฐ จะไม่เป็นเรื่องที่น่าเบื่ออีกต่อไป

3.1.4 การเร่งยกระดับ GovTech หรือ Government Technology เพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างเต็มตัว สำหรับระบบราชการไทยสามารถนำเอาตัวอย่าง (Model) จากประเทศสิงคโปร์ เอสโตเนีย และชิลี มาปรับใช้ให้เหมาะสมได้ตามบริบทของวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนความพร้อมของงบประมาณและศักยภาพของบุคลากร โดยเน้นไปที่การเปลี่ยนระบบราชการ ให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลแบบ One Data และ Open Government เพื่อทำให้เกิดการโปร่งใส ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างสะดวก

3.2 ด้านการปฏิรูปกฎหมาย

จากคำแนะนำของ TI ในปี 2566 ที่ระบุว่า “นานาประเทศควรให้ความสำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจบริหาร ตุลาการและนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพทาง

สังคม ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลภาครัฐผ่านระบบสารสนเทศ การจำกัดการใช้สิทธิพลทางการเมือง” (ศุภชัยวิชัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2566) ซึ่งการปฏิรูปกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้กฎหมาย หรือการเสนอร่างกฎหมายใหม่ก็ตาม ควรเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และข้อความในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด รวมทั้งต้องไม่ขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึง/นำเสนอข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ซึ่งในส่วน ร่าง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. และ ร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ซึ่งถ้าหากร่างกฎหมายทั้งสองผ่านการพิจารณา อาจมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการปิดบังข้อมูลข่าวสาร การจำกัดสิทธิของสื่อ ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ความโปร่งใสของประเทศ และความเชื่อมั่นของนักลงทุน

3.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.3.1 การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมต่อต้านการทุจริตในทุกระดับ ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

- นักเรียน/นักศึกษา : สถานศึกษาจะต้องสร้างระบบและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมการต่อต้านการทุจริตควบคู่การจัดหลักสูตรอย่างจริงจัง

- ประชาชนทั่วไป : การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการปลูกความกล้าในการต่อต้านการทุจริต แสดงผลดีของความซื่อสัตย์สุจริต และแสดงผลเสียที่ร้ายแรงของการทุจริต ผ่านช่องทางการสื่อสารที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การอบรมจริยธรรมข้าราชการที่เนื้อหาสาระต้องสลายวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบเดิม (อำนาจนิยม/อุปถัมภ์/เข้าขามเย็นขาม) เชื่อมโยงกับระบบราชการ 4.0 และประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ "เชือดไก่ให้ลิงดู" ของเกาหลีใต้ มาปรับใช้ใช้

3.3.2 การพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยต้องดำเนินการตั้งแต่การเปิดตำแหน่งเฉพาะด้าน การคัดเลือกเข้ารับราชการ และการพัฒนาบุคลากรภายใน ดังนี้

- ทักษะภาษาต่างประเทศ : เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินคะแนน CPI ส่วนใหญ่แล้ว จะอยู่ในภาคธุรกิจ หรือเอกชน และส่วนใหญ่จะมีที่มาจากต่างประเทศ การพัฒนาทักษะนี้เพื่อสนับสนุนงานด้านการทำสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารภาครัฐ การประสานงานกับสื่อมวลชนต่างประเทศ และการชี้แจงหรือตอบคำถามต่างชาติ เป็นต้น

- ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล : เพื่อใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐ (Big Data) การพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดทำสื่อดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเสริมสร้างความโปร่งใสของภาครัฐผ่านการพัฒนาช่องทางหรือแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงภาครัฐ

ด้วยกันเองและเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เพื่อในการติดต่อสื่อสาร การตรวจสอบการทำงาน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภาครัฐด้วยเทคโนโลยีที่เข้าถึงทุกภาคส่วนได้อย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ซึ่งจะเป็นตัวเร่งสำคัญให้การขับเคลื่อนการยกระดับ GovTech ของประเทศไทยเพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” ได้อย่างเต็มตัวในอนาคตอันใกล้

- ทักษะการทำ Content Marketing : เพื่อผลิตสื่อและ Content ใช้ในการสร้างความตื่นตัวและกระตุ้นความสนใจของภาคประชาชนต่อการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนส่งสารไปยังผู้ประเมินค่าคะแนน CPI ให้เห็นภาพการสร้างโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดทำยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต นอกจากการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐร่วมกันแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และประชาชน เข้ามาเสนอความคิดเห็น และตรวจสอบการดำเนินการ เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ รู้สึกมีส่วนร่วมต่อการกำหนดทิศทางในการต่อต้านการทุจริตร่วมกับภาครัฐ และแนวคิดจากภาคส่วนต่าง ๆ จะทำให้การจัดทำแผนสามารถตอบสนองประโยชน์ให้กับทุกฝ่าย

1.2 สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันในการกำหนดนโยบาย การบริหารสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต การต่อต้านการทุจริต และการใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรควบคู่กับการสร้างสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียน/นักศึกษาซึมซับและรู้สึกว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 หน่วยงานภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับภาคประชาสังคมและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะในประเด็นโครงการ/กิจกรรมที่ภาคประชาสังคม หรือเอกชนสามารถร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐได้ในอนาคต

2.2 สถาบันการศึกษา ควรร่วมมือกับ สำนักงาน ป.ป.ท. และ สำนักงาน ป.ป.ช. ในการศึกษาดูงาน หรือการจัดการบรรยายพิเศษ ให้แก่นักเรียน/นักศึกษา โดยที่สำนักงาน ป.ป.ท.

และ สำนักงาน ป.ป.ช. ควรเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสถานที่ สื่อประชาสัมพันธ์/ให้ความรู้ บุคลากรที่มีทักษะในการบรรยายให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบบทบาทความสำคัญขององค์กรต่อต้านการทุจริต เห็นความสำคัญของการร่วมเป็นหูเป็นตาในการตรวจสอบการทุจริต และรับทราบช่องทาง/ขั้นตอนในการบริหารจัดการข้อร้องเรียน

2.3 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของประชาชน ในประเด็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แล้วพัฒนาระบบ ช่องทาง ข้อมูลข่าวสาร ให้สอดคล้องกับบริบท และค่านิยมของสังคม อาทิ เทรนด์การติดตามสื่อของคนในประเทศ ช่องทางการติดต่อภาครัฐที่ประชาชนนิยมมากที่สุด ความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการทำวิจัยประเด็นเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐที่สามารถโน้มน้าวและกระตุ้นให้ภาคประชาชนสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานภาครัฐ” เพื่อเป็นแนวทางการให้หน่วยงานภาครัฐผลิตสื่อ และกำหนดแนวทางการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

3.2 ควรมีการทำวิจัยในประเด็น “แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการยึดมั่นความ ซื่อสัตย์สุจริต และการต่อต้านการทุจริต” โดยศึกษาตัวอย่าง (Model) จากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ และศึกษาสภาพบริบทของประเทศไทย ในการนำเอาตัวอย่างมาปรับใช้ ให้เหมาะสมและได้ผลในเชิงบวก เนื่องจากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่าประเทศที่ได้คะแนน CPI ในอันดับต้น ๆ ของโลกให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกของประชาชนเป็นอย่างมาก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่อง การสื่อสารชุมชน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2551.
- เกียรติศักดิ์ จีรเชียรนาถ. การทุจริตในองค์กรและอาชญากรรมธุรกิจ. กรุงเทพฯ : คู่แข่งบุ๊กส์, 2539.
- ประมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2541.
- พันธุ์อาจ ชัยรัตน์. การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : งานส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2547.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 1 (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565-2569). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2564.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2556. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด, 2556.

วารสาร บทความ

- พงศกร เอี่ยมสอาด, ศุภกร ลี้มคุณธรรมโม และ ประสพชัย พสุนนท์. “ปัจจัยความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร”, วารสารการจัดการสมัยใหม่. ปีที่ 14 (ฉบับที่ 1), มกราคม-มิถุนายน. 2559.
- อุเทน บัวแสง และ ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ. “กรอบการประเมินการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย”, Journal of Modern Learning Development. ปีที่ 7 (ฉบับที่ 5), มิถุนายน. 2565.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- ขวัญฤทัย ใจทัน. “การให้ความหมายการทุจริตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนราชินีบูรณะ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

- บุญญา สุโขยะชัย. “การบริการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Service) : กรณีศึกษา ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”. บทความวิจัยการศึกษาอิสระ, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.
- มาตาลักษณ์ ออรุงโรจน์. “การศึกษาลักษณะรูปแบบและความเสี่ยงต่อการทุจริตใน องค์การสาธารณชนนอกระบบราชการ”. รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2551.
- ศรันถ์ ยี่หลั่นสุวรรณ. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อโครงการส่งเสริมสังคม ของผู้นำเยาวชนประเทศอาเซียน และ ญี่ปุ่น ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook)”. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- สุธรรมมา นิติเกษตรสุนทร. “การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน”. โครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. “แผนภูมิการไหล Flow Process Chart และแผนภาพการไหล Flow Diagram”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.iok2u.com/index.php/article/logistics-supply-chain/782-erp-3-flow-process-chart>, 2551.
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. “PDCA Cycle / วงจรการควบคุมคุณภาพหรือ วงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.iok2u.com/index.php/article/innovation/240-pdca-cycle-deming-cycle>, 2561.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงาน. “บทวิเคราะห์คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) 2021 ประเทศไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.stopcorruption.moph.go.th/application/editors/userfiles/files/ข่าวประชาสัมพันธ์%20สำนักงาน%20ป_ป_ช_%20บทวิเคราะห์%20CPI%202021.pdf, 2565
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงาน. “แผนปฏิบัติการด้านการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.ops.go.th/th/acoc-all-media/pr-media/item/7678-2-2566-2570>, 2566

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงาน. “รายงานผลการวิเคราะห์ดัชนีการรับรู้การทุจริต ประจำปี พ.ศ.2565”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.satun.go.th/files/com_news/2023-03_dc5283955ee7c36.pdf,2566
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. “เสวนา Open Data ประเทศไทยยังไม่เปิดเผยข้อมูลมากพอ โดยเฉพาะสัญญาสัมปทานและการถือครองที่ดิน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.blognone.com/node/100457,2560>
- ไทยพับลิก้า. “เปิดโปรไฟล์หน่วยงานต่อต้านคอร์รัปชันทั่วโลก (ตอนที่ 2) : ACC ภูฏาน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2017/05/hesse004-76/>, 2560.
- ไทยโพสต์. “พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับยุทธการสุเมเตาเผาคอร์รัปชัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/articles-news/359367/>, 2566.
- ปลัด. สำนักงานรัฐมนตรี, สำนักงาน. “รายงานการศึกษาคุณงานด้านการตรวจราชการและกระบวนการติดตามประเมินผล ณ Government Inspectorate of Vietnam (GIV)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.opm.go.th/opmportal/multimedia/naphacpr/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88_1_\(4\).pdf](https://www.opm.go.th/opmportal/multimedia/naphacpr/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88_1_(4).pdf), 2561.
- พัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), สำนักงาน. “แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-019/dga-027/dg-plan-2566-2570/>, 2566.
- พัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), สำนักงาน. “Open Government Data of Thailand”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://data.go.th/>, 2565.
- พัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), สำนักงาน. “เอกสารประกอบการบรรยายงานสัมมนา Open Government Data Conference 2015”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://www.dga.or.th/upload/editor-pic/files/nantawan_opengovdata_conference_may2015.pdf, 2555.
- เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงาน. “ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.pacc.go.th/info_pacc/wp-content/uploads/2018/08/08_b.pdf, 2560
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน. “เกาหลีใต้กับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=55696&filename=house2558_2, 2562.

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน. “กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=54818&filename=house2558_2, 2562.

เว็บไซต์ ACT Ai. “ระบบค้นหาข้อมูลโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://actai.co/>, 2566.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. “การนำข้อมูลเปิดไปใช้ประโยชน์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://gdhelppage.nso.go.th/p00_03_014.html, 2563.

ภาษาต่างประเทศ

Books

David Smith, *Exploring innovation*. London, UK : McGraw-Hil. 2006

Thomas Hughes, *The Evolution of Large Technological System*. In W. Bijker (Ed.), *The Social Construction of Technological Systems : New Directions in the Sociology and History of Technology*. Cambridge, UK : Cambridge University Press. 1987

Journals and Newspapers

Susan Rose-Ackerman. “The economics of corruption”, *Journal of Public Economics*. February 1975.

Electronic Data Base

United Nations Public Administration Country Studies. “Glossary”. (Online). Available : <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Resources/Glossary>, 2016.

World Wide Web Foundation. “ODB Global Report”. (Online). Available : <http://opendatabarometer.org/doc/3rdEdition/ODB-3rdEdition-GlobalReport.pdf>, 2015.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถามประชาชน

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับ
ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย” หลักสูตร วปอ.65
2. แบบสอบถามนี้จะไม่มีการระบุ ชื่อ-นามสกุล ของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทุกอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ
3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน โปรดเขียนคำตอบ หรือเลือกคำตอบ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดและขอความกรุณาตอบครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี 21 – 35 ปี 36 – 50 ปี 51 – 65 ปี 66 ขึ้นไป
3. การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. ปวส./อนุปริญญา
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. อาชีพ พนักงานบริษัท รับจ้างทั่วไป/freelance ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ นักเรียน/นักศึกษา ว่างาน
 อื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

1. โดยปกติแล้วท่านมีความสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐหรือไม่ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์ กิจกรรม การตรวจสอบการทุจริต เป็นต้น
 - ไม่ค่อยสนใจ เพราะ.....
 - สนใจ เพราะ.....
 - เฉย ๆ เพราะ.....

2. ท่านจะติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐด้วยเหตุผลใดมากที่สุด (เลือก 3 ข้อ)
- ตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
 - เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ภาครัฐประชาสัมพันธ์
 - คู่มือ/นโยบาย/แผนการดำเนินงาน/แผนปฏิบัติราชการ
 - ตรวจสอบผลการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ ต่าง ๆ
 - ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ
 - ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ/การจัดซื้อจัดจ้าง/การประมูล/การให้สัมปทาน
 - ติดตามความคืบหน้าโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
 - ติดตามข้อมูลข่าวสารทั่วไป
 - อื่น ๆ ระบุ.....
3. ในห้วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคระบาด COVID-19 ท่านเคยพลาดสิทธิประโยชน์ หรือตกข่าว มาตรการ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือไม่
- ไม่เคยพลาด
 - เคยพลาด เพราะ.....
4. ท่านรู้จัก <https://data.go.th> หรือ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) หรือไม่
- รู้จัก
 - ไม่รู้จัก (ข้ามไปข้อ 7)
5. ท่านเคยใช้บริการ <https://data.go.th> หรือไม่
- เคยใช้บริการ
 - ไม่เคยใช้บริการ (ข้ามไปข้อ 7)
6. หากท่านเคยใช้บริการ <https://data.go.th> (อธิบาย)
- 6.1 จุดประสงค์ของการใช้บริการ.....
- 6.2 ความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจ
- พึงพอใจ เพราะ.....
 - ไม่พึงพอใจ เพราะ.....
 - เฉย ๆ เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อมูลตั้งแต่ข้อ 7-9 ขอให้ตอบตามความจริง ไม่เสิร์ชหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือ สอบถามข้อมูล ณ ขณะเวลาที่ตอบแบบสอบถาม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

7. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีทั้งหมดกี่ด้าน

- 3 ด้าน
- 4 ด้าน
- 5 ด้าน
- 6 ด้าน

8. วิสัยทัศน์ของชาติ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

- ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน
- ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ประเทศไทยเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน
- อื่น ๆ ระบุ.....

9. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566(เลือกตั้ง ปี 66) กำหนดวันเลือกตั้งวันที่เท่าไรจ ตอบ.....

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

10. ท่านรู้สึกอย่างไรหากพบเห็นหรือได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพฤติกรรมการทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริตของภาครัฐ

- เห็นเป็นเรื่องปกติ เป็นปัญหาของสังคมไทยที่ต้องยอมรับว่าสามารถแก้ไขได้ยากมาก
- เห็นเป็นเรื่องน่ารังเกียจ เป็นปัญหาร้ายแรงที่ต้องได้รับการแก้ไขทันที
- อื่น ๆ ระบุ.....

11. หากท่านพบเจอเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐกระทำการทุจริต ท่านพร้อมจะร้องเรียน หรือแจ้งส่วนที่เกี่ยวข้องหรือไม่

- ไม่ร้องเรียน เพราะ.....
- ร้องเรียน เพราะ.....
ผ่านช่องทางใด.....

12. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย (ถ้ามี)

.....

ผนวก ข

คำถามสัมภาษณ์ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับค่าคะแนน
ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี 21 – 35 ปี 36 – 50 ปี 51 – 65 ปี 66 ขึ้นไป
3. การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. ปวส./อนุปริญญา
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. ตำแหน่ง/หน่วยงาน.....

ส่วนที่ 2 การดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

1. ปัจจุบันหน่วยงานของท่านได้ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐอย่างไร
 - ส่วนงานใดของหน่วยงานรับผิดชอบ
 - ข้อมูล หรือ เรื่องใด ที่เปิดเผย
 - มีขั้นตอนอย่างไร และผ่านช่องทางใดบ้าง
 - มีการกำหนดระเบียบหรือหลักเกณฑ์ หรือกระบวนการกลั่นกรองการเปิดเผยข้อมูลอย่างไร
 - การเปิดเผยข้อมูลนั้นเป็นไปตามลักษณะสากลหรือไม่ เป็นลักษณะ Machine Readable หรือไม่ (คือลักษณะข้อมูลที่ผู้เข้าถึงข้อมูลสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประมวลผลต่อได้ เช่น ไฟล์ Word, Excel เป็นต้น)
2. การดำเนินงานมีปัญหาหรืออุปสรรค หรือไม่/อย่างไร
3. จากคำถามข้อที่ 2 มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร
4. หน่วยงานของท่านมีแนวทางการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างไรในอนาคต
5. หน่วยงานของท่านได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร ในกิจกรรม/ช่องทางใดบ้าง
6. หน่วยงานของท่านมี แผนงาน/โครงการ ที่สำคัญ ที่เป็นแนวทางการพัฒนาการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบอย่างไรในอนาคต
7. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย (ถ้ามี)

ผนวก ค

คำถามสัมภาษณ์ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาคเอกชน

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับค่าคะแนน
ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี 21 – 35 ปี 36 – 50 ปี 51 – 65 ปี 66 ขึ้นไป
3. การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. ปวส./อนุปริญญา
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. ตำแหน่ง/หน่วยงาน.....

ส่วนที่ 2 การดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

1. ท่านเคยติดต่อประสานงาน หรือ ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ที่สำคัญ ๆ ในโครงการ/
กิจกรรม/การให้บริการภาครัฐในเรื่องใด
2. มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการติดต่อประสานงาน/ร่วมงานกับภาครัฐ และอยากให้
หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงแก้ไขอย่างไร
3. ข้อมูล ข่าวสาร ภาครัฐด้านใดที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรท่าน และนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร
4. ท่านอยากให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาหรือปรับปรุงข้อมูล ข่าวสาร ภาครัฐอย่างไรเพื่อประโยชน์ต่อ
องค์กรท่าน
5. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ สามารถให้คุณ หรือ ให้โทษกับองค์กรของ
ท่านอย่างไร
6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย (ถ้ามี)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายภูมิวิศาล เกษมสุข
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤศจิกายน 2512
การศึกษา	ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ปริญญาตรี การศึกษาทั่วไป (เอก อาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยประจำ มลรัฐหลุยส์เซียน่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ปริญญาโท จิตวิทยาบริหารองค์กรและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย หลุยส์เซียน่าเทค ประเทศสหรัฐอเมริกา
การฝึกอบรม	หลักสูตรโครงการพัฒนาผู้นำ (Singapore – Thailand Leadership Development Programme) หลักสูตรหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 9 สถาบันการต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการ หลักสูตรนักบริหารระดับสูง (ส.นบส.) รุ่นที่ 10 สำนักงาน ก.พ. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บยส.) รุ่นที่ 2 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม หลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระดับสูง (นยปส.) รุ่นที่ 12 สำนักงาน ป.ป.ช.
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้อำนวยการกองการต่างประเทศ (อำนวยการต้น) สำนักงาน ป.ป.ท. ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 5 (อำนวยการสูง) สำนักงาน ป.ป.ท. ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 4 (อำนวยการสูง) สำนักงาน ป.ป.ท. ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ท. (บริหารต้น) รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ท. (บริหารสูง)
ตำแหน่งปัจจุบัน	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.)

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนน

ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

ผู้วิจัย นายภูมิวิศาล เกษมสุข

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตที่ผ่านมา เห็นพ้องว่าการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้เป็นผลสำเร็จจะเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้ค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยสูงขึ้น สอดคล้องกับการประเมินผลคะแนน CPI ในปี 64 ประเทศไทยมีคะแนนการประเมินที่ลดลงเนื่องจากขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ทั้งนี้ในปี 65 ถึงแม้ประเทศไทยจะมีคะแนนปรับขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักมาตลอดระยะเวลา 10 ปี ซึ่งแตกต่างจากเกาหลีใต้ เวียดนาม ตีมอร์เลสเต่ ที่มีพัฒนาการก้าวกระโดด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐตามแนวทางการประเมินของ TI ซึ่งนอกจากจะเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว ยังเป็นการสร้างความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการลงทุนและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติอีกทางหนึ่ง อีกทั้งการยกระดับค่าคะแนน CPI สามารถสนับสนุนความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติได้ถึง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ดังนั้นจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย
- เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI
- เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

งานวิจัยนี้จะดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐของหน่วยงานราชการ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภาครัฐของภาคเอกชน และประชาชน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

2.2 ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่มีผลต่อการยกระดับค่าคะแนน CPI ทั้งในส่วนของภาครัฐ และภาคประชาชน

2.3 ศึกษาหาแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

3. ขอบเขตประชากร

3.1 สัมภาษณ์เชิงลึกข้าราชการหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

3.1.1 นายณฤตม์ เทอดสถีรศักดิ์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

3.1.2 นายเอกชัย เกษมสุขสวัสดิ์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ท.

3.1.3 พันเอก วีรยุทธ์ น้อมศิริ รองผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักพัฒนาระบบราชการกระทรวงกลาโหม และอดีตผู้ช่วยโฆษกกระทรวงกลาโหม

3.1.4 นางสาวอาภรณ์ย์ เสมรสสุต ผู้อำนวยการกองปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 1 สำนักงาน ป.ป.ท.

3.1.5 นาง นวพร ปั้นจันทร์ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ กรรมการพัฒนาชุมชน

3.1.6 นาย. ปรีชาวิทย์. กิรติโชติ เจ้าหน้าที่งานตรวจสอบทรัพย์สิน สำนักงาน ป.ป.ช.

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารธุรกิจภาคเอกชน ดังนี้

3.1.1 นายสักสรร จันท์เสียม กรรมการผู้จัดการบริษัท กรีนนี่กราส จำกัด

3.1.2 นายนันทพล จันท์แดง กรรมการผู้จัดการบริษัท อาร์ท ออฟ กอล์ฟ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

3.1.3 นางสาว ธารรัตน์ อมาตยกุล กรรมการผู้จัดการบริษัท แอสทรร่า โชลูชั่น จำกัด

3.3 ใช้แบบสอบถาม (Google Form) ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากประชาชน จำนวน 115 คน ประกอบด้วย 1) ข้าราชการ 28 คน 2) เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว 12 คน 3) ค้าขายทั่วไป 15 คน 4) พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง 36 คน 5) รับจ้างทั่วไป/freelance 12 คน 6) นักเรียน/นักศึกษา 9 คน 6) ว่างาน/อื่น ๆ 3 คน

4. ขอบเขตระยะเวลา

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 – พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงผู้บริหารภาคเอกชน และการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย แผนการปฏิบัติงาน รายงานผลการปฏิบัติงาน ผลการประชุมสัมมนาของส่วนราชการต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยเมื่อทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิแล้ว จะนำมากำหนดแบบแผนในการจัดทำทศมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน และหาข้อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของหน่วยงานราชการต่อไป

3. การนำเสนอข้อมูล

ดำเนินการนำเสนอข้อมูลโดยนำเอาวัตถุประสงค์การศึกษามาเป็นหลักในการนำเสนอ โดยเป็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

1.1 สถานการณ์การดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ของประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวในการยกระดับค่าคะแนน CPI ตั้งแต่ปี 60 เป็นต้นมา โดยกำหนดเป้าหมายในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ ให้ค่าคะแนน CPI อยู่ในอันดับ 1 ใน 20 ของโลก โดยตั้งเป้าในระยะเริ่มแรกภายในปี 65 ค่าคะแนนต้องมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน ซึ่งผลคะแนน CPI ในปี 65 ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนด ซึ่งในปี 65 ประเทศไทยได้จัดทำแผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อเร่งดำเนินการยกระดับคะแนน CPI ให้สอดคล้องกับแนวทางที่แหล่งข้อมูลการประเมิน CPI ได้กำหนดเอาไว้สำหรับแนวโน้มคะแนนตั้งแต่ ปี 60 เป็นต้นมายังคงไม่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศติมอร์ เลสเต้ และประเทศเวียดนาม ที่มีความก้าวกระโดดในการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการปรับแผนที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับค่าคะแนน CPI ให้สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของ TI การดำเนินการตามแผนยังอยู่ในห้วงของการเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่มากนัก ดังนั้นผลคะแนนในปี 66 จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการยกระดับค่าคะแนน CPI ที่ดำเนินการอยู่

1.2 ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ค่า CPI ของประเทศไทย ไม่เป็นไปตามเป้าหมายมี 7 ประการ ได้แก่

1.2.1 ความตื่นตัวของประชาชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารภาครัฐเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีอยู่น้อย โดยส่วนใหญ่ความตื่นตัวจะอยู่ที่ภาคประชาสังคมในขณะที่ประชาชนทั่วไป จนสนใจการติดตามเฉพาะในประเด็นที่กระทบกับผลประโยชน์ของตนมากกว่า

1.2.2 การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐยังสร้างการรับรู้ต่อประชาชนไม่ทั่วถึง สื่อยังไม่กระตุ้นความสนใจเท่าที่ควร รวมถึงคุณภาพและข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย

1.2.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการติดต่อทำธุรกรรมทั้งนักธุรกิจคนไทยและต่างชาติ มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ 1) ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในเอกสารติดต่อราชการระหว่างภาครัฐและเอกชนไม่ทันสมัย หรือไม่ครอบคลุมกับบางสถานการณ์ ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจของข้าราชการ 2) การเผยแพร่ข้อมูลออนไลน์รูปแบบภาษาอังกฤษ ของหน่วยงานภาครัฐ ยังมีอยู่น้อย และส่วนใหญ่ยังเป็นข้อมูลในรูปแบบ PDF, DOC, TXT, TIFF, JPEG นำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้

1.2.4 ปัญหาจากช่องว่างกฎหมาย ที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถใช้ดุลยพินิจปกปิดข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ มาตรา 15 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และมาตรา 36 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

1.2.5 มีความพยายามในการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนจากผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อความโปร่งใส และความเป็นกลาง ในการนำเสนอข่าวสาร รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ อาทิ การผลักดัน ร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

1.2.6 ระบบการตรวจสอบการทุจริตหน่วยงานภาครัฐอ่อนแอ โดยการตรวจสอบข้อมูลการทุจริตมักถูกปิดบังโดยคนในระบบและผู้มีอิทธิพล

1.2.7 วัฒนธรรมและค่านิยมหน่วยงานราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายหรือแผนงานใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งรวมถึงการยกระดับคะแนน CPI เช่น การยึดถือผู้นำเป็นหลัก ทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม เป็นต้น

2. ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่สอดคล้องตามแนวทางการประเมินค่าดัชนี CPI สรุปได้ดังนี้

2.1 ความเข้มแข็งและตั้งใจจริงของผู้นำภาครัฐและองค์กรต่อต้านการทุจริตของภาครัฐในการจัดการปัญหาการทุจริต ซึ่งจะส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด จากตัวอย่างความสำเร็จของ เวียดนาม และเกาหลีใต้ ที่มีคะแนน CPI เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

2.2 คุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และภาคเอกชน ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ประเมินคะแนน CPI ได้แก่ นักธุรกิจชาวต่างชาติ ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสารแบบ 2 ภาษาขึ้นไป ความครบถ้วนและทันสมัยของข้อมูล ความน่าสนใจของข้อมูลรูปแบบชุดข้อมูลที่สามารนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และข้อมูลที่ไม่ซ้ำซ้อนสร้างความสับสน

2.3 เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการภาครัฐ หรือ การเป็น e-Government ที่สามารถเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาสู่ระบบการทำงานของภาครัฐอย่างใกล้ชิด สลายการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และการที่ข้อมูลทุกอย่างอยู่ในระบบทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบ

2.4 จิตสำนึกการยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและกล้าที่ต่อต้านการทุจริต สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสำเร็จของต่างประเทศ ซึ่งประเทศที่มีค่าคะแนนอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลก ที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตเป็นอย่างยิ่ง และสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบนโยบายหรือการทำงานของรัฐ

2.5 บทบาทของภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ในการต่อต้านการทุจริต เนื่องจากเป็นภาคส่วนที่มีพลังในการสร้างแรงกดดันไปสู่ภาครัฐ ในการตอบคำถามสังคม และแสดงความโปร่งใส

2.6 ความสนใจและความตื่นตัวของประชาชนในประเด็นการทุจริตของภาครัฐ กล่าวคือ หากภาครัฐเร่งดำเนินการพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ แต่ประชาชนผู้รับบริการไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ก็เปรียบเสมือน “การตักน้ำพริกละลายแม่น้ำ”

2.7 กฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐ อาทิ พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 เป็นต้น

2.8 วัฒนธรรมองค์กรตามแนวทางระบบราชการ 4.0 ได้แก่ การเปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยก่อนหน้า

3. เสนอแนวทางในการขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการยกระดับค่าคะแนนดัชนี CPI

3.1 ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

3.1.1 การสร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยสร้างระบบรองรับกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของภาคส่วนดังกล่าวด้วยการทำงานร่วมกัน สนับสนุนข้อมูลหรือฐานข้อมูล Big Data เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ทั้งนี้มีกิจกรรม/โครงการที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถสานต่อร่วมกันได้ทันที อาทิ แพลตฟอร์ม ACT Ai โครงการ CAC Change Agent หรือ การทำงานเชิงรุกร่วมกับสื่อมวลชน เป็นต้น

3.1.2 การบูรณาการการดำเนินงานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน และระบบฐานข้อมูลร่วม โดยมุ่งเน้นการดำเนินการดังนี้

- สร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้กับภาคประชาชนในทุกระดับอย่างทั่วถึง
- จัดระเบียบหมวดหมู่กลุ่มงานเดียวกัน และพัฒนาประเด็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ร่วมกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน และลดความสับสน
- พัฒนาคุณภาพข้อมูลตามแนวทางข้อ 2.2

3.1.3 การพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐในรูปแบบการทำ Content Marketing เพื่อสร้างความสนใจให้กับประชาชน และข้อมูลข่าวสารภาครัฐ จะไม่เป็นเรื่องที่น่าเบื่ออีกต่อไป

3.1.4 การเร่งยกระดับ GovTech เพื่อก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างเต็มตัว เนื่องจากการลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน และภาคเอกชนทั้งไทยและต่างประเทศ เช่น ขออนุมัติมาตรฐานอุตสาหกรรม ขอข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ขออนุญาตก่อสร้าง เป็นต้น รวมถึงตัดช่องโหว่ช่องว่างรอบด้านบนเส้นทางการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ โดยสามารถนำเอาโมเดลสิงคโปร์ ซิลี และเอสโตเนีย มาปรับใช้ได้

3.2 ด้านการปฏิรูปกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้กฎหมาย หรือการเสนอร่างกฎหมายใหม่ก็ตาม ควรเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และข้อความในการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด รวมทั้งต้องไม่ขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึง/นำเสนอข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ทั้งนี้มีตัวอย่างกฎหมายที่สนับสนุนต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร อาทิ พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 เป็นต้น และกฎหมาย/ร่างกฎหมายที่ควรมีการพิจารณาในรายละเอียดต่อไปเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ร่าง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. และ ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

3.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.3.1 การปลูกฝังจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมต่อต้านการทุจริตในทุกกระดับ ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนี้

- นักเรียน/นักศึกษา : สถานศึกษาจะต้องสร้างระบบและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตและค่านิยมการต่อต้านการทุจริตควบคู่การจัดการหลักสูตรอย่างจริงจัง

- ประชาชนทั่วไป : การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการปลูกความกล้าในการต่อต้านการทุจริต แสดงผลดีของความซื่อสัตย์สุจริต และแสดงผลเสียที่ร้ายแรงของการทุจริต ผ่านช่องทางการสื่อสารที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ : การอบรมจริยธรรมข้าราชการที่เนื้อหาสาระต้องสลายวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบเดิม (อำนาจนิยม/อุปถัมภ์/เข้าขามเย็นขาม) เชื่อมโยงกับระบบราชการ 4.0 และประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ "เชือดไก่ให้ลิงดู" ของเกาหลีใต้ มาปรับใช้

3.3.2 การพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนางานด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตั้งแต่การเปิดตำแหน่งเฉพาะด้าน การคัดเลือกเข้ารับราชการ และการพัฒนาบุคลากรภายใน ได้แก่ ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทักษะการทำ Content Marketing

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดทำยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต นอกจากการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐร่วมกันแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ประชาชน ตลอดจนชาวต่างชาติที่มี

ส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เข้ามาเสนอความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบการดำเนินการ เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ รู้สึกมีส่วนร่วมต่อการกำหนดทิศทางในการต่อต้านการทุจริตร่วมกับภาครัฐ และแนวคิดจากภาคส่วนต่าง ๆ จะทำให้การจัดทำแผนสามารถตอบสนองประโยชน์ให้กับทุกฝ่าย

1.2 สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันในการกำหนดนโยบายการบริหารสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต การต่อต้านการทุจริต และการใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรควบคู่กับการสร้างสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียน/นักศึกษาซึมซับและรู้สึกว่าคุณค่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ภาคเอกชน ผู้แทนนักลงทุนจากต่างประเทศ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือสัมมนาร่วมกัน เพื่อรับทราบความต้องการของนักลงทุนในประเด็นที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐของไทยพิจารณาปรับปรุง และหาแนวทางการยกระดับค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยอย่างเร่งด่วน

2.2 สถาบันการศึกษา ควรร่วมมือกับ สำนักงาน ป.ป.ท. และ สำนักงาน ป.ป.ช. ในการศึกษาดูงาน หรือการจัดการบรรยายพิเศษ ให้แก่นักเรียน/นักศึกษา โดยที่สำนักงาน ป.ป.ท. และ สำนักงาน ป.ป.ช. ควรเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสถานที่ สื่อประชาสัมพันธ์/ให้ความรู้ บุคลากรที่มีทักษะการบรรยาย เพื่อให้ประชาชนรับทราบบทบาทความสำคัญขององค์กรต่อต้านการทุจริต และร่วมเป็นหูเป็นตาตรวจสอบการทุจริต ตลอดจนรับทราบช่องทาง/ขั้นตอนในการบริหารจัดการข้อร้องเรียน

2.3 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของประชาชน ในประเด็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แล้วพัฒนาระบบ ช่องทาง ข้อมูลข่าวสาร ให้สอดคล้องกับบริบทและค่านิยมของสังคม อาทิ เทรนด์การติดตามสื่อของคนในประเทศ ช่องทางการติดต่อภาครัฐที่ประชาชนนิยมมากที่สุด ความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการทำวิจัยประเด็นเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพข้อมูลข่าวสารภาครัฐที่สามารถโน้มน้าวและกระตุ้นให้ภาคประชาชนสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานภาครัฐ” เพื่อเป็นแนวทางการให้หน่วยงานภาครัฐผลิตสื่อ และกำหนดแนวทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

3.2 ควรมีการทำวิจัยในประเด็น “แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต และการต่อต้านการทุจริต” โดยศึกษาตัวอย่าง (Model) จากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ และศึกษาสภาพบริบทของประเทศไทย ในการนำเอาตัวอย่างมาปรับใช้ให้เหมาะสมและได้ผลในเชิงบวก เนื่องจากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่าประเทศที่ได้คะแนน CPI ในอันดับต้น ๆ ของโลกให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกของประชาชนเป็นอย่างมาก